

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**«Οι ελληνο-τουρκικές σχέσεις στο πεδίο του Δικαίου της
Θάλασσας»**

Κωνσταντίνος Μήτσουρας (Α.Μ.: 4312018181)

Επιβλέπων Καθηγητής: Ιωάννης Στριμπής

Ρόδος, Ιούνιος 2023

ΔΗΛΩΣΗ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ.

Η εργασία που παραδίδω είναι αποτέλεσμα πρωτότυπης έρευνας και δεν χρησιμοποιώ πνευματική ιδιοκτησία τρίτων χωρίς αναφορές (παραπομπές). Αναλαμβάνω όλες τις νομικές και διοικητικές συνέπειες που δύναμαι να αντιμετωπίσω σε περίπτωση που η εργασία μου αποδειχθεί ότι αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, σύμφωνα με τον Κανονισμό του Ιδρύματος.”

Κωνσταντίνος Μήτσουρας

Σε αυτούς που με ενέπνευσαν και με στήριζαν

Περίληψη

Η παρούσα εργασία έχει σκοπό να αναλύσει τις απόψεις και τα νομικά επιχειρήματα των δυο χωρών, σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας, στην περιοχή του Αιγαίου και της Αν. Μεσογείου. Από τις αρχές της δεκαετίας του '70, όταν είχε ανακαλυφθεί κοιτάσμα υδρογονανθράκων στην περιοχή της Θάσου, σε συνδυασμό με την πετρελαϊκή κρίση του '73, αλλά και λόγω της εισβολής στην Κύπρο, η Άγκυρα επιδιώκει συνεχώς να διεκδικεί ολοένα και περισσότερα δικαιώματα, προκειμένου να επωφεληθεί από τις διάφορες περιφερειακές εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα, όπως η ανακάλυψη νέων ενεργειακών κοιτασμάτων στην Αν. Μεσόγειο και η κατακόρυφη άνοδος των τιμών ενέργειας λόγω της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία.

Όπως θα φανεί στα πλαίσια αυτής της πτυχιακής εργασίας, η Τουρκία ενώ αρχικά το 1975, είχε συμφωνήσει ότι η μόνη διαφορά μεταξύ των δυο χωρών ήταν η οριοθέτηση των ορίων της υφαλοκρηπίδας, σήμερα οι διεκδικήσεις της έχουν αυξηθεί σε οχτώ τον αριθμό και αφορούν όχι μόνο θέματα που άπτονται κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας, αλλά και αμφισβήτησης κυριαρχίας της επί νησίδων. Οι διεκδικήσεις αυτές είναι αντίθετες με τους κανόνες του διεθνούς δικαίου και έχουν οδηγήσει την Τουρκία να μην είναι μέλος της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, υποστηρίζοντας ότι δεν δεσμεύεται από αυτή, ενώ ταυτόχρονα χρησιμοποιεί επιλεκτικά διάφορα άρθρα, προκειμένου να επωφεληθεί όσο το δυνατόν περισσότερο.

Έτσι παρατηρούμε ότι η Άγκυρα, προκειμένου να επιτύχει τους στόχους της, δημιουργεί μια εικόνα ενός κράτους με ηγεμονικό ρόλο στην περιοχή, που κατά την άποψη της δικαιούται περισσότερα από αυτά που αναγράφονται στις Διεθνείς Συνθήκες. Προκειμένου δε να το επιτύχει, εφευρίσκει κατά καιρούς διάφορα δόγματα που δικαιολογούν τη χρήση «σκληρής ισχύος» στην περιοχή, όπως το δόγμα των «γκρίζων ζωνών» του 1996 και στη συνέχεια το δόγμα της «γαλάζιας πατρίδας» του 2019. Ωστόσο, η στρατηγική της Τουρκίας έχει αποτύχει επανειλημμένως, καθώς συγκρούεται με τις ελληνικές θέσεις, οι οποίες βασίζονται στους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου και στην ειρηνική επίλυση της μόνης διαφοράς που υπάρχει μεταξύ των δύο χωρών, αυτής της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας.

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη.....	4
Συντομογραφίες.....	7
Εισαγωγή.....	8
Κεφάλαιο 1: Αιγιαλίτιδα Ζώνη	12
1.1 Έννοια -Οριοθέτηση	12
1.2 Δικαιώματα και υποχρεώσεις τρίτων κρατών	13
1.2.1 Το Δικαίωμα της Αβλαβούς Διέλευσης	13
1.2.2 Πολεμικά Πλοία	14
1.3 Η Αιγιαλίτιδα Ζώνη της Ελλάδας.....	16
1.4 Το επιχείρημα της Τουρκίας για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη.....	17
1.5 Δικαιοδοτικές Αποφάσεις.....	19
1.5.1 Υπόθεση Εμιράτων Ντουμπάι και Σάρτζα.....	19
1.5.2 Μπανγκλαντές-Μιανμάρ	20
1.5.3 Κατάρ-Μπαχρέιν	21
Κεφάλαιο 2 : Υφαλοκρηπίδα και Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη.....	23
2.1 Η Νομική Εξέλιξη της Υφαλοκρηπίδας	23
2.1.1 Η Υφαλοκρηπίδα της Ελλάδας και η Θέση της Τουρκίας.....	25
2.2 Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη Έννοια-Νομικό Καθεστώς	28
2.2.1 Δικαιώματα και Υποχρεώσεις του Παράκτιου Κράτους.....	29
2.2.2 Το Δικαίωμα της Ελλάδος και η άποψη της Τουρκίας	31
2.3 Αποφάσεις ΔΔ.....	32
2.3.1 Ρουμανία-Ουκρανία	32
2.3.2 Κολομβία-Νικαράγουα.....	34
Κεφάλαιο 3: Το καθεστώς των Νήσων	36
3.1. Ο Γενικός Κανόνας.....	36
3.2 Ερμηνεία του άρθρου 121, παράγραφος 3	38
3.2.1 Ποιοτικές και Χρονικές Απαιτήσεις.....	39
3.3 Ο Εθνικός Χαρακτήρας του Άρθρου 121.....	40
3.4 Η Θέση τη Ελλάδας	42
Κεφάλαιο 4: Στενά Διεθνούς Ναυσιπλοΐας 2671	45
4.1 Η ιστορική Πορεία των Κανόνων για τα Διεθνή Στενά	46
4.1.1 Η Σημασία της Υπόθεσης των Στενών της Κέρκυρας	47
4.2 Η Τρίτη Συνδιάσκεψη των Η.Ε.	48

4.2.1	Διεθνή Στενά εκτός του πεδίου εφαρμογής του μέρους ΙΙΙ.....	48
4.2.2	Διεθνή Στενά εντός του Μέρους ΙΙΙ της ΣΔΘ	49
4.2.3	Το Δικαίωμα του πλου διέλευσης	50
4.3	Δικαιώματα και Υποχρεώσεις των Παράκτιων Κρατών	52
4.4	Πιθανοί Χειρισμοί από την Ελληνική Πλευρά.....	54
	Συμπεράσματα.....	55
	Βιβλιογραφία.....	57
	Βιβλία στα Ελληνικά.....	57
	Ξενόγλωσσα Βιβλία	57
	Άρθρα	58
	Διαδικτυακές πηγές	59
	Παράρτημα Α: Χάρτες-Εικόνες	61
	Χάρτης 1: Νήσος Abu Musa	61
	Χάρτης 2: Διεκδικήσεις από πλευράς Μπανγκλαντές και Μιανμάρ	62
	Χάρτης 3: Η οριοθέτηση της νήσου St. Martin από το ΔΔΔΘ	63
	Χάρτης 4: Οριοθέτηση Κατάρ-Μπαχρέιν	64
	Χάρτης 5: Νήσος Qit'at Jaradah	65
	Χάρτης 6: Πεδία ερευνών από την ΤΡΑΟ κατά τα έτη 1973-74.....	66
	Χάρτης 7: Οριοθέτηση Κολομβίας-Νικαράγουα	67
	Χάρτης 8: Δέσμευση περιοχών από την Τουρκία για πτήσεις στο πλαίσιο « περιβαλλοντικής προστασίας και υποστήριξης Ε-Δ».....	69
	Παράρτημα Β: Πίνακες-Εικόνες	70
	Πίνακας 1: Διεκδικήσεις Χωρικών Υδάτων 1945-2011	71
	Πίνακας 2 : Προσεγγίσεις των Διεθνών Δικαστηρίων σχετικά με τις θαλάσσιες οριοθετήσεις.....	72
	Εικόνα 1: Θαλάσσιες Ζώνες.....	73
	Εικόνα 2 : Γεωλογική Υφαλοκρηπίδα.....	74

Συντομογραφίες

ΑΟΖ	Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη
ΔΔ	Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης
ΔΔΔΘ	Διεθνές Δικαστήριο Δικαίου της Θάλασσας
ΔΚΑΣ	Διεθνείς Κανονισμοί προς Αποφυγή Συγκρούσεων στη θάλασσα
ICAO	Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας
Κ.Τ.Ε	Κοινωνία των Εθνών
Η.Ε.	Ηνωμένα Έθνη
N.M	Ναυτικό Μίλι=1852 μέτρα
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΣΔΘ	Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982
ITLOS	International Tribunal for the Law of the Sea
ΤΡΑΟ	Γενική Διεύθυνση της Τουρκικής Εταιρείας Πετρελαίων
UNDOALOS	UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea

Εισαγωγή

Οι αυξανόμενες διεκδικήσεις θαλάσσιων τμημάτων από τα κράτη, ειδικά από τον 17^ο αιώνα και έπειτα είχε ως επακόλουθο την σύγκρουση μεταξύ των ομάδων που υποστήριζαν την ελευθερία των θαλασσών και αυτών που ήταν υπέρ της άσκησης κυριαρχίας σε αυτή. Το αρχικό αποτέλεσμα αυτής της πάλης ήταν η διάκριση δύο ζωνών, της αιγιαλίτιδας ζώνης και της ανοιχτής θάλασσας, όμως από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα κυρίως λόγω της τεχνολογικής ανάπτυξης, και την δυνατότητα από τα κράτη να εκμεταλλευτούν προς όφελος τους εκτεταμένες θαλάσσιες περιοχές, είχε ως επακόλουθο το καθεστώς της ανοιχτής θάλασσας να αρχίζει εφαρμόζεται σε όλο και λιγότερες θαλάσσιες περιοχές.

Αυτό διαφαίνεται με την σταδιακή υιοθέτηση θαλάσσιων ζωνών κατά την πρώτη συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών το 1958¹, όμως παρόλο που το έργο της όσον αφορά την απόπειρα κωδικοποίησης κανόνων και υποχρεώσεων των παράκτιων κρατών ήταν σημαντική, δημιούργησε αρκετά προβλήματα, αλλά και προστριβές μεταξύ των εμπλεκόμενων κρατών. Και παρόλο που η δεύτερη συνδιάσκεψη πραγματοποιήθηκε σε σύντομο χρονικό διάστημα, προκειμένου να επιλυθεί το ζήτημα τους εύρους της χωρικής θάλασσας, και τα όρια των αλιευτικών δραστηριοτήτων, τελικά δεν επέφερε κάποιο ουσιαστικό αποτέλεσμα².

Οι κυριότεροι παράγοντες που οδήγησαν στην Τρίτη συνδιάσκεψη και η οποία ισχύει μέχρι σήμερα, μπορούν να εντοπιστούν στο γεωπολιτικό πεδίο, στο οποίο τα νέα ανεξάρτητα κράτη που δημιουργούνται στον επονομαζόμενο «Τρίτο Κόσμο» ως αποτέλεσμα της αποαποικιοποίησης, αρχίζουν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, στο γεωστρατηγικό πεδίο, διότι διεκδικούν θαλάσσιες περιοχές, οι οποίες θεωρούνταν ανοιχτή θάλασσα. Και στο γεωοικονομικό πεδίο, το γεγονός ότι η ανάπτυξη της τεχνολογίας επέτρεπε πλέον εκτός από την εκμετάλλευση κοιτασμάτων σε μεγάλα υποθαλάσσια εδάφη και την αλιεία σε μεγάλες αποστάσεις από τις ακτές σε συνδυασμό με τη δυνατότητα παραμονής για μεγάλο χρονικό διάστημα εν πλω, λόγω της

¹ A/CONF.13/L.58, 1958, UNCLOS, Off. Rec. vol. 2, 146

² A/CONF.19/L.15. Final Act of the Second United Nations Conference on the Law of the Sea, Geneva 17 March-26 April 1960.

δημιουργίας τεράστιων αλιευτικών στόλων. Βέβαια ένα σημαντικό γεγονός που άρχισε να επηρεάζει και όλα τα ανωτέρω πεδία και το οποίο δεν είχε εκληφθεί σοβαρά υπόψη από τα κράτη, ήταν και δυστυχώς, ακόμη παραμένει, το πρόβλημα της θαλάσσιας ρύπανσης.

Παρόλο που η Ελλάδα ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '60, ήδη είχε προχωρήσει σε έρευνες στην περιοχή του Αιγαίου, αλλά και ενώ στη συνέχεια χορήγησε άδειες σε διάφορες πολυεθνικές εταιρείες, για έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων σε διάφορες περιοχές του Αιγαίου, η Τουρκία δεν είχε προχωρήσει σε κάποια ενέργεια καθώς αποδέχονταν το καθεστώς στην ευρύτερη περιοχή³. Όμως οι σχέσεις μεταξύ των δυο χωρών, όσον αφορά τις διεκδικήσεις στην περιοχή του Αιγαίου, αλλά και μετέπειτα στην Ανατολική μεσόγειο, άρχισαν να επηρεάζονται από τη δεκαετία του '70⁴, και να εντείνονται σε σημείο όπου έως σήμερα οι δύο χώρες έχουν βρεθεί στα πρόθυρα πολέμου σε τέσσερις περιπτώσεις⁵.

Έτσι παρατηρούμε ότι ενώ αρχικά η διαφορά μεταξύ των δυο χωρών ήταν η οριοθέτηση των ορίων υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου, η οποία με τη σύμφωνη γνώμη των τότε πρωθυπουργών θα επιλύονταν μέσω της παραπομπής στο ΔΔΧ⁶, στη συνέχεια, η Τουρκία, σταδιακά προσθέτει επιπλέον διεκδικήσεις, αλλά και αμφισβητήσεις, οι οποίες σύμφωνα πάντα με την ίδια, θα πρέπει να επιλυθούν σε διμερές επίπεδο και όχι μέσω της υπαγωγής τους σε Διεθνές Δικαστήριο⁷. Όπως αναφέρει και ο Χ. Ροζάκης: «οι διάφορες αντιλήψεις και θέσεις της Τουρκίας οι οποίες

³ Βλ. ΕτΚ : 1968 Α 227 και 1970 Α 260 στην εταιρεία TEXACO. 1970 Α 63 ADA OIL. 1971 Α 217 και 1972 Α 99 Anschulz Overseas Corp. 1971 Α 244,252 και 260 Chevron Oil, όλες εταιρείες αμερικανικών συμφερόντων..

⁴ Κυρίως λόγω: 1) της εισβολής και παράνομης κατοχής της βόρειας Κύπρου, 2) της πετρελαϊκής κρίσης του 1973, 3) της παραχώρησης από πλευράς της Τουρκίας, δικαιωμάτων εξερεύνησης και εκμετάλλευσης σε 27 θαλάσσιες περιοχές του Αιγαίου στην κρατική τουρκική εταιρεία πετρελαιοειδών (ΤΡΑΟ), 4) της έναρξης διεργασιών της τρίτης συνδιάσκεψης της ΣΔΘ όπου η Τουρκία πιθανόν να προχώρησε σε αυτές τις ενέργειες προκειμένου να πιέσει την Ελλάδα να υπάρξει οριοθέτηση σε διμερές επίπεδο.

⁵ Συγκεκριμένα: 1976,1987,1996 και 2020. Βλ. ΕΘΝΟΣ. (2020, Ιούλιος 23). Ελλάδα - Τουρκία: Από το 1830 και μετά πόλεμοι, εντάσεις και απρόβλεπτες κρίσεις. <https://www.ethnos.gr/history/article/116618/elladatourkiaapoto1830kaimetapolemoientaseiskaiaproblipteskriseis>

⁶ Κοινό ανακοινωθέν μεταξύ του Έλληνα πρωθυπουργού κ. Καραμανλή και του Τούρκου ομολόγου του, Σ. Ντεμιρέλ στις Βρυξέλες την 31^η Μαΐου 1975.

⁷ Τα ζητήματα τα οποία έχει θέσει η τουρκική πλευρά και αμφισβητεί είναι: 1) Η επέκταση των χωρικών υδάτων στα 12 ν.μ. (Casus Belli). 2) Το εύρος τους εθνικού εναέριου χώρου. 3) Η αμφισβήτηση ελληνικής κυριαρχίας επί νησιών, 4)θαλάσσιων συνόρων (Υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ). 5) Των ορίων και της αρμοδιότητας περιοχής πληροφοριών : πτήσεων (FIR), Έρευνας-Διάσωσης (SAR) και (προς τα πλοία εν πλω, ναυτιλιακών, μετεωρολογικών και άλλων πληροφοριών που αφορούν τις παράκτιες θαλάσσιες περιοχές (NAVTEX) της Αθήνας. 6) Η απαίτηση για αποστρατικοποίηση των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου και Δωδεκανήσου.

ανά διαστήματα είχαν υιοθετηθεί ή επρόκειτο να υιοθετηθούν στο μέλλον περιλαμβάνονται στην τουρκική ρηματική διακοίνωση της 6^{ης} Φεβρουαρίου 1975»⁸.

Αυτό διακρίνεται ακόμη πιο εύκολα, καταρχήν στην άρνηση της Τουρκίας για τη σύνταξη του συνυποσχετικού, προκειμένου να επιλυθεί το ζήτημα της οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας των δυο κρατών μέσω του ΔΔΧ, καθώς και στη σύνδεση αυτής με ένα ευρύ φάσμα προβλημάτων λόγω της ιδιαιτερότητας της περιοχής. Επομένως σύμφωνα με την Τουρκική Κυβέρνηση, η οριοθέτηση θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί από κοινού, μόνο εάν εξευρεθεί μια δίκαιη λύση και η οποία θα ήταν αποδεκτή από τις δυο πλευρές (Bölükbaşı, 2004: 168). Πλέον, η Τουρκία υποστηρίζει ότι τα θέματα που θα πρέπει να επιλυθούν μέχρι σήμερα, έχουν αυξηθεί σε έξι στο σύνολο τους και για τα οποία ακόμη επιμένει ότι είναι σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο, ενώ ταυτόχρονα αρνείται οποιαδήποτε επίλυση τουλάχιστον της οριοθέτησης ορίων υφαλοκρηπίδας, που είχε συμφωνηθεί το 1975 στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης..

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω δεδομένα, η υπόθεση εργασίας που υιοθετείται είναι ότι, η Τουρκία θεωρώντας ότι λόγω του ότι δεν αποτελεί μέρος της ΣΔΘ, αλλά και με την επίκληση του κανόνα «επίμονου αντιρρησίας», μπορεί να εκμεταλλεύεται σπερματικά τους διάφορους κανόνες που υπάρχουν στη Σύμβαση των Η.Ε. για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982, που πλέον έχει αποκτήσει χαρακτήρα εθιμικού δικαίου, μέσω αναφορών σχετικά με αποφάσεις διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων, να αμφισβητεί, τις θεμελιώδεις αρχές του χάρτη των Ηνωμένων Εθνών⁹, των Διεθνών Συνθηκών¹⁰, ακόμη και διμερείς συμφωνίες που αφορούν την κυριαρχία νήσων¹¹, προκειμένου μέσω της δημιουργίας «γκρίζων ζωνών» να εξυπηρετούνται οι στόχοι της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής.

⁸ Όπου αναφέρεται ότι «λόγω της ειδικής γεωγραφικής δομής του Αιγαίου, όπου οι δυο χώρες αντιμετωπίζουν ζητήματα που δεν έχουν ακόμη ρυθμιστεί, **μεταξύ άλλων**, το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης στο Αιγαίο και η χρήση του εναέριου της χώρας, και κατά προτεραιότητα να διαπραγματευτεί με την Τουρκική Κυβέρνηση το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου» Βλ. Ιωάννου, Κ., & Στρατή, Α. (2013). Δίκαιο της Θάλασσας (4η έκδ.) (σσ. 420-421). Νομική Βιβλιοθήκη.

⁹ Με την απειλή πολέμου (Casus Belli) όπου στο Άρθρο 2 (4) του Χάρτη αναφέρεται ρητά «η απαγόρευση απειλής ή χρήσης βίας μεταξύ κρατών». Όπου το Άρθρο 51 «διασφαλίζει το φυσικό δικαίωμα άμυνας ένα λάβει χώρα μια ένοπλη επίθεση».

¹⁰ Αμφισβητώντας το δικαίωμα της Ελλάδας να εξοπλίζει να νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, όπου το καθεστώς διέπεται από την Συνθήκη Ειρήνης της Λωζάννης του 1923, της Σύμβασης του Montreux του 1936 και της Συνθήκης των Παρισίων του 1947.

¹¹ Συμφωνία μεταξύ Τουρκίας και Ιταλίας, υπογράφηκε στις 4 Ιανουαρίου 1932 και αφορούσε την «οριοθέτηση των χωρικών υδάτων μεταξύ της νήσου Καστελόριζου και της ακτής της Ανατολίας» όπου το ιταλοτουρκικό πρακτικό της 28 Δεκεμβρίου 1932 και το οποίο αποτελούσε συμπληρωματική πράξη αφορούσε την οριοθέτηση της Δωδεκανήσου με τις τουρκικές ακτές.

Η εργασία χωρίζεται σε τέσσερα κεφάλαια, αρχίζοντας με την έννοια της αιγιαλίτιδας ζώνης, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των κρατών όπου αναφέρεται το δικαίωμα της Ελλάδας, καθώς και το επιχείρημα της Τουρκίας. Στη συνέχεια αναλύεται το νομικό καθεστώς της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ και έπειτα καταγράφονται τα δικαιώματα της Αθήνας, αλλά και η άποψη της Άγκυρας σχετικά με τις δυο ζώνες. Επίσης εξετάζεται ο γενικός κανόνας του καθεστώ των νήσων, ο εθνικός χαρακτήρας του άρθρου 121 καθώς και η ερμηνεία της τρίτης παραγράφου, όπου για πρώτη φορά είχε εξεταστεί λεπτομερώς από το ΔΔ, στην υπόθεση της Νότιας Σινικής Θάλασσας, κατόπιν συγκρίνεται ο εθνικός χαρακτήρας του άρθρου 121 με τη θέση της Ελλάδας. Τέλος, διευκρινίζεται η νομική έννοια των στενών διεθνούς ναυσιπλοΐας αναφέροντας την ιστορική εξέλιξη των κανόνων όπου για πρώτη φορά, στην υπόθεση των στενών της Κέρκυρας το ΔΔ προχώρησε σε αναφορά εθνικού δικαίου. Και εν συνεχεία εξετάζεται ο νέος θεσμός που δημιουργήθηκε κατά την Τρίτη Συνδιάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας, το δικαίωμα της «transit διέλευσης» και το πως τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που αναφέρονται σε αυτό επηρεάζει τις περιοχές του Αιγαίου και της Αν. Μεσογείου.

Κεφάλαιο 1: Αιγιαλίτιδα Ζώνη

1.1 Έννοια -Οριοθέτηση

Παραδοσιακά, τα κράτη ασκούσαν κυριαρχία, με την επιφύλαξη του δικαιώματος της αβλαβούς διέλευσης, σε μια θαλάσσια ζώνη, η οποία οριοθετείται από την ανοικτή θάλασσα και γειτνιάζει με τις ακτές τους. Η Αιγιαλίτιδα ζώνη, η οποία συχνά αναφέρεται και ως χωρική θάλασσα αλλά και χωρικά ύδατα, είναι η θαλάσσια ζώνη, η οποία εκτείνεται πέρα από την ξηρά συμπεριλαμβανομένων και των εσωτερικών υδάτων, στην οποία το κράτος ασκεί πλήρη κυριαρχία (Ιωάννου & Στρατή, 2013:66). Το εύρος αυτής της ζώνης δεν είχε διευθετηθεί οριστικά παρά τις απόπειρες κωδικοποίησης που υπήρξαν το 1930, το 1958 και το 1960, λόγω του ότι τα κράτη αξίωναν δικαίωμα εύρους μεταξύ τριών και έξι ναυτικών μιλίων, αλλά και ακόμη περισσότερο¹². Τελικά, στην UNCLOS III οριστικοποιήθηκε το εύρος αυτής, συγκεκριμένα στο άρθρο 3 αναφέρεται ότι «το κάθε κράτος έχει το δικαίωμα να καθορίσει το εύρος της χωρικής του θάλασσας, και το οποίο δεν θα μπορεί να υπερβαίνει τα 12 ν.μ. από τις γραμμές βάσεως». καθώς και στο άρθρο 2 ότι «η κυριαρχία του παράκτιου κράτους, η οποία ασκείται σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση και τους άλλους κανόνες του διεθνούς δικαίου, εκτείνεται στον εναέριο χώρο πάνω από την αιγιαλίτιδα ζώνη καθώς και στο βυθό και υπέδαφος αυτής».

Επί του παρόντος, περίπου 137 κράτη μέρη του UNCLOS III έχουν επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη στα 12 ν.μ., περίπου 10 κράτη έχουν διεκδικήσει διαφοροποιημένο εύρος¹³, περίπου 24 κράτη τα οποία προηγουμένως διεκδικούσαν χωρική θάλασσα πλάτους άνω των 12 ναυτικών μιλίων έχουν μειώσει το πλάτος τους σε 12 ν.μ. και 9 κράτη συμπεριλαμβανομένων 4 μελών του UNCLOS III διεκδικούν εύρος μεγαλύτερο από 12 ν.μ. τα οποία όπως ήταν αναμενόμενο, έχουν αντιμετωπίσει τις διαμαρτυρίες από άλλα κράτη (Tanaka, 2019:103). Παρόλο που το παράκτιο κράτος

¹² Μπορεί να θεωρηθεί ως ένα τεκμήριο σχετικά με το μέγιστο αποδεκτό όριο της αιγιαλίτιδας ζώνης στο άρθρο 24 (2) της Σύμβασης της Γενεύης του 1958 σχετικά με την συνορεύουσα ζώνη, η οποία δεν θα εκτείνεται πέραν των 12 ν.μ. από τις γραμμές βάσης όπου μετράται η αιγιαλίτιδα ζώνη

¹³ Η Ελλάδα έχει επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη στα 12 ν.μ στο Ιόνιο και στην υπόλοιπη επικράτεια της έχει διατηρήσει τα 6 ν.μ. Η Τουρκία διατηρεί τα 6 ν.μ. στο Αιγαίο, ενώ το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης στη Μαύρη θάλασσα και στην Ανατολική Μεσόγειο είναι στα 12 ν.μ. Η Ελλάδα έχει υιοθετήσει την κανονική γραμμή βάσης, βλ. ΑΝ 230/1936 «Περί καθορισμού αιγιαλίτιδος ζώνης της Ελλάδας». Ενώ η Τουρκία το 1964 (Ν. 476/1964) είχε υιοθετήσει το σύστημα των ευθείων γραμμών βάσεων το οποίο καταργήθηκε το 1982 με το Ν. 2674/1982.

ασκεί πλήρη κυριαρχία στη συγκεκριμένη θαλάσσια ζώνη¹⁴, εξομοιώνεται δηλαδή με τα δικαιώματα και τις αρμοδιότητες που ασκεί ένα κράτος στο έδαφος του, στο ίδιο άρθρο αναφέρονται και οι περιορισμοί που θέτει το διεθνές δίκαιο της θάλασσας¹⁵. Επομένως ένα παράκτιο κράτος μπορεί να ασκήσει πλήρη κυριαρχία στην αιγιαλίτιδα ζώνη του, η οποία όμως ταυτόχρονα περιορίζεται αφενός, από τη ΣΔΘ και κυρίως από το θεσμό της αβλαβούς διέλευσης και αφετέρου από τις γενικές υποχρεώσεις που επιβάλλονται από το διεθνές δίκαιο (Ιωάννου & Στρατή, 2013: 67; Παπασταυρίδης, 2017:342).

1.2 Δικαιώματα και υποχρεώσεις τρίτων κρατών

Προκειμένου να εξισορροπηθεί η επέκταση της κυριαρχίας των παράκτιων κρατών στη θάλασσα, με την ελευθερία της ναυσιπλοΐας, το διεθνές δίκαιο της θάλασσας παρέχει στα πλοία τρίτων κρατών το δικαίωμα να εκτελούν διέλευση από τα χωρικά ύδατα του παράκτιου κράτους χωρίς να υπάρχει προηγούμενη συγκατάθεση του. Προκειμένου όμως τα πλοία να χρησιμοποιούν αυτό το δικαίωμα θα πρέπει να τηρούν και κάποιες υποχρεώσεις.

1.2.1 Το Δικαίωμα της Αβλαβούς Διέλευσης

Όλα τα πλοία είναι φορείς αυτού του δικαιώματος ανεξάρτητα από τον τύπο πλοίου που διέρχεται από τα χωρικά ύδατα του παράκτιου κράτους¹⁶, ανάλογα όμως με την κατηγορία του πλοίου υπάρχουν και οι αντίστοιχοι κανόνες, που θα πρέπει να τηρούνται¹⁷. Επίσης η ΣΔΘ διευκρινίζει την έννοια της «διέλευσης»¹⁸, καθώς και αυτή της «αβλαβούς» διέλευσης, καθώς στο άρθρο 19 της ΣΔΘ ορίζει ότι η διέλευση δεν είναι αβλαβής στις περιπτώσεις κατά τις οποίες, είτε ένα πλοίο κατά τη χρονική περίοδο που εκτελεί διάπλου της χωρικής θάλασσας ενός παράκτιου κράτους, πραγματοποιεί ενέργειες που επηρεάζουν την ειρήνη, τη δημόσια τάξη και την ασφάλεια του

¹⁴ Βλ. άρθρο 2 (1) ΣΔΘ

¹⁵ Σύμφωνα με το άρθρο 2 (3), «Η κυριαρχία επί της χωρικής θάλασσας ασκείται σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση και τους άλλους κανόνες του διεθνούς δικαίου».

¹⁶ Σύμφωνα με το άρθρο 17 της ΣΔΘ : «Τα πλοία όλων των κρατών παρακτίων ή άνευ ακτών απολαμβάνουν το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης μέσω της χωρικής θάλασσας».

¹⁷ Συγκεκριμένα στα άρθρα 17-26 αναφέρονται οι κανόνες που ισχύουν για όλα τα πλοία, για τα εμπορικά πλοία αναφέρονται στα άρθρα 27-28, και για τα πολεμικά πλοία και κρατικά πλοία τα οποία δεν προορίζονται για εμπορικούς σκοπούς στα άρθρα 29-32 της ΣΔΘ.

¹⁸ Βλ. άρθρο 18 (1) κ 18 (2) ΣΔΘ

παράκτιου κράτους¹⁹, είτε ασκούνται οι δραστηριότητες που αναγράφονται αναλυτικά σε αυτό (Roach & Smith, 2012:221; Ιωάννου & Στρατή, 2013:68).

Διαφορετικοί κανόνες ισχύουν για τα υποβρύχια και γενικά για τα καταδυόμενα σκάφη, τα οποία σύμφωνα με το άρθρο 20 της ΣΔΘ, κατά την εκτέλεση αβλαβούς διέλευσης θα πρέπει να είναι στην επιφάνεια και να έχουν την σημαία της χώρας τους σε εμφανή σημείο, καθώς και για τα πυρηνοκίνητα πλοία και τα πλοία που μεταφέρουν ραδιενεργές ή άλλες εγγενώς επικίνδυνες ή επιβλαβείς ουσίες, όπου κατά την άσκηση τους δικαιώματος της αβλαβούς διέλευσης θα πρέπει να φέρουν έγγραφα και να τηρούν τα προληπτικά μέτρα που έχουν θεσπιστεί από διεθνείς συμφωνίες²⁰.

Όσον αφορά τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους, μπορεί να περιορίζονται λόγω του δικαιώματος της αβλαβούς διέλευσης, όμως η ΣΔΘ παρέχει στο κράτος τη δυνατότητα μέσω του άρθρου 21 να θεσπίζει νόμους και κανονισμούς²¹, καθώς και σύμφωνα με το άρθρο 22, στο πλαίσιο της ασφάλειας της ναυσιπλοΐας, να απαιτεί από τα ξένα πλοία που ασκούν το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης, να χρησιμοποιούν τους διαδρόμους ναυσιπλοΐας που θα έχει ορίσει το παράκτιο κράτος, αφού λάβει πρώτα υπόψη τις συστάσεις από τον αρμόδιο διεθνή οργανισμό (IMO), για τα στενά που χρησιμοποιούνται για την διεθνή ναυσιπλοΐα, τα ειδικά χαρακτηριστικά συγκεκριμένων πλοίων και στενών και την πυκνότητα της κυκλοφορίας²². Επίσης το άρθρο 25(3) της ΣΔΘ, παρέχει το δικαίωμα στο παράκτιο κράτος να προχωρήσει σε αναστολή του δικαιώματος της αβλαβούς διελύσεως, εφόσον πρώτα θα πρέπει να έχει τηρήσει τους κανόνες που προβλέπονται σε αυτό.

1.2.2 Πολεμικά Πλοία

¹⁹ Βλ. άρθρο 19 (1)

²⁰ Βλ. άρθρο 23

²¹ Σύμφωνα με το άρθρο 21 : «Το παράκτιο κράτος μπορεί να θεσπίζει νόμους και κανονισμούς σύμφωνα με τις διατάξεις της ΣΔΘ καθώς και με άλλους κανόνες του διεθνούς δικαίου, στο πλαίσιο σεβασμού ενός ή όλων των κάτωθι: (α) Την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας και τη ρύθμιση της θαλάσσιας κυκλοφορίας. (β) Την προστασία ναυτιλιακών βοηθημάτων και εγκαταστάσεων. (γ) Την προστασία καλωδίων και αγωγών. (δ) Την διατήρηση των ζώντων πόρων της θάλασσας. (ε) Την πρόληψη παραβιάσεων των κανονισμών και νόμων του παράκτιου κράτους σχετικά με την αλιεία. (στ) Τη διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος του παράκτιου κράτους και την πρόληψη, μείωση και έλεγχο της ρύπανσης. (ζ) Τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα και τις υδρογραφικές έρευνες. (η) Την πρόληψη της παράβασης των τελωνειακών, φορολογικών, μεταναστευτικών ή υγειονομικών νόμων και κανονισμών του παράκτιου κράτους».

²² Ειδικά για τα πυρηνοκίνητα πλοία, πετρελαιοφόρα και γενικά τα πλοία που μεταφέρουν ραδιενεργές ή άλλες εγγενώς επικίνδυνες ή επιβλαβείς ουσίες ή υλικά, το παράκτιο κράτος μπορεί να απαιτήσει από τα πλοία αυτά να χρησιμοποιήσουν αυτούς τους διαδρόμους. Οι οποίοι θα πρέπει να απεικονίζονται στους χάρτες και να έχει δοθεί η δέουσα δημοσιότητα αυτών.

Ένα από τα σημαντικά ζητήματα που είχαν προκύψει ήταν το κατά πόσο ένα πολεμικό πλοίο εκτελεί αβλαβή διέλευση, λόγω του ότι δεν υπάρχει κάποια σαφής διάταξη. Η υπόθεση του στενού της Κέρκυρας αναφέρθηκε στο δικαίωμα διέλευσης πολεμικών πλοίων από τα στενά και δεν υπάρχει κάποια αναφορά σχετικά με τα δικαιώματα τους στην αιγιαλίτιδα ζώνη (Churchill & Lowe, 1988:75). Επομένως συμπεριλαμβάνονται στο άρθρο 17, το οποίο αναφέρει ότι όλα τα πλοία έχουν το δικαίωμα αβλαβούς διέλευσης καθώς και στα άρθρα 18 και 19, τα οποία αναφέρουν γενικά τις υποχρεώσεις και τους κανόνες για όλα τα πλοία. Στο άρθρο 29 της ΣΔΘ αναφέρεται ο ορισμός του πολεμικού πλοίου²³, ενώ στο άρθρο 30 αναφέρεται ότι η μόνη δυνατότητα, που παρέχεται στο παράκτιο κράτος στην περίπτωση που ένα πολεμικό πλοίο δεν εκτελεί αβλαβή διέλευση, είναι να απαιτήσει από αυτό να εγκαταλείψει άμεσα τη χωρική του θάλασσα.

Επίσης, στο άρθρο 31 προβλέπεται ότι το κράτος σημαίας του πολεμικού πλοίου ή κρατικού πλοίου το οποίο κινείται για μη εμπορικούς σκοπούς, φέρει τη διεθνή ευθύνη σε περίπτωση απώλειας ή ζημίας που θα έχει προκληθεί λόγω μη συμμόρφωσης με τους νόμους και τους κανονισμούς του παράκτιου κράτους, σχετικά με τη διέλευση του από την αιγιαλίτιδα ζώνη, ή με τις διατάξεις της ΣΔΘ ή άλλους κανόνες του διεθνούς δικαίου περί ευθύνης του κράτους σε περιπτώσεις που υπάρχει κρατική ασυλία, η οποία σύμφωνα με το άρθρο 32, με εξαίρεση τα άρθρα 30 και 31, καμία άλλη διάταξη της ΣΔΘ δεν επηρεάζει την ασυλία των πολεμικών πλοίων και κρατικών πλοίων που χρησιμοποιούνται για μη εμπορικούς σκοπούς.

²³ Ως πολεμικό πλοίο ορίζει: « Το πλοίο το οποίο ανήκει στις ένοπλες δυνάμεις ενός κράτους και φέρει τα εξωτερικά χαρακτηριστικά που διακρίνουν τα πλοία αυτά της ιθαγένειάς του, υπό τη διοίκηση αξιωματικού δεόντως τοποθετημένου από την κυβέρνηση του κράτους και του οποίου το όνομα περιλαμβάνεται στην επετηρίδα ή ανάλογο πίνακα και είναι επανδρωμένο με πλήρωμα υπό στρατιωτική πειθαρχία».

1.3 Η Αιγιαλίτιδα Ζώνη της Ελλάδας

Η Ελλάδα με μια ισχυρή ποντοπόρο ναυτιλία, ήταν υπέρμαχος στενών χωρικών υδάτων, προκειμένου να υπάρχουν σε μεγαλύτερες περιοχές οι ελευθερίες της ανοιχτής θάλασσας²⁴. Λίγο πριν την έναρξη του Α' ΠΠ η Ελλάδα διεκδίκησε το 1913 θαλάσσια ζώνη πλάτους 10 ν.μ.²⁵, ο λόγος αυτής της ενέργειας μπορεί να αποδοθεί στην ανησυχία που είχε εκφράσει σχετικά με την προστασία των νησιών (Syrgos, 1998:10). Η πρώτη απόπειρα καθορισμού της αιγιαλίτιδας ζώνης έγινε το 1931 και με Προεδρικό Διάταγμα όρισε το πλάτος αυτής όσον αφορά τον εναέριο χώρο, στα 10 ν.μ. προκειμένου να καθοριστούν τα διάφορα ζητήματα της αεροπορίας²⁶.

Τελικά, με νόμο η ελληνική χωρική θάλασσα καθορίστηκε σε πλάτος 6 ν.μ από τις ακτές, ενώ το εύρος του εθνικού εναέριου χώρου παρέμεινε στα 10 ν.μ.²⁷. Αυτό το «ελληνικό παράδοξο» όπως αναφέρεται, δεν συνάντησε καμία αντίδραση από την τουρκική πλευρά καθώς οι δύο χώρες κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου, είχαν να αντιμετωπίσουν τη φασιστική Ιταλία του Μουσολίνι, ενώ ταυτόχρονα υπήρχαν διάφορες συμφωνίες, που ενίσχυαν τις ελληνοτουρκικές σχέσεις²⁸. Η μη αμφισβήτηση του διαφορετικού εναέριου χώρου σε σχέση με την αιγιαλίτιδα ζώνη συνεχίστηκε για σχεδόν σαράντα χρόνια και συγκεκριμένα, άρχισε να αμφισβητείται μια μέρα μετά την τουρκική εισβολή στην Κύπρο.

²⁴ Βλ. Φωκιανός, Γ. (2022) *Κορυφαία ναυτιλιακή δύναμη στον κόσμο η Ελλάδα. Διαθέσιμο στο : <https://www.ot.gr/2022/05/19/navtilia/eee-koryfaia-navtiliaki-dynami-ston-kosmo-i-ellada/>* (Πρόσβαση 20/02/22).

²⁵ Σύμφωνα με το Ν. 4141/26 Μαρτίου 1913, άρθρο 1: «Περί διάπλου και διαμονής εμπορικών πλοίων παρά τας Ελληνικάς ακτάς και περί αστυνομίας λιμένων και όρμων εν καιρώ πολέμου», σύμφωνα με τον Ι. Σπυρόπουλο ο ανωτέρω νόμος καθιέρωνε μόνο το εύρος της συνορεύουσας ζώνης». Βλ. Ιωάννου, Κ., & Στρατή, Α. (2013). *Δίκαιο της Θάλασσας* (4^η Εκδ.). (σελ. 80). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

²⁶ Π.Δ. 6/18 Σεπτεμβρίου 1931 (ΦΕΚ Α'325), συγκεκριμένα στο άρθρο 2 του Ν. 5017/1931.

²⁷ ΑΝ 230/17 Σεπτεμβρίου 1936, δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως την 13 Οκτωβρίου 1936.

²⁸ Όπως η Συμφωνία της Άγκυρας (10 Ιουνίου 1930), η «Συνθήκη Φιλίας, Ουδετερότητας, Διαλλαγής και Διαιτησίας (Οκτώβριος 1930), καθώς και το 1932 η Τουρκία υπέβαλε αίτηση προκειμένου να ενταχθεί στην Κτε ενέργεια που αντιμετωπίστηκε θετικά από την Ελλάδα και ήταν επωφελής για τις δυο πλευρές λόγω της ΕΣΣΔ.

Όπως αναφέρει και ο Συρίγος στο « Οι Τουρκικές διεκδικήσεις σε Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο», Παρόλο που η Ελλάδα είχε το δικαίωμα να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη της έως τα 12 ν.μ αρχικά, δυο χρόνια πριν την είσοδο στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, όταν η επιτροπή, στις 27 Απριλίου 1978 υπέβαλε ψήφισμα σύμφωνα με το οποίο καλούσε όλα τα κράτη μέλη της να προχωρήσουν σε επέκταση των χωρικών τους υδάτων στα 12 ν.μ. (Syrgios, 1998:11). Αλλά και μετέπειτα με την επικύρωση της ΣΔΘ το 1995²⁹, θα μπορούσε να εφαρμόσει το άρθρο 3 της ΣΔΘ και να επεκτείνει τα χωρικά ύδατα της έως τα 12 ν.μ., γεγονός που έχει πραγματοποιηθεί προσφάτως στην περιοχή του Ιονίου Πελάγους και συγκεκριμένα μέχρι το ακρωτήριο Ταίναρο της Πελοποννήσου, ενώ στο Αιγαίο παραμένει στα 6 ν.μ.³⁰.

1.4 Το επιχείρημα της Τουρκίας για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη

Η Τουρκία θεωρεί ότι το Αιγαίο λόγω της γεωγραφικής του διαμόρφωσης, είναι ημίκλειστη θάλασσα³¹, στην οποία βρίσκονται διάσπαρτα περίπου 1000 νησιά, εκ των οποίων μερικά από αυτά βρίσκονται σε απόσταση μερικών μιλίων από τις τουρκικές ακτές και αυτό έχει ως συνέπεια, με το υπάρχον καθεστώς των 6 ν.μ. χωρικών υδάτων, να καλύπτεται περίπου το 85% της ηπειρωτικής γραμμής της Τουρκίας (Bölükbaşı, 2003:81). Στην περίπτωση που η Ελλάδα επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη στα 12 ν.μ. αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα, τα χωρικά ύδατα της Τουρκίας στο Αιγαίο να παραμείνουν στο 8,8%, ενώ η ανοιχτή θάλασσα θα μειωθεί από το 51% σε μόλις 19,7% (Mfa.gov.tr, n.d.). Ως επακόλουθο αυτής της επέκτασης θα ήταν να επηρεάζονται μια σειρά από τα ζωτικά συμφέροντα της Τουρκίας, συγκεκριμένα: Όλα τα τουρκικά πλοία δεν θα μπορούν να πλέουν από το ένα τουρκικό λιμάνι στο άλλο χωρίς να διασχίζουν τα χωρικά ύδατα της Ελλάδας και αυτό σημαίνει ότι οι ελληνικές αρχές θα έχουν το δικαίωμα να επιβιβάζονται και να επιθεωρούν κάθε τουρκικό πλοίο, που διασχίζει τα χωρικά της ύδατα (Yakis, 2018).

²⁹ Ν. 2321/21 Ιουλίου 1995

³⁰ Σημαντική διαφορά εντοπίζεται ότι στο Ιόνιο κατά την οριοθέτηση αιγιαλίτιδας ζώνης, το εύρος αυτής υπολογίστηκε με την εφαρμογή όχι μόνο κανονικών γραμμών βάσεων, αλλά και γραμμών κλεισίματος κόλπων και ευθείων γραμμών βάσεων. Βλ. Ν. 4767/2021 (ΦΕΚ 9/Α/21-1-2021).

³¹ Όπου σε περίπτωση επέκτασης των χωρικών υδάτων από το παράκτιο κράτος θα πρέπει να υπάρχει η συναίνεση των έτερων παράκτιων κρατών στην περιοχή.

Επιπλέον, οι παραδοσιακές αλιευτικές περιοχές στην ανοιχτή θάλασσα πλέον θα είναι εκτός ορίων για τους τούρκους αλιείς, η Ελλάδα θα αποκτούσε αυτόματα περίπου 30% περισσότερη Υφαλοκρηπίδα αλλά και εναέριο χώρο, γεγονός που θα περιόριζε το FIR της Τουρκίας, ενώ ταυτόχρονα θα επηρέαζε και άλλα ζωτικά συμφέροντα στην περιοχή, όπως την εκτέλεση στρατιωτικών γυμνασίων (Erçiyes, 2020). Αυτό θα σήμαινε ότι τα τουρκικά αεροσκάφη δεν θα είχαν πρόσβαση στον εναέριο χώρο του Αιγαίου, αλλά και τα πολεμικά πλοία δεν θα είχαν τον απαραίτητο χώρο προκειμένου να εκτελούν τα διάφορα ναυτικά γυμνάσια (Schmitt, 1996). Ένα σημαντικό στοιχείο σχετικά με την άποψη της Τουρκίας, που αφορά την Αιγιαλίτιδα ζώνη, εντοπίζεται στην άποψη της τουρκικής αντιπροσωπείας κατά την τελική σύνοδο της UNCLOS-III, η οποία μπορεί να συνοψιστεί ως εξής: « Το μέγιστο όριο των 12 ν.μ. που προβλέπεται στο άρθρο 3 της ΣΔΘ, δεν αποτελεί όριο το οποίο είναι υποχρεωτικό, ούτε θα εφαρμόζεται αυτόματα, αλλά θα εφαρμόζεται εντός του γενικού περιορισμού που επιβάλλει το άρθρο 300, το οποίο ενσωματώνει την αρχή της κατάχρησης δικαιώματος».

Η επέκταση των χωρικών υδάτων από ένα παράκτιο κράτος σε κλειστές θάλασσες, στις οποίες συνορεύει η Τουρκία, αγνοώντας τα ειδικά χαρακτηριστικά αυτών των περιοχών κατά τρόπο που θα στερούσε τα υφιστάμενα συμφέροντα της, απαιτούν την εφαρμογή της κατάχρησης δικαιώματος. Η Τουρκία είναι της άποψης ότι το όριο των 12 ναυτικών μιλίων για τα χωρικά ύδατα δεν έχει αποκτήσει τον χαρακτήρα του κανόνα του εθιμικού διεθνούς δικαίου, για αυτό το λόγο επικαλείται τον κανόνα του «επίμονου αντιρρησία στο εθιμικό δίκαιο», επομένως, συμφώνως όλων των ανωτέρω το όριο των 12 ν.μ. δεν μπορεί να διεκδικηθεί έναντι της Τουρκίας»³².

Ως εκ τούτου, η Τουρκία έχει προειδοποιήσει επανειλημμένα ότι η επέκταση των χωρικών υδάτων από την Ελλάδα στο Αιγαίο αποτελεί casus belli και η στάση αυτή επικυρώθηκε την 8^η Ιουνίου 1995, λίγο πριν από την επικύρωση της ΣΔΘ από την Ελλάδα (Bahçeli, 1990:142). Φυσικά, μπορεί το όριο των 12 ν.μ. «να μη δύναται να διεκδικηθεί έναντι της Τουρκίας», αλλά η ίδια έχει επεκτείνει τα όρια της αιγιαλίτιδας ζώνης, στις περιοχές της Μαύρης Θάλασσας και της Ανατολικής Μεσογείου χωρίς να υπάρξει κάποια διμερής συμφωνία με τη νόμιμη και αναγνωρισμένη από τον Ο.Η.Ε Κυπριακή Δημοκρατία..

³² Βλ. A/CONF.62/WS/37 and Add.1-2.

1.5 Δικαιοδοτικές Αποφάσεις

1.5.1 Υπόθεση Εμιράτων Ντουμπάι και Σάρτζα

Η σημασία της απόφασης του διαιτητικού Δικαστηρίου προκειμένου να επιλυθούν οι διαφορές μεταξύ των δυο εμιράτων, που αποτελούν μέλη του ομοσπονδιακού κράτους των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων³³, είναι σημαντική αφενός γιατί δυο κρατίδια προχώρησαν στην ειρηνική επίλυση των διαφορών οριοθέτησης όχι μόνο των θαλασσιών ορίων, αλλά και των χερσαίων. Και αφετέρου γιατί η απόφαση αυτή αποτέλεσε προηγούμενο, το οποίο επικαλέστηκαν αρκετά κράτη κατά την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης τους από το ΔΔ.

Το σημαντικό σημείο που έχει σημασία για την Ελλάδα, είναι η απόφαση του ΔΔ σχετικά με την νήσο Abu Musa³⁴, έκτασης 12,8 τ. χλμ., που το 1981 διαβιούσαν περίπου 800 κάτοικοι. Η στρατηγική σημασία του έγκειται στο γεγονός, ότι βρίσκεται στις προσβάσεις των Στενών του Ορμούζ και προκειμένου να εκτελέσουν διάπλου από τα στενά. Τα πλοία διέρχονται μεταξύ των νήσων Abu Musa και μικρού και μεγάλου Tunb, ταυτόχρονα δε στην περιοχή έχουν εντοπιστεί σημαντικά κοιτάσματα υδρογονανθράκων³⁵. Το Ντουμπάι ισχυρίστηκε ότι λόγω του ότι η κυριαρχία της νήσου ήταν υπό αμφισβήτηση κατά την διαδικασία οριοθέτησης, θα έπρεπε να μη ληφθεί υπόψη, για αυτόν το λόγο, το όριο των χωρικών του υδάτων θα έπρεπε να παραμείνει στα 3 ν.μ. καθώς οποιαδήποτε επέκταση θα είχε ως αποτέλεσμα την μείωση της υφαλοκρηπίδας του Ντουμπάι στην περιοχή (Bowett, 1994:131).

Παρόλο που το Εμιράτο του Σάρτζα διεκδικούσε 6 ν.μ. και όχι πλήρη επήρεια, το δικαστήριο έκρινε ότι, ανεξάρτητα από το εάν η νήσος βρίσκεται υπό κατοχή, αποτελεί έδαφος που ανήκει σε ένα από τα δυο κράτη, τα οποία διαφωνούν σχετικά με την οριοθέτηση των θαλάσσιων ορίων τους. Και ότι σύμφωνα με το άρθρο 10 της

³³ Τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα δεν ήταν συμβαλλόμενο μέρος σε καμία από τις Συμβάσεις του 1958.

³⁴ Το βόρειο τμήμα του νησιού Abu Musa καθώς και οι νήσοι μεγάλο και μικρό Tunb έχουν καταληφθεί από το Ιράν το 1971. Βλ. Saab, B. Y. (2014, January 21). Ανταλλάσσοντας κυριαρχία. Foreign Affairs: The Hellenic Edition. Διαθέσιμο στο : <https://www.foreignaffairs.gr/articles/69657/bilal-y-saab/antallassontas-kyriarxia>. (Πρόσβαση: 1/03/23)

³⁵ Παράρτημα Α Χάρτης 1

Σύμβασης για την Αιγιαλίτιδα ζώνη και τη Συνορεύουσα ζώνη³⁶, αλλά και λαμβάνοντας υπόψη τα άρθρα 3 και 121 του σχεδίου που αφορούσε τη ΣΔΘ του 82. Αποφάνθηκε ότι, κάθε νησί ανεξάρτητα με το εάν είναι μικρό ή όχι, έχει αιγιαλίτιδα ζώνη, η οποία εκτείνεται σε εύρος έως 12 ν.μ. από τις ακτές του, επομένως το νησί Abu Musa δεν αποτελεί εξαίρεση. Επιπλέον, όσον αφορά το ζήτημα της αλληλοεπικάλυψης αιγιαλίτιδας ζώνης ενός παράκτιου κράτους με την υφαλοκρηπίδα του άλλου, υπερισχύει το δικαίωμα της αιγιαλίτιδας ζώνης έναντι των κυριαρχικών δικαιωμάτων υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ (Ιωάννου & Στρατή, 2013; Fietta & Cleverly, 2016).

1.5.2 Μπανγκλαντές-Μιανμάρ

Στις 14 Μαρτίου 2012 το Διεθνές Δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας εξέδωσε για πρώτη φορά, απόφαση του σχετικά με τη διαφορά, που αφορούσε την οριοθέτηση των θαλάσσιων συνόρων μεταξύ Μπανγκλαντές και Μιανμάρ στο κόλπο της Βεγγάλης.

Η Μιανμάρ υποστήριζε ότι το ζήτημα της νήσου St. Martin θα έπρεπε να θεωρηθεί ως ειδική περίπτωση, επειδή βρίσκεται έναντι των ηπειρωτικών εδαφών του, και ως εκ τούτου κατά την οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών των δύο κρατών πρέπει να υπάρχει απόκλιση από τη μέση γραμμή, στην περίπτωση δε που θα παρέχονταν πλήρης επίδραση στο νησί, θα είχε ως επακόλουθο να δημιουργηθεί μια σημαντική στρέβλωση, όσον αφορά τη γενική διαμόρφωση της ακτογραμμής, επομένως σύμφωνα με την άποψη της Μιανμάρ, το νησί βρίσκεται στη «λάθος πλευρά» (ITLOS, 2012:43-44, Para.132-134).

Δεδομένου ότι κανένα από τα διάδικα μέρη δεν έθεσαν ζήτημα ιστορικού τίτλου, το ΔΔΔΘ αναγνώρισε ότι το Μπανγκλαντές είχε δικαίωμα σε χωρική θάλασσα 12 ν.μ. γύρω από τη νήσο St. Martin και σε σημεία που η αιγιαλίτιδα ζώνη του δεν επικαλύπτεται με αυτή της Μιανμάρ. Ένα αντίθετο συμπέρασμα θα είχε ως αποτέλεσμα να δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα στα κυριαρχικά δικαιώματα και δικαιοδοσία της Μιανμάρ σε Υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ, παρά στην κυριαρχία του Μπανγκλαντές επί της χωρικής τους θάλασσας (ITLOS, 2012:51, Par. 167-169).³⁷

³⁶ Η Σύμβαση υιοθετήθηκε κατά την πρώτη συνδιάσκεψη το 1958, και τέθηκε σε ισχύ στις 10 Σεπτεμβρίου 1964.

³⁷ Παράρτημα Α: Χάρτης 2 & Χάρτης 3

Ταυτόχρονα, οι διάφορες ανησυχίες από πλευράς της Μιανμάρ, που αφορούσαν το δικαίωμα διέλευσης των πλοίων του από την αιγιαλίτιδα ζώνη του Μπαγκλαντές, που προϋπήρχε με διμερή συμφωνία ήδη από το 1974, καλύφθηκαν με την απάντηση από τον τότε ΥΠΕΞ του Μπαγκλαντές στην ερώτηση που του υπέβαλλε το ΔΔΘ και η οποία ήταν ότι η χώρα του θα συνεχίσει να σέβεται πλήρως τις νομικές της υποχρεώσεις, το δικαστήριο την έλαβε υπόψη του και το κατέγραψε. (ITLOS, 2012:53-54, Para. 174-176).

1.5.3 Κατάρ-Μπαχρέιν

Έπειτα από δέκα χρόνια διεργασιών, το Διεθνές Δικαστήριο εξέδωσε στις 16 Μαρτίου 2001, απόφαση σχετικά με την θαλάσσια οριοθέτηση μεταξύ Κατάρ και Μπαχρέιν (ICJ, 2001). Η συγκεκριμένη υπόθεση παρουσιάζει ενδιαφέρον επειδή για πρώτη φορά, το ΔΔ σε αντίθεση με το παρελθόν που ήταν απρόθυμο να εφαρμόσει την αρχή της ίσης απόστασης κατά την οριοθέτηση μεταξύ κρατών με παρακείμενες ακτές, κατά τη νομολογία του εφάρμοσε ρητά τον κανόνα της ίσης απόστασης βάσει εθιμικού δικαίου (Tanaka, 2003).

Όντως, τα μέρη του ΔΔ είχαν συμφωνήσει στο ότι το άρθρο 15 της ΣΔΘ αποτελεί τμήμα εθιμικού δικαίου, καθώς αναφέρεται πανομοιότυπα στο άρθρο 12 (1) της Σύμβασης για την Αιγιαλίτιδα και Συνορεύουσα ζώνη του 1958. Στη συνέχεια προχώρησε σε μια προσωρινή χάραξη γραμμών ίσων αποστάσεων από τις κανονικές γραμμές βάσεις και μετέπειτα εξέτασε εάν υπάρχουν σχετικές περιστάσεις³⁸, οι οποίες θα καθιστούσαν αναγκαία την προσαρμογή της εν λόγω γραμμής.

Αφότου αναγνώρισε το νησιωτικό σχηματισμό Fasht al jarim καθώς και τη νήσο Qit'at Jaradah ως ειδικές περιστάσεις, εξέτασε εάν θα έπρεπε να συνυπολογιστούν προκειμένου να σχεδιαστεί μια νέα οριοθέτηση. Ενώ αρχικά υπήρξε ρητή ανακοίνωση υπενθυμίζοντας ότι σε προηγούμενες υποθέσεις το ΔΔ είχε καταστήσει σαφές την αρχή «η στεριά κυριαρχεί στη θάλασσα»³⁹, επομένως η χερσαία κατάσταση πρέπει να ληφθεί ως αφετηρία για τον καθορισμό των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους. Σύμφωνα με το άρθρο 121 (2) της ΣΔΘ, το οποίο αντικατοπτρίζει

³⁸ Το ΔΔ κατά την υπόθεση της υφαλοκρηπίδας της βόρειας θάλασσας είχε κρίνει ότι σχετικές περιστάσεις μπορούσαν να θεωρηθούν μόνο «νησίδες, βράχοι και ελαφρές προεξοχές». Ενδεικτικό κατάλογο ειδικών/σχετικών περιστάσεων Βλ Ιωάννου, Κ., & Στρατή, Α. (2013). Δίκαιο της Θάλασσας (4^η έκδ.).(σσ.297-300). Νομική Βιβλιοθήκη.

³⁹ ΔΔ (1969) Υπόθεση της Βόρειας Θάλασσας. Σελ. 51, παρ. 96.

εθιμικό δίκαιο, τα νησιά, ανεξάρτητα από το μέγεθος τους, απολαμβάνουν το ίδιο καθεστώς, και ως εκ τούτου παράγουν τα ίδια δικαιώματα με τα αντίστοιχα χερσαία (ICJ, 2001). Στη συνέχεια αναφέρθηκαν οι λόγοι για τους οποίους δεν αποδόθηκε καμία επήρεια από πλευράς του Μπαχρέιν, στη νήσο Qit'at Jaradah, καθώς πρόκειται για πολύ μικρό νησί χωρίς καμία βλάστηση, το οποίο ουσιαστικά είναι μια λεπτή λωρίδα από άμμο, που βρίσκεται στο μέσο μεταξύ των δυο κρατών⁴⁰, και κατά τη μέγιστη πλημμυρίδα το ύψος του δεν υπερβαίνει τα 40 εκατοστά, με συνολική επιφάνεια λιγότερη από 50 τετραγωνικά μέτρα (Evans, 2002:716). Και για το νησιωτικό σχηματισμό Fasht al-Azm, το ΔΔ ανέφερε ότι μόνο το 20 τοις εκατό της επιφάνειας του παραμένει μονίμως πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας και επομένως ένας συνυπολογισμός αυτού θα είχε ως αποτέλεσμα να μεταφέρονταν το θαλάσσιο όριο δυσανάλογα κοντά στην ηπειρωτική ακτή του Κατάρ. Όμως αναγνώρισε τη νήσο ως ειδική περίπτωση και για αυτό το λόγο προχώρησε σε οριοθέτηση ίσης απόστασης μεταξύ αυτής και της νήσου Qit'at ash Shajarah του Κατάρ (ICJ, 2001:68 Para 218).

Ο Erciyes στο «Outstanding Issues in the Eastern Mediterranean and the Aegean Sea: Turkey's Views and policies», αναφέρει ότι το ΔΔ στις περιπτώσεις της νήσου Qit'at Jaradah καθώς και του κοραλλιογενή ύφαλου Fasht ad Dibal⁴¹, δεν απέδωσε καμία επήρεια. Όντως, προχώρησε σε αυτή την απόφαση καθώς θα επηρεάζονταν σημαντικά τα θαλάσσια όρια της ίσης απόστασης που είχαν τεθεί εξ αρχής, ενώ ταυτόχρονα, παρόλο που ο κοραλλιογενής ύφαλος Fasht ad Dibal βρίσκεται εντός της αιγιαλίτιδας ζώνης του Κατάρ, το ΔΔ αναγνώρισε την κυριαρχία επί αυτής στο Μπαχρέιν. Εξάλλου, η ΣΔΘ αναφέρει ρητά στο άρθρο 121 (1) ότι «νήσος είναι μια φυσικά διαμορφωμένη περιοχή ξηράς που περιβρέχεται από ύδατα και βρίσκεται πάνω από την επιφάνεια των υδάτων κατά τη μέγιστη πλημμυρίδα».

Ένα επιπλέον σημείο της απόφασης του ΔΔ, αφορούσε την επισήμανση ότι η οριοθέτηση που υιοθετήθηκε μεταξύ των νήσων Hawar του Μπαχρέιν και της χερσονήσου του Κατάρ, συνδέονται με ένα στενό διάυλο που είναι ελάχιστα κατάλληλο για τη ναυσιπλοΐα. Το ΔΔ ανέφερε ότι δεδομένου του ότι το Μπαχρέιν δεν

⁴⁰ Βλ. Παράρτημα : Α. Χάρτης 5

⁴¹ Πρόκειται για κοραλλιογενή ύφαλο που κατά τη μέγιστη πλημμυρίδα βρίσκεται κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας, έως το 1986 δεν θεωρούνταν ως νησί, η ένταση μεταξύ των δύο χωρών είχε κορυφωθεί τον Απρίλιο του 1986, καθώς το Μπαχρέιν είχε προχωρήσει σε κατασκευή σταθμού επιτήρησης της ακτοφυλακής. Βλ. Wiegand, K. E. (2012). Bahrain, Qatar, and the Hawar Islands: Resolution of a Gulf Territorial Dispute. Middle East Journal, 66(1), 79–96. <http://www.jstor.org/stable/41342770>.

έχει εφαρμόσει ευθείες γραμμές βάσης, τα ύδατα που βρίσκονται μεταξύ των νήσων Hawar και των άλλων νησιών του Μπαχρέιν δεν είναι εσωτερικά ύδατα, αλλά χωρική θάλασσα. Κατά συνέπεια, όπως τα πλοία τρίτων κρατών, έτσι και αυτά του Κατάρ, απολαμβάνουν το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης που παρέχεται από το εθμικό δίκαιο (ICJ, 2001:74, Para. 223).

Κεφάλαιο 2 : Υφαλοκρηπίδα και Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη

2.1 Η Νομική Εξέλιξη της Υφαλοκρηπίδας

Η γεωλογική έννοια της υφαλοκρηπίδας, είναι η φυσική προέκταση από τις ακτές έως την ωκεάνια άβυσσος, τα ποικίλα βάθη διαχωρίζονται σε διάφορα τμήματα τα οποία διακρίνονται ανάλογα με το βάθος και το σύνολο αυτών έως το σημείο όπου αρχίζει η ωκεάνια άβυσσος ονομάζεται υφαλοπλαίσιο⁴².

Μπορεί όντως έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα να έγιναν διάφορες απόπειρες, προκειμένου να υπάρξει κωδικοποίηση του δικαίου της θάλασσας, που εντός αυτών συμπεριλαμβάνονταν και το θέμα σχετικά με την κατάσταση και τη φύση του θαλάσσιου βυθού πέραν της αιγιαλίτιδας ζώνης, με σημαντικότερη αυτών από πλευράς της ΚτΕ, η οποία είχε αναθέσει στο Συμβούλιο της να συγκαλέσει επιτροπή εμπειρογνομόνων⁴³. όμως το ελάχιστο ενδιαφέρον που έδειχναν τα κράτη για την εκμετάλλευση του εδάφους και υπεδάφους έως και τη δεκαετία του '30, άλλαξε άρδην από την έναρξη του Β' ΠΠ και έπειτα κυρίως λόγω της αυξανόμενης ζήτησης πρώτων υλών και υδρογονανθράκων, αλλά και της τεχνολογικής ανάπτυξης, που προήλθε από αυτή ακριβώς την ανάγκη (Suarez, 2008).

Η αφορμή που προκάλεσε μια αλυσιδωτή αντίδραση όσον αφορά τις διεκδικήσεις των κρατών σε περιοχές πέραν της αιγιαλίτιδας ζώνης, προέρχεται από την περίφημη πλέον διακήρυξη του τότε Προέδρου των ΗΠΑ Χ.Τρούμαν, της οποίας

⁴² Παράρτημα Α: Χάρτης 4

⁴³ Συγκεκριμένα την 22 Σεπτεμβρίου 1924. Επιπλέον πληροφορίες Βλ. https://legal.un.org/ilc/documentation/english/ASIL_1947_study.pdf. Σελ. 103 (Πρόσβαση: 7/3/23).

το αποτέλεσμα ήταν η δημιουργία της σύγχρονης έννοιας της υφαλοκρηπίδας⁴⁴. Έτσι προκειμένου να τεθούν οι διάφορες αξιώσεις των κρατών, τα οποία είτε διεκδικούσαν δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας με παρόμοιους όρους που είχαν τεθεί μονομερώς από τις ΗΠΑ, είτε με ευρύτερους όρους, κυρίως από τα κράτη της Λατινικής Αμερικής⁴⁵, τέθηκε το ζήτημα της ανάγκης κωδικοποίησης του διεθνούς δικαίου της θάλασσας, το οποίο στη συνέχεια οδήγησε στη συνδιάσκεψη της Γενεύης το 1958. Το αποτέλεσμα αυτής ήταν στις 29 Απριλίου 1958 η υιοθέτηση τεσσάρων Συμβάσεων, εννέα αποφάσεων και ενός πρωτοκόλλου⁴⁶. Όσον αφορά τη Σύμβαση για την υφαλοκρηπίδα, στο άρθρο 1 αναφέρεται ο ορισμός αυτής⁴⁷, στο οποίο ουσιαστικά αναφέρονται δυο κριτήρια σχετικά με τα όρια, αυτό του ισοβαθούς 200 μέτρων και αυτό της επέκτασης των ορίων στις περιπτώσεις, που τα παράκτια κράτη έχουν την τεχνολογία για εκμετάλλευση αυτής σε μεγαλύτερα βάθη (Baumert, 2017:829). Ταυτόχρονα, αποσαφήνισε τη φύση των δικαιωμάτων ενός παράκτιου κράτους επί της υφαλοκρηπίδας του, τα οποία είναι αποκλειστικά, και δεν εξαρτώνται από οποιαδήποτε κατοχή ή ρητή διακήρυξη⁴⁸. Έτσι, το νέο νομικό καθεστώς που αφορούσε την υφαλοκρηπίδα κατοχυρώθηκε για πρώτη φορά, και παρόλο που είχε ένα σχετικά μικρό αριθμό κρατών ως συμβαλλόμενα μέρη, το ΔΔ κατά την υπόθεση της υφαλοκρηπίδας της βόρειας θάλασσας⁴⁹, έκρινε ότι τα πρώτα τρία άρθρα της Σύμβασης για την

⁴⁴ Διακήρυξη των ΗΠΑ, Υπ' αριθ. 2667 σχετικά με : « την Πολιτική των ΗΠΑ σχετικά με τους φυσικούς πόρους του υπεδάφους και του θαλάσσιου βυθού της υφαλοκρηπίδας». Βλ. https://www.gc.noaa.gov/documents/gcil_proc_2667.pdf (Πρόσβαση: 8/3/23)

⁴⁵ Για παράδειγμα το Ελ Σαλβαδόρ και η Αργεντινή διεκδικούσαν πλήρη κυριαρχία εκτός από υφαλοκρηπίδα, την υδάτινη στήλη αλλά και τον εναέριο χώρο.

⁴⁶ «Η Σύμβαση για την αιγιαλίτιδα ζώνη και τη Συνορεύουσα ζώνη, Συμβαλλόμενα μέρη: 46, έναρξη ισχύος 10 Σεπτεμβρίου 1964, Βλ. UN Treaty series, Vol 516, σελ. 205. Σύμβαση για την ανοικτή θάλασσα, Συμβαλλόμενα μέρη: 57, έναρξη ισχύος 30 Σεπτεμβρίου 1962 Βλ. UN Treaty series, Vol. 450, σελ.11. Σύμβαση για την αλιεία και τη διατήρηση των ζώντων πόρων της ανοικτής θάλασσας, Συμβαλλόμενα μέρη: 36, έναρξη ισχύος 20 Μαρτίου 1966 Βλ. UN Treaty series, Vol. 559, σελ. 285. Σύμβαση για την Υφαλοκρηπίδα, Συμβαλλόμενα μέρη: 54, έναρξη ισχύος 20 Μαρτίου 1966 Βλ. UN Treaty series, Vol. 499, σελ. 311», η Ελλάδα προσχώρησε στη Σύμβαση την 6 Νοεμβρίου 1972 Βλ. Ν.Δ. 1182/ 1972.

⁴⁷ Όπου ο όρος υφαλοκρηπίδα αναφέρεται «στον βυθό και το υπέδαφος των περιοχών που βρίσκονται κάτω από τη θάλασσα που γειτνιάζουν με την ακτή, αλλά βρίσκονται εκτός της περιοχής της αιγιαλίτιδας ζώνης, έως βάθος 200 μέτρων ή πέραν του ορίου αυτού, όπου το βάθος των υπερκείμενων υδάτων επιτρέπει την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων των εν λόγω περιοχών».

⁴⁸ Σύμβαση της Γενεύης, Άρθρο 2 παρ. 2 & 3.

⁴⁹ Απόφαση του ΔΔ στις 20 Φεβρουαρίου 1969, σχετικά με την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας μεταξύ των χωρών της Δανίας, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Ολλανδίας. Βλ. ICJ (1969) *North Sea Continental Shelf (Federal Republic of Germany v Netherlands) (Federal Republic of Germany v Denmark)*, σελ. 39. Διαθέσιμο στο : <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/52/052-19690220-JUD-01-00-EN.pdf> (Πρόσβαση: 10/3/23)

υφαλοκρηπίδα, αποτελούσαν ήδη εθιμικό δίκαιο (Tanaka, 2019: 160-162; Ιωάννου & Στρατή, 2013: 130-135).

Όμως δεν είχε καταφέρει να θέσει τα όρια αυτής, καθώς η ευελιξία που είχε παρασχεθεί κυρίως στα αναπτυγμένα κράτη, τα οποία και διέθεταν την τεχνολογία για μεγαλύτερα βάθη ήταν αυτά που επωφελούνταν περισσότερο. Αυτό είχε οδηγήσει σε αρκετές εντάσεις μεταξύ των παράκτιων κρατών γεγονός που ήταν ακριβώς αντίθετο από την ασφάλεια που επιδίωκαν οι ΗΠΑ, προκειμένου να υπάρξουν ιδιωτικές επενδύσεις στην εκμετάλλευση του θαλάσσιου βυθού, έτσι μια νέα κωδικοποίηση ήταν αναπόφευκτη.

Η δεύτερη συνδιάσκεψη για το δίκαιο της θάλασσας είχε πραγματοποιηθεί ήδη στις αρχές της δεκαετίας του '60, όμως δεν υπήρξε κάποιο αποτέλεσμα⁵⁰. Μπορεί η προετοιμασία για την τρίτη συνδιάσκεψη να ξεκίνησε ήδη από το 1967, μετά από την απόφαση των Η.Ε.⁵¹, όμως τελικά έπειτα από πέντε χρόνια προετοιμασιών, η συνδιάσκεψη ξεκίνησε τον Δεκέμβριο του 1973 και ολοκληρώθηκε τον Απρίλιο του 1982⁵². Έπειτα από έντεκα συνεδριάσεις, οι διάφορες διαπραγματεύσεις, κατέληξαν στο άρθρο 76 της UNCLOS-III σχετικά με τον καθορισμό των εξωτερικών ορίων της υφαλοκρηπίδας στο οποίο ορίστηκαν δυο εναλλακτικά κριτήρια⁵³.

2.1.1 Η Υφαλοκρηπίδα της Ελλάδας και η Θέση της Τουρκίας

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, τα κυριαρχικά δικαιώματα στην υφαλοκρηπίδα της Ελλάδας υπάρχουν *ipso facto* και *ab initio*, η χώρα είναι συμβαλλόμενο μέρος στη Σύμβαση για την Υφαλοκρηπίδα, που είχε υιοθετηθεί κατά τη συνδιάσκεψη της

⁵⁰ Πραγματοποιήθηκε στη Γενεύη μεταξύ 17 Μαρτίου έως και 26 Απριλίου 1960, όπου το αποτέλεσμα αυτής ήταν ότι οποιαδήποτε αποφάσεις σχετικά με τα θέματα εύρους των χωρικών υδάτων και των αλιευτικών ορίων αναβλήθηκαν για μεταγενέστερο στάδιο.

Βλ. A/CONF.19/L.15

Διαθέσιμο

στο:

https://legal.un.org/diplomaticconferences/1960_los/docs/english/vol_1/a_conf19_115.pdf

(Πρόσβαση: 11/3/23)

⁵¹ Απόφαση 2340 (ΧΙΙ) της 18^{ου} Δεκεμβρίου 1967

⁵² Υπογράφηκε την 10 Δεκεμβρίου 1982 στο Montego Bay της Τζαμάικα, και τέθηκε σε ισχύ την 16 Νοεμβρίου 1994.

⁵³ Συγκεκριμένα αναφέρονται στην παρ. 1 : «Η υφαλοκρηπίδα ενός παράκτιου κράτους περιλαμβάνει τον βυθό και το υπέδαφος των υποθαλάσσιων περιοχών που εκτείνονται πέραν της χωρικής του θάλασσας καθ' όλη τη διάρκεια της φυσικής προέκτασης της χερσαίας επικράτειάς του έως το εξωτερικό άκρο του υφαλοπλαισίου ή σε απόσταση 200 ναυτικών μιλίων από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το πλάτος της χωρικής θάλασσας, όταν το εξωτερικό άκρο του ηπειρωτικού περιθωρίου δεν εκτείνεται μέχρι την απόσταση αυτή».

Γενεύης το 1958 και της Σύμβασης ΔΘ του 1982⁵⁴. Επομένως, λαμβάνοντας υπόψη είτε το UNCLOS-I, στο οποίο αναφέρεται ότι όλα τα νησιά δικαιούνται υφαλοκρηπίδα⁵⁵, είτε το UNCLOS-III όπου επίσης αναφέρεται ρητά πλέον το δικαίωμα των νήσων για επιπλέον θαλάσσιες ζώνες, συμπεριλαμβανομένης και της υφαλοκρηπίδας, το οποίο αποτελεί εθνικό δίκαιο⁵⁶. Το ζήτημα της οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας μεταξύ των δυο χωρών, αφορά μόνο τις περιπτώσεις των νήσων που βρίσκονται απέναντι από τις τουρκικές ακτές λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της ίσης απόστασης/μέσης γραμμής (Ιωάννου & Στρατή, 2013)⁵⁷.

Αντίθετα με την Ελλάδα, η Τουρκία υποστηρίζει ότι η Ελλάδα το 1963 είχε ξεκινήσει τις έρευνες, για εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στο Αιγαίο και η Τουρκία ακολούθησε το 1973, στις περιοχές που αποτελούν φυσική προέκταση της Ανατολίας⁵⁸. Βέβαια αυτή η θέση δεν προέρχεται από τη Συνθήκη της Γενεύης και ούτε αποτελεί εθνικό δίκαιο, αλλά από την απόφαση του ΔΔ στην υπόθεση της βόρειας Θάλασσας το 1969, στην οποία αναφέρθηκε το κριτήριο του γεωλογικού δεσμού μεταξύ του παράκτιου κράτους και της υφαλοκρηπίδας (Ιωάννου & Στρατή, 2013:134-135). Αυτή η παραχώρηση πεδίων για τυχόν ενεργειακή εκμετάλλευση στο Αιγαίο και από τις δυο πλευρές είχε ως αποτέλεσμα, σύμφωνα πάντα με την τουρκική πλευρά, να υπάρχουν αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα, τα οποία οδηγούσαν τις δυο χώρες σε συχνές εντάσεις. Και ενώ αρχικά υπήρξε συμφωνία μεταξύ των δυο πρωθυπουργών να παραπεμφθεί η οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας στο ΔΔ, λόγω της εσωτερικής κατάστασης που επικρατούσε στην Τουρκία⁵⁹, η λέξη συμφωνία μεταλλάχθηκε σε εξέταση παραπομπής αφότου θα είχε προηγηθεί μια ειδική συμφωνία (Schmitt, 1996; Συρίγος, 2015). Η αυξανόμενη ένταση που υπήρχε στην περιοχή, ειδικά κατά την περίοδο 6-15 Αυγούστου 1976, είχε οδηγήσει την Ελλάδα να

⁵⁴ Η Ελλάδα κύρωσε την ΣΔΘ και τη Συμφωνία της Νέας Υόρκης με τον Ν. 2321/1995 (Φ.Ε.Κ.) Α'136/23 Ιουνίου 1995)

⁵⁵ Βλ. Άρθρο 6 (2) όπου αναφέρεται ότι : « Όταν η ίδια υφαλοκρηπίδα γεινιάζει με τα εδάφη δύο γειτονικών κρατών..... Ελλείψει συμφωνίας, το όριο καθορίζεται με εφαρμογή της αρχής της ίσης απόστασης από τα πλησιέστερα σημεία των γραμμών βάσης από τις οποίες μετράται το εύρος της χωρικής θάλασσας κάθε κράτους» Διαθέσιμο στο : [Convention on the Continental Shelf, 1958 \(un.org\)](https://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_overview_convention.asp). (Πρόσβαση: 10/3/23)

⁵⁶ Βλ. Άρθρο 121 (2)

⁵⁷ Ελ. ΥΠ.ΕΞ. (2022, Ιούνιος 15) Ελληνοτουρκική διαφορά ως προς την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Διαθέσιμο στο : <https://www.mfa.gr/zitimata-ellinoturkikon-sheseon/eidikotera-keimena/oriothetisi-yfalokripidas.html>. (Πρόσβαση: 10/3/23).

⁵⁸ Παράρτημα Α: Χάρτης 6

⁵⁹ Ο Ντεμιρέλ κατά την επιστροφή του είχε δεχθεί την έντονη κριτική από τον ηγέτη του CHP, M.B. Ecevit. καθώς και την ίδια περίοδο, η Τουρκία είχε δημιουργήσει την 4^η Στρατιά ή αλλιώς «Στρατιά του Αιγαίου» στη Σμύρνη. Βλ. Bahceli, T. (1990). Greek-Turkish Relations Since 1955. P. 123. Routledge.

προσφύγει μονομερώς στο Σ.Α. του ΟΗΕ και στο ΔΔ. Το ψήφισμα 395/1976 του Σ.Α. του ΟΗΕ, το οποίο ουσιαστικά είναι ένα πολιτικό όργανο, είχε αποφύγει να καταδικάσει τις ενέργειες της τουρκικής πλευράς, ενώ η διατύπωση του είχε χρησιμοποιηθεί και από τις δύο πλευρές δίνοντας διαφορετικές ερμηνείες. Αντίστοιχη στάση ακολουθήθηκε και από το ΔΔ καθώς στην απόφαση που εξέδωσε την 11 Σεπτεμβρίου 1976, απέφυγε να εκδικάσει υπόθεση μονομερούς προσφυγής, επειδή η Τουρκία δεν είχε συναινέσει στην παραπομπή της οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας σε αυτό.

Η επανέναρξη των διμερών συνομιλιών, που ξεκίνησαν και πάλι στις 11 Νοεμβρίου 1976, οδήγησαν στην υπογραφή του «Πρακτικού της Βέρνης»⁶⁰, σύμφωνα με το οποίο οι δυο χώρες είχαν συμφωνήσει να απέχουν από ενέργειες στην αμφισβητούμενη υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου. Η Τουρκία θεωρεί ότι αυτή η συμφωνία δεσμεύει ακόμη τις δυο χώρες, διότι δεν υπάρχει κάποια αναφορά που να θέτει συγκεκριμένη χρονική διάρκεια ισχύος του πρακτικού. Σύμφωνα όμως με τη Σύμβαση της Βιέννης για το δίκαιο των Συνθηκών, στο άρθρο 56 αναφέρεται ρητά ότι «ένα μέρος οφείλει να γνωστοποιήσει τουλάχιστον 12 μήνες νωρίτερα την πρόθεσή του να καταγγείλει τη συνθήκη ή να αποχωρήσει από αυτή σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1»⁶¹.

Η Ελλάδα είχε προχωρήσει σε καταγγελίες για αποχώρηση ήδη από το 80, που ο διάλογος ουσιαστικά είχε σταματήσει, όμως τελικά έπειτα από έντεκα χρόνια, διάστημα στο οποίο είχαν πραγματοποιηθεί ρηματικές διακοινώσεις από την ελληνική πλευρά, προχώρησε σε δήλωση προς το Σ.Α. του ΟΗΕ τον Μάρτιο του 1987, ότι «το πρακτικό είναι παρωχημένο και ανενεργό», αυτό συνεπάγεται ότι παρόλο που η πρόθεση της Ελλάδας να αποχωρήσει είχε αναφερθεί από το 1982, η πιο ακραία επιλογή διάρκειας σε ισχύ του πρακτικού, ήταν μέχρι τον Μάρτιο του 1988.

Η κρίση που ακολούθησε τον Μάρτιο του 1987, σύμφωνα με την Τουρκία, είχε αιτία το γεγονός ότι η Ελλάδα είχε προχωρήσει σε έρευνες στην περιοχή πλησίον της νήσου Θάσου και λόγω αυτών των κινήσεων η Τουρκία είχε αποστείλει το Sismik-I στις διαμφισβητούμενες περιοχές. Δηλαδή, οι λόγοι ήταν, ότι η Ελλάδα προχώρησε σε έρευνες σε νησί το οποίο είναι δυτικότερα από τις νήσους Σαμοθράκη και Λήμνο, που

⁶⁰ «Πρακτικό επί της ακολουθητέας διαδικασίας διά την οριοθέτησιν της υφαλοκρηπίδας μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας»

⁶¹ Ν. 1981/1991-ΦΕΚ 187/Α/9-12-1991 Διαθέσιμο στο: <https://www.e-nomothesia.gr/diethneis-suntheke/nomos-1981-1991-phkek-187a-9-12-1991.html> (Πρόσβαση:2/4/23)

βρίσκονται στα σύνορα με την Τουρκία και ότι σύμφωνα με τις ανακοινώσεις της, η υφαλοκρηπίδα της Τουρκίας είναι έως και τη Σαμοθράκη. Επομένως οποιαδήποτε δραστηριότητα είτε αυτή είναι ανατολικά της Λήμνου είτε ανατολικά της Υδρας, σύμφωνα με την Τουρκία, θα έπρεπε να μην εκτελείται γιατί παραβιάζεται η συμφωνία για αποχή από προκλητικές ενέργειες στην περιοχή του Αιγαίου. Με μια γρήγορη αναζήτηση σε ένα λεξικό, η λέξη οριοθέτηση αναφέρεται ως « η χάραξη των ορίων ή και ως ο εντοπισμός των ακραίων σημείων μιας επιφάνειας ή χάραξη των ορίων ανάμεσα στα τμήματα στα οποία αυτή χωρίζεται». Με λίγα λόγια αναφέρεται στα όρια δηλαδή των περιοχών αυτών στις οποίες τα δυο μέρη θεωρούν ότι έχουν δικαίωμα. Η Τουρκία θεωρεί ότι έχει δικαίωμα λόγου σε περιοχές που είναι δυτικότερα από τα σύνορα των δυο χωρών. Αναγνωρίζοντας ίσως εμμέσως από την ίδια ότι το ζήτημα είναι πολιτικό, καθώς από νομική σκοπιά, η οριοθέτηση θα είχε ολοκληρωθεί σε ένα σχετικά εύλογο χρονικό διάστημα και σύμφωνα πάντα με τους διεθνείς κανόνες.

Η κρίση του 87 τελικά αποκλιμακώθηκε και ακολούθησε η υπογραφή από τους τότε Υπεξ των χωρών το Μνημόνιο Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης τον Μάιο του 1988, στο οποίο μεταξύ άλλων είχε συμφωνηθεί η μη διεξαγωγή στρατιωτικών ασκήσεων κατά τη τουριστική περίοδο. Όμως η Τουρκία συνεχίζει να μην τηρεί τα συμφωνηθέντα και ενώ πλέον από το 1996 έχει συνδυάσει την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας με την κυριαρχία των ελληνικών νησιών, το 2019 προχώρησε στη σύναψη του ανυπόστατου τουρκόλιβυκού μνημονίου αμφισβητώντας και πάλι το status quo της Ελλάδας στην περιοχή του Αιγαίου, αλλά και της Αν. Μεσογείου (Ζιώγας, 2019).

2.2 Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη Έννοια-Νομικό Καθεστώς

Μετά το πέρας του Β' ΠΠ και με αφορμή τη Διακήρυξη των ΗΠΑ για διεκδίκηση αλιευτικών ζωνών⁶², αρκετά κράτη κυρίως της Λατινικής Αμερικής προχώρησαν σε παρόμοιες διεκδικήσεις ενώ τελικώς το όνομα ως αποκλειστική οικονομική ζώνη (εφεξής ΑΟΖ) προέρχεται από πρόταση της Κένυας. Η ειρωνεία όμως είναι ότι τα κράτη που επωφελήθηκαν περισσότερο από αυτή είναι τα αναπτυγμένα κράτη και όχι τα αναπτυσσόμενα (Tanaka, 2019:151). Ως ΑΟΖ σύμφωνα με το ΣΔΘ,

⁶² Διακήρυξη υπ' αριθ. 2668 με τίτλο :« Πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών σχετικά με την παράκτια αλιεία σε ορισμένες περιοχές της ανοιχτής θάλασσας». Βλ. <https://www.archives.gov/federal-register/codification/proclamations/02668.html>.

ορίζεται η περιοχή που βρίσκεται πέραν και παρακείμενη της χωρικής θάλασσας, της οποίας το εύρος δεν μπορεί να υπερβεί τα 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσεως όπου μετράται η χωρική θάλασσα⁶³. Επομένως το μέγιστο εύρος αυτής στην περίπτωση, που η χωρική θάλασσα είναι στα 12 ν.μ. είναι $200\text{ν.μ}-12\text{ ν.μ.}=188\text{ν.μ.}$

Η ΑΟΖ ως ένας νομικός θεσμός, δεν λαμβάνει καθόλου υπόψη τα διάφορα γεωλογικά κριτήρια, βασίζεται αποκλειστικά στην απόσταση από τις ακτές και πλέον αποτελεί εθνικό δίκαιο (Roach & Smith, 2012: 165-170). Σε αντίθεση με την αιγιαλίτιδα ζώνη, στην οποία το παράκτιο κράτος ασκεί κυριαρχία, στην ΑΟΖ ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα που αφορούν κυρίως οικονομικά και περιβαλλοντικά θέματα. Διέπεται από ένα «ειδικό καθεστώς» στο οποίο η ΣΔΘ αναφέρει τα δικαιώματα των τρίτων κρατών που μπορούν να ασκήσουν σε αυτή, όπως για παράδειγμα το δικαίωμα της ελεύθερης ναυσιπλοΐας, την τοποθέτηση σωληναγωγών και καλωδίων, καθώς και την υπέρπτηση⁶⁴.

2.2.1 Δικαιώματα και Υποχρεώσεις του Παράκτιου Κράτους

Σύμφωνα με το άρθρο 56 της ΣΔΘ: « το παράκτιο κράτος ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα με σκοπό την έρευνα και εκμετάλλευση, τη διατήρηση και διαχείριση των πόρων ζώντων και μη, των υπερκείμενων υδάτων του βυθού και του υπεδάφους αυτής, καθώς και τις δραστηριότητες που αφορούν την έρευνα και εκμετάλλευση της ζώνης αυτής, όπως η παραγωγή ενέργειας από τα θαλάσσια ρεύματα και τους ανέμους»⁶⁵. Δικαιοδοσία σχετικά με : «την τοποθέτηση και χρήση τεχνητών νήσων ή άλλων εγκαταστάσεων και κατασκευών, τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα, την προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, καθώς και άλλων δικαιωμάτων που προβλέπονται από τη ΣΔΘ»⁶⁶. Παρόλο που μερικοί μελετητές αναφέρουν ότι σύμφωνα με το ανωτέρω άρθρο, ένα παράκτιο κράτος μπορεί να εκμεταλλευτεί τους φυσικούς πόρους, που βρίσκονται στο έδαφος και υπέδαφος, η ΣΔΘ διευκρινίζει ότι η εκμετάλλευση αυτών θα ασκείται σύμφωνα με το μέρος VI της Σύμβασης που αφορά την υφαλοκρηπίδα⁶⁷, στην οποία όπως έχει αναφερθεί, τα δικαιώματα του κράτους υφίστανται αυτοδικαίως και εξυπαρχής, όμως προκειμένου να αποκτηθούν τα ίδια

⁶³ Άρθρα 55 και 57

⁶⁴ Άρθρα 56,58 και 59

⁶⁵ Άρθρο 56 (1) (a)

⁶⁶ Άρθρο (56) (b) & (c)

⁶⁷ Άρθρο 56 (3)

δικαιώματα στην ΑΟΖ, το παράκτιο κράτος πρέπει προχωρήσει σε ρητή διακήρυξη (Ιωάννου & Στρατή, 2013: 169).

Ουσιαστικά τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους στην ΑΟΖ περιορίζονται στους τομείς που αφορούν την εξερεύνηση και εκμετάλλευση αυτής όσον αφορά τον οικονομικό σκέλος (*ration materiae*). Επομένως, στις περιπτώσεις όπου το παράκτιο κράτος δεν εκμεταλλεύεται στο επιτρεπτό όριο τους πόρους της ΑΟΖ⁶⁸, τρίτα κράτη έχουν το δικαίωμα να προχωρήσουν σε εκμετάλλευση αυτών, εφόσον έχει υπάρξει προγενέστερη συμφωνία και δεν θα υπάρχει αμφισβήτηση της δικαιοδοσίας του παράκτιου κράτους επί της ΑΟΖ του⁶⁹. Στο πλαίσιο αυτό, στο άρθρο 62 (4) αναφέρεται ότι τα πλοία τρίτων κρατών που αλιεύουν στην ΑΟΖ του παράκτιου κράτους υπόκεινται στους νόμους και κανονισμούς αυτού, και οι οποίοι θα πρέπει να είναι σύμφωνοι με την παρούσα ΣΔΘ. Επίσης στο άρθρο 73 αναφέρεται το δικαίωμα του παράκτιου κράτους να επιβαίνει στα αλιευτικά σκάφη για επιθεώρηση και στην περίπτωση που εντοπίζεται παραβίαση των κανονισμών, έχει την δυνατότητα να προχωρήσει σε σύλληψη του πληρώματος και κατάσχεση του σκάφους⁷⁰. Δεν μπορεί να προχωρήσει σε φυλάκιση των ατόμων, εκτός εάν έχει προϋπάρξει κάποια συμφωνία μεταξύ του παράκτιου κράτους και των τρίτων κρατών που αλιεύουν στην ΑΟΖ (Goodman, 2017: 23.).

Ένα σημαντικό σημείο είναι ότι η ΣΔΘ παρέχει στο παράκτιο κράτος εκτεταμένες αρμοδιότητες και εξουσίες, όσον αφορά τη προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος εντός της ΑΟΖ. Στο άρθρο 56 αναφέρεται η δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους και στο μέρος XII της ΣΔΘ τα δικαιώματα του, τα οποία αφορούν συγκεκριμένους τύπους ρύπανσης⁷¹, καθώς στο άρθρο 211 που αναφέρεται η ρύπανση από πλοία, το παράκτιο κράτος περιορίζεται από τους κανονισμούς που έχουν τεθεί, και είναι σύμφωνοι με τα διεθνή πρότυπα (Andreone, 2015: 176-177).

⁶⁸ Σύμφωνα με τα άρθρα 61 και 62 της ΣΔΘ, ένα κράτος το οποίο έχει ανακηρύξει ΑΟΖ θα πρέπει πρώτα να καθορίσει τα συνολικά επιτρεπόμενα αλιεύματα και στη συνέχεια την ικανότητα να αλιεύει το επιτρεπτό όριο των αλιευτικών αποθεμάτων κάθε είδους μεμονωμένα. Τέλος, να καθορίσει τα κατάλληλα μέτρα που απαιτούνται για τη διαχείριση και διατήρηση των έμβιων πόρων της ΑΟΖ.

⁶⁹ Άρθρο 62 (2), 69 & 70

⁷⁰ Όπου σε αυτές τις περιπτώσεις σύμφωνα με το άρθρο 73 (4) : Το παράκτιο κράτος θα ειδοποιεί άμεσα το κράτος σημαίας του πλοίου, μέσω κατάλληλων διαύλων επικοινωνίας, για τις ενέργειες που εκτελέστηκαν καθώς και για τις τυχόν κυρώσεις που επιβλήθηκαν στη συνέχεια.

⁷¹ Ρύπανση από δραστηριότητες στο θαλάσσιο βυθό (άρθρο 208), από εγκαταστάσεις και άλλες συσκευές (άρθρο 194 (3)), από απορρίψεις ή απευθείας από σκάφη (άρθρο 211).

2.2.2 Το Δικαίωμα της Ελλάδος και η άποψη της Τουρκίας

Όπως έχει αναφερθεί, προκειμένου η Ελλάδα να αποκτήσει κυριαρχικά δικαιώματα θα πρέπει να προχωρήσει είτε σε οριοθέτηση μεταξύ των γειτονικών χωρών, όπως έγινε με την Ιταλία, και μερική με την Αίγυπτο⁷², είτε να προχωρήσει σε μονομερή ενέργεια με θέσπιση εσωτερικής νομοθεσίας καθορίζοντας τα όρια της μέχρι το μέγιστο όριο που επιτρέπεται από το διεθνές δίκαιο⁷³. Η Ελλάδα προχώρησε το 2011 σε έκδοση του νόμου⁷⁴, στον οποίο αναφέρεται ότι στην περίπτωση που θα αποφασιστεί κήρυξη ΑΟΖ, τα εξωτερικά όρια της θα είναι ίδια με αυτά της υφαλοκρηπίδας, τα οποία καθορίζονται με βάση την αρχή της μέσης γραμμής με τα παράκτια γειτονικά κράτη όπου έχει παρακείμενες ή αντικείμενες ακτές..

Η Τουρκία χρησιμοποιεί την ίδια επιχειρηματολογία με την υφαλοκρηπίδα, με τη μόνη διαφορά ότι με τη δικαιολογία προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος στο Αιγαίο και στη Αν. Μεσόγειο έχει δεσμεύσει περιοχές, που είναι ακόμη ανοιχτή θάλασσα με την δικαιολογία της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος αλλά και στο πλαίσιο Ε-Δ⁷⁵.

Η Ελλάδα έχει προχωρήσει σε ενέργειες προκειμένου να μειωθεί η μόλυνση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, όμως παρόλο που η ΕΕ από το 1983 στο πλαίσιο της κοινής αλιευτικής πολιτικής, καλεί τα κράτη-μέλη να επεκτείνουν τις ζώνες αλιείας, προκειμένου να προστατευτούν οι αλιευτικοί πόροι από την υπεραλίευση, δεν έχει

⁷² Με την Αλβανία υπήρξε συμφωνία οριοθέτησης ΑΟΖ και θαλασσιών ζωνών το 2009 όμως το 2010 το Αλβανικό Συνταγματικό Δικαστήριο αποφάσισε ότι η ανωτέρω συμφωνία ήταν αντισυνταγματική (Παρ. 113). Ο κυριότερος λόγος ήταν ότι η Τουρκία πίεσε την Αλβανία για αυτή την ενέργεια καθώς αναγνώριζε πλήρη δικαιώματα σε νήσους και νησίδες, έπειτα από 10 χρόνια οι δυο πλευρές συμφώνησαν να θέσουν το ζήτημα της οριοθέτησης σε διεθνή δικαιοδοτικό όργανο, και μέχρι σήμερα δεν έχει υπογραφεί το συνυποσχετικό προκειμένου να παραπεμφθεί στο ΔΔΧ. Βλ. Σαββαΐδης, Γ. (2020) 'Οριοθέτηση Θαλασσιών Ζωνών στη Μεσόγειο, οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις και η Υπογραφή των Δυο Μνημονίων Λιβύης-Τουρκίας', στο Ντάλης, Σ. (Επιμ.) Mare Nostrum: Μετατοπίσεις Ισχύος στον Γεωπολιτικό Χάρτη της Μεσογείου. Αθήνα: Παπαζήση.

⁷³ Για την υφαλοκρηπίδα δεν χρειάζεται κάποια πράξη καθώς όπως έχει αναφερθεί τα δικαιώματα υφίστανται εξουπαρχής και αυτοδικαίως.

⁷⁴ Ν. 4001/2011 όπου στο άρθρο 156 αναφέρεται ότι : « ελλείψει συμφωνίας οριοθέτησης με γειτονικά κράτη των οποίων οι ακτές είναι παρακείμενες ή αντικείμενες με τις ελληνικές ακτές, το εξωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας και της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης (αφ'ής κηρυχθεί), είναι η μέση γραμμή, κάθε σημείο της οποίας απέχει ίση απόσταση από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών βάσης (τόσο ηπειρωτικών όσο και νησιωτικών) από τις οποίες μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης».

⁷⁵ Παράρτημα Α: Χάρτης 8.

προχωρήσει σε κάποια ενέργεια. Η προστασία των αλιευτικών πεδίων της Ελλάδας ειδικά σε συγκεκριμένες περιόδους, είναι ένα δικαίωμα το οποίο όλες οι κυβερνήσεις αποφεύγουν να εφαρμόσουν (Ντόκος & Συρίγος, 2020:31).

Επίσης όσον αφορά το Αιγαίο αλλά και την Αν. Μεσόγειο η Τουρκία υποστηρίζει ότι λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών ως ημίκλειστες θάλασσες, τα κράτη είναι υποχρεωμένα να συνεργάζονται στην περιοχή και να μην προβαίνουν σε μονομερείς ενέργειες οριοθέτησης θαλασσιών ζωνών χωρίς τη συγκατάθεση των γειτονικών παράκτιων κρατών. Όμως στη ΣΔΘ δεν υπάρχει κάποια αναφορά, η οποία να διαφοροποιεί τις διάφορες θαλάσσιες περιοχές εάν είναι κλειστές (Μαύρη θάλασσα) ή ημίκλειστες (Αιγαίο). Στο άρθρο 123 αναφέρεται ότι τα κράτη που βρίσκονται σε αυτές τις περιοχές θα πρέπει να συνεργάζονται μεταξύ τους σύμφωνα με την παρούσα σύμβαση.

2.3 Αποφάσεις ΔΔ

Πριν προχωρήσουμε σε αναφορά μερικών αποφάσεων του ΔΔΧ, θεωρείται σκόπιμο να αναφερθεί ότι ήδη από την υπόθεση Τυνησίας/Λιβύης το δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι «κάθε υπόθεση υφαλοκρηπίδας που αμφισβητείται θα πρέπει να εξετάζεται και να κρίνεται από μόνη της επί της ουσίας, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων συνθηκών της»⁷⁶.

2.3.1 Ρουμανία-Ουκρανία

Οι δύο χώρες το 1997 είχαν υπογράψει συνθήκη καλής γειτονίας⁷⁷, καθώς και με πρόσθετη συμφωνία, που υπογράφηκε την ίδια ημερομηνία, τα δύο κράτη είχαν συμφωνήσει ότι θα προχωρούσαν εντός ενός εύλογου χρονικού διαστήματος, που δεν θα ξεπερνούσε τα 2 χρόνια σε συμφωνία οριοθέτησης ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας. Όμως

⁷⁶ ICJ Rep. (1982), para.132

⁷⁷ Συνθήκη για τις σχέσεις καλής γειτονίας και συνεργασίας μεταξύ Ρουμανίας και Ουκρανίας, υπογράφηκε την 2 Ιουνίου 1997 και τέθηκε σε ισχύ την 22 Οκτωβρίου του ίδιου έτους.

έπειτα από 23 γύρους διαπραγματεύσεων δεν επετεύχθη κάποια συμφωνία και η Ρουμανία προσέφυγε στο ΔΔΧ την 16 Σεπτεμβρίου 2004⁷⁸.

Η κύρια διαφορά μεταξύ των δυο μερών ήταν το σημείο έναρξης της οριοθέτησης στην οποία θα χαράσσονταν η προσωρινή γραμμή ίσης απόστασης και εάν θα αποδίδονταν στη νήσο Serpents πλήρης ή όχι επίδραση σε θαλάσσιες ζώνες, εκτός από τα 12 νμ χωρικής θάλασσας. Η Ρουμανία υποστήριζε ότι επειδή υπήρχε πρότερη συμφωνία με την Σοβιετική Ένωση, που καθόριζε τα θαλάσσια σύνορα, το σημείο έναρξης θα έπρεπε να είναι από το σημείο X⁷⁹. Τελικά το δικαστήριο αποφάσισε ότι δεν υπήρχε κάποια ρητή παραίτηση ούτε από την ΕΣΣΔ αλλά ούτε από την Ουκρανία σχετικά με τα δικαιώματα της νήσου πέραν των 12 ν.μ.⁸⁰, παρόλα ταύτα δεν ελήφθη ως σημείο βάσης⁸¹.

Στη συνέχεια το ΔΔΧ ακολούθησε τη μεθοδολογία οριοθέτησης τριών σταδίων. Αρχικά καθόρισε μια προσωρινή γραμμή ίσων αποστάσεων⁸², στη συνέχεια εξέτασε

⁷⁸ ICJ Rep. (2009), para. 27

⁷⁹ Ibid para 44

⁸⁰ Ibid para 76

⁸¹ Ibid para 124 και Para 149. Η Ρουμανία, υποστήριζε ότι είναι ένα μικρό νησί εκτάσεως 0,17 τ.χ. σύμφωνα με το άρθρο 121 (3) δεν θα έχει ΑΟΖ ή υφαλοκρηπίδα». Το ΔΔΧ είχε κρίνει ότι ο συνυπολογισμός του νησιού ως σχετικό τμήμα των ακτών της Ουκρανίας θα είχε ως συνέπεια μια «δικαστική αναδιαμόρφωση της γεωγραφίας». Η συγκεκριμένη φράση είχε χρησιμοποιηθεί ως επιχειρήματα **κατά** της μείωσης επίδρασης φυσικών σχηματισμών ή της παράκτιας διαμόρφωσης. Βλ. ICJ (1969) Υπόθεση υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας, παρ. 89-91.

⁸² Ibid para 116

εάν υπήρχαν σχετικοί παράγοντες, οι οποίοι θα απαιτούσαν την προσαρμογή ή τη μετατόπιση αυτής, προκειμένου να επιτευχθεί ένα δίκαιο αποτέλεσμα⁸³ και τέλος προχώρησε σε επαλήθευση, στο εάν η προσωρινή γραμμή ίσης απόστασης προσαρμοσμένη ή όχι θα οδηγούσε σε άδικο αποτέλεσμα⁸⁴. Κατά την εξέταση των διαφόρων παραγόντων ή σχετικών περιστάσεων, που θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν την προσαρμογή της προσωρινής γραμμής ίσων αποστάσεων⁸⁵, το δικαστήριο ανέφερε ότι βάσει αυτών των παραγόντων, δεν υπήρχε κανένας λόγος προσαρμογής της αν και προέβη σε μικρές αλλαγές, προκειμένου να επιτρέψει πλήρη χωρικά ύδατα στη νήσο Serpent (Bederman & Lathrop, 2009) και κατά το τελευταίο στάδιο, το ΔΔΧ δεν διαπίστωσε κάποια σημαντική απόκλιση μεταξύ του μήκους των ακτών μεταξύ των διαδίκων μερών όπου η αναλογία μεταξύ Ρουμανίας και Ουκρανίας ήταν 2,8:1, καθώς και του ποσοστού των θαλάσσιων περιοχών που αναλογούσε στο κάθε ένα από αυτά 2,1:1⁸⁶.

2.3.2 Κολομβία-Νικαράγουα

Η συγκεκριμένη υπόθεση είναι σημαντική καθώς ο πρέσβης της Τουρκίας Erciyes, προκειμένου να υποστηρίξει τις θέσεις της χώρας του, αναφέρεται σε αυτή την απόφαση του ΔΔΧ (Erciyes, 2020:56). Μερικά σημαντικά σημεία της συγκεκριμένης υπόθεσης μπορούν να συνοψιστούν στο ότι η Νικαράγουα κατά την αίτηση της στο ΔΔΧ τον Δεκέμβριο του 2001, είχε θέσει ζήτημα κυριαρχίας σε νήσους⁸⁷. Η απόφαση του δικαστηρίου ήταν ότι το συγκεκριμένο ζήτημα είχε ρυθμιστεί με τη συνθήκη του 1928 μεταξύ των δυο χωρών⁸⁸ και ως εκ τούτου δεν έχει δικαιοδοσία επί αυτού⁸⁹. Επίσης απέδωσε δικαίωμα σε ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα σε μικρές νήσους, που βρίσκονται απέναντι από τις ακτές της Νικαράγουα, και μακριά από την Κολομβία⁹⁰.

⁸³ Ibid para 120

⁸⁴ Ibid para 122

⁸⁵ Περιλάμβαναν τυχόν δυσανάλογα παράκτια μήκη (παρ. 158-168), τον περικλειστο χαρακτήρα της Μαύρης Θάλασσας και τις υφιστάμενες οριοθετήσεις στην περιοχή (παρ. 169-178), την παρουσία της νήσου Serpent στην περιοχή οριοθέτησης (παρ. 179-188), πιθανές επιπτώσεις αποκοπής (cut-off effect) (παρ. 199-201) και ζητήματα ασφαλείας (παρ. 202-204).

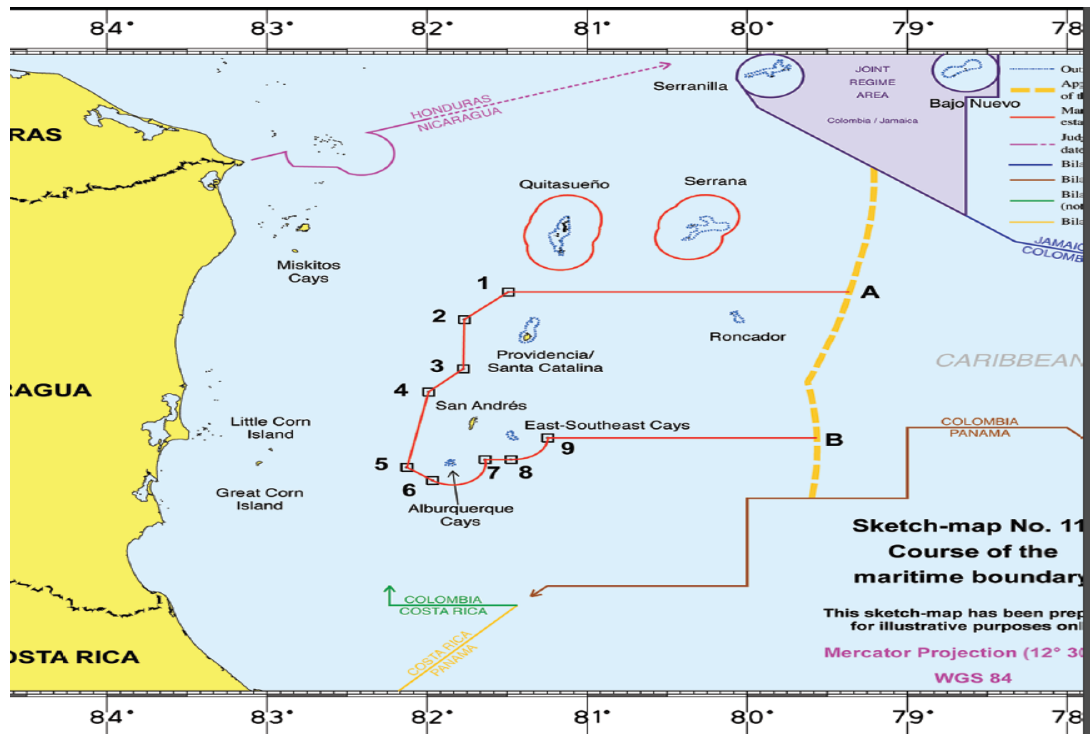
⁸⁶ Ibid para 201-216

⁸⁷ Συγκεκριμένα των νησιών San Andrés, Providencia και Santa Catalina.

⁸⁸ Συνθήκη Barcenas-Esguerra

⁸⁹ ICJ (2007/30) Βλ. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/124/14303.pdf>.

⁹⁰ Τα νησιά San Andre, Providencia και Santa Catalina βρίσκονται περίπου 100 ν.μ. από την ακτή της Νικαράγουας και περίπου 380 ν.μ. από την ηπειρωτική ακτή της Κολομβίας

Συγκεκριμένα, κατά την απόφαση που εξέδωσε την 19 Νοεμβρίου 2012, αναφέρεται καταρχήν στα αδιαμφισβήτητα στοιχεία για τα νησιά San Andrés, Providencia and Santa Catalina⁹¹ και στη συνέχεια στο ότι τα δύο μέρη είχαν συμφωνήσει ότι από τους 7 θαλάσσιους σχηματισμούς, οι 6 θεωρούνταν ως νήσοι⁹². Ενώ σχετικά με το καθεστώς του Quitasueño υπήρχαν αντικρουόμενα στοιχεία, το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι επειδή ένα μικρό μέρος βρισκόνταν πάνω από τη θάλασσα, βασιζόμενο στην υπόθεση μεταξύ Μπαχρέιν και Κατάρ που δεν υπήρχε κάποια απαίτηση σχετικά με το ελάχιστο μέγεθος, απέδωσε το χαρακτήρα της νήσου⁹³.

Στη συνέχεια ακολουθήθηκε και πάλι η μεθοδολογία οριοθέτησης τριών σταδίων, αφότου έθεσε τα σημεία βάσεων όπου θα σχεδιάζονταν μια προσωρινή γραμμή ίσων αποστάσεων, το ΔΔΧ διαπίστωσε ότι υπήρχαν δυο σημαντικοί σχετικοί παράγοντες, οι οποίοι οδήγησαν στην μετατόπιση αυτής. Ο πρώτος ήταν η σημαντική διαφορά μεταξύ του μήκους των ακτών της ηπειρωτικής ακτής της Νικαράγουας και της νησιωτικής ακτής της Κολομβίας⁹⁴ και το αποτέλεσμα ήταν να μετατοπιστεί η μέση

⁹¹ Ibid para 22. Αριθμός μόνιμων κατοίκων και συνολική έκταση.

⁹² Ibid para 27.

⁹³ Ibid para 37.

⁹⁴ Ibid 211 όπου η αναλογία των ακτών μεταξύ Νικαράγουας και των νήσων της Κολομβίας είναι 1:8,2. Ενώ ταυτόχρονα έγινε αναφορά σε προηγούμενες αποφάσεις του ΔΔΧ όπως για παράδειγμα η

γραμμή πιο κοντά στα νησιά της Κολομβίας⁹⁵. Ο δεύτερος ήταν ο παράγοντας της αποκοπής (cut-off effect) και προκειμένου το ΔΔΧ να διασφαλίσει ότι και τα δυο κράτη θα έχουν πρόσβαση σε πιθανά δικαιώματα, που βρίσκονται ανατολικά των νήσων της Κολομβίας, προχώρησε σε ορθές γωνίες από την προσωρινή γραμμή προς τα ανατολικά⁹⁶. Τέλος, στις δυο μικρές ομάδες νησιωτικών σχηματισμών Quitasueno και Serrana το ΔΔΧ απέδωσε μόνο αιγιαλίτιδα ζώνη 12 ν.μ., λόγω του αρκετά μικρού μεγέθους τους, καθώς και βασιζόμενο στο άρθρο 121(3) που αφορά το καθεστώς των νήσων⁹⁷.

Κεφάλαιο 3: Το καθεστώς των Νήσων

Ο ορισμός καθώς και ο καθορισμός των δικαιωμάτων των νήσων σε θαλάσσιες ζώνες, έχει οδηγήσει σε συνεχόμενες διαμάχες και εντάσεις στα παράκτια κράτη, τα οποία διεκδικούν θαλάσσιες περιοχές, στις οποίες είτε έχουν αποδεδειγμένα εντοπιστεί, είτε υπάρχουν υποτιθέμενοι πόροι.

3.1. Ο Γενικός Κανόνας

Στο άρθρο 10(1) της Σύμβασης της Γενεύης του 1958 για την αιγιαλίτιδα ζώνη και τη συνορεύουσα ζώνη, το οποίο μεταφέρθηκε αυτούσιο στο άρθρο 121(1) της ΣΔΘ, αναφέρεται ότι : «Νήσος είναι μια φυσικά διαμορφωμένη περιοχή ξηράς, που περιβρέχεται από ύδατα και βρίσκεται πάνω από την επιφάνεια υδάτων κατά τη μέγιστη πλημμυρίδα», επομένως προκειμένου να αποδοθεί ο όρος νήσος θα πρέπει να τηρούνται κάποια κριτήρια.

οριοθέτηση μεταξύ Γροιλανδίας και Jan Mayen (Δανίας και Νορβηγίας) όπου η αναλογία είναι περίπου 1:9 βλ. ICJ (1993) para. 61 & 65. Καθώς και η οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας μεταξύ Λιβύης και Μάλτας 1:8. Βλ. ICJ (1985) para 74-75.

⁹⁵ Ibid para 233-235

⁹⁶ Ibid para 214-216 & para. 236. Τα διάφορα επιχειρήματα από τα δυο κράτη που αφορούσαν τα υποτιθέμενα δικαιώματα σε ΑΟΖ και Υφαλοκρηπίδα (Παρ. 220), ζητημάτων ασφάλειας και επιβολής του νόμου (Παρ. 221-222), προσβάσεως των δυο κρατών στους φυσικούς πόρους (Παρ. 223), και την ανάγκη σεβασμού των υφιστάμενων θαλάσσιων συνόρων που οριοθετήθηκαν με γειτονικά κράτη (Παρ. 227-228), το ΔΔΧ έκρινε ότι δεν απαιτούνταν οποιαδήποτε εξέταση των ανωτέρω παραγόντων, χωρίς βέβαια να αποκλείει το ενδεχόμενο ότι τα ανωτέρω επιχειρήματα να διαδραματίσουν ρόλο σε μελλοντικές διαφορές..

⁹⁷ Ibid para 24,31,180 & 238. Ειδικά το Quitasueno κατά τη μέγιστη πλημμυρίδα το ύψος που βρίσκεται πάνω από τη θάλασσα δεν υπερβαίνει τα 0,7 μέτρα.

Καταρχήν, θα πρέπει να είναι «φυσικά διαμορφωμένο», επομένως τεχνητοί θαλάσσιοι σχηματισμοί, οι οποίοι έχουν σχηματιστεί με ανθρώπινη παρέμβαση, για παράδειγμα ένας φάρος, μια πλατφόρμα πετρελαίου ή άλλες εγκαταστάσεις, σύμφωνα με το άρθρο 121 δεν θεωρούνται νήσοι⁹⁸. Υπάγονται στα άρθρα 60(8) και 80 της ΣΔΘ στα οποία αναφέρεται ότι στις τεχνητές νήσους, εγκαταστάσεις και κατασκευές δεν μπορεί να αποδοθεί το καθεστώς των νήσων, δεν έχουν ΕΧΘ, και η παρουσία τους δεν επηρεάζει την οριοθέτηση αυτών, καθώς και σε ΑΟΖ ή Υφαλοκρηπίδα(Ros, 2020:5-7)⁹⁹. Ένα σημαντικό ερώτημα που τίθεται είναι στις περιπτώσεις που υπάρχει ανθρώπινη παρέμβαση, προκειμένου να μη διαβρωθεί ένα νησί και έτσι κατά τη μέγιστη πλημμυρίδα να βρίσκεται κάτω από τη θάλασσα(Fox, 2016: 66; Murphy, 2017: 8)¹⁰⁰.

Δεύτερο κριτήριο, με τη νομική έννοια θα πρέπει να είναι μια περιοχή ξηράς, αυτό περιλαμβάνει δυο προϋποθέσεις: πρώτον να προσαρτάται στο βυθό της θάλασσας και δεύτερον να έχει χαρακτήρα ξηράς (terra firma), επομένως, πλωτές εγκαταστάσεις και κατασκευές ή ακόμη και πλωτοί σχηματισμοί που δημιουργήθηκαν από τη φύση, δεν μπορούν να θεωρηθούν νησιά¹⁰¹.

Τρίτο, ότι θα πρέπει να περιβρέχεται από ύδατα, επομένως στις περιπτώσεις που κατά την άμπωτη, ο θαλάσσιος σχηματισμός συνδέεται με την ηπειρωτική ακτή, τότε δεν δύναται να του αποδοθεί ο ορισμός(Murphy, 2017: 67). Και τέταρτο ότι «κατά τη μέγιστη πλημμυρίδα θα πρέπει να βρίσκεται πάνω από την επιφάνεια των υδάτων», στις αποφάσεις των διαιτητικών δικαστηρίων έχει αναφερθεί επανειλημμένως ότι δεν έχει σημασία το μέγεθος της επιφάνειας, προκειμένου να αποδοθεί ο ορισμός της νήσου, άλλα το αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι υπάρχει περιοχή ξηράς πάνω από την επιφάνεια¹⁰². Όταν τελικά αποδοθεί στο θαλάσσιο σχηματισμό η νομική έννοια της νήσου, τότε του αποδίδεται το δικαίωμα σε αιγιαλίτιδα ζώνη και συνορεύουσα ζώνη

⁹⁸ Ήδη από το 1970, η Γ.Σ. των Η.Ε. είχε εκφράσει τις ανησυχίες της σχετικά τη δημιουργία τεχνητών νήσων όπου θα μπορούσαν να επιτρέψουν στα κράτη να διεκδικήσουν κυριαρχικά δικαιώματα σε θαλάσσιες περιοχές. Βλ Ψήφισμα της Γ.Σ. των Η.Ε. (17 Δεκ 1970) αριθ. 2749 (XXV), άρθρο 14.

⁹⁹ Παρόμοιες αναφορές εντοπίζονται στο άρθρο 147 (2)Ε και στο άρθρο 259 της ΣΔΘ. Επίσης Βλ. Απόφαση του Διαιτητικού Δικαστηρίου στην υπόθεση της Νότιας Σινικής Θάλασσας μεταξύ Φιλιππίνων και Κίνας, 12 Ιουλίου 2016, παρ. 305-306 και 508

¹⁰⁰ Βλ. Ατόλη okinotorishima της Ιαπωνίας η οποία μέσω αυτής διεκδικεί εκτός από ΕΧΘ, ΑΟΖ και Υφαλοκρηπίδα 200 ν.μ. καθώς και την Ατόλη Johnston των ΗΠΑ στον Ειρηνικό Ωκεανό μέσω της οποίας διεκδικεί αντίστοιχα το μέγιστο εύρος θαλάσσιων ζωνών.

¹⁰¹ ICJ (2001) Υπόθεση οριοθέτησης Κατάρ-Μπαχρέιν, παρ. 206

¹⁰² Βλ αποφάσεις ΔΔΧ Κατάρ-Μπαχρέιν, Κολομβία-Γουατεμάλα.

και τότε στη συνέχεια εξετάζεται το άρθρο 121 (3), προκειμένου να ερευνηθεί εάν έχει δικαίωμα σε ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα.

Σύμφωνα με το άρθρο 121(2) « Εκτός από τις περιπτώσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 3, η χωρική θάλασσα, η συνορεύουσα ζώνη, η αποκλειστική οικονομική ζώνη και η υφαλοκρηπίδα ενός νησιού καθορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας σύμβασης που εφαρμόζονται σε άλλο χερσαίο έδαφος». Επομένως, όλα τα νησιά έχουν αιγιαλίτιδα ζώνη, γεγονός το οποίο εντοπίζεται στις αποφάσεις των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων. Στην παράγραφο 3 της εν λόγω διάταξης γίνεται ρητή αναφορά σχετικά με το δικαίωμα ή όχι σε ΑΟΖ και Υφαλοκρηπίδα (παρ.3), όμως δεν υπάρχει κάποια αναφορά σχετικά με τη συνορεύουσα ζώνη, επομένως δεδομένου ότι η συνορεύουσα ζώνη έχει σχεδιαστεί προκειμένου το παράκτιο κράτος να μπορεί να ασκήσει έλεγχο, που προβλέπεται από τη ΣΔΘ, όλα τα νησιά θα πρέπει να δικαιούται συνορεύουσα ζώνη, η οποία σύμφωνα με το άρθρο 33(2) «δεν μπορεί να εκτείνεται πέραν των 24 ν.μ. από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το εύρος της χωρικής θάλασσας»(Murphy, 2017:179). Προκειμένου να υπάρξει ένας συμβιβασμός μεταξύ των δυο αντιτιθέμενων ομάδων¹⁰³, η ΣΔΘ εισήγαγε την παρ.3, η οποία ερμηνεύεται διαφορετικά από τα παράκτια κράτη ανάλογα με το συμφέρον τους (Tanaka, 2019:75).

3.2 Ερμηνεία του άρθρου 121, παράγραφος 3

Σύμφωνα με το άρθρο 121(3) «Βράχοι οι οποίοι δεν μπορούν να συντηρήσουν ανθρώπινη διαβίωση ή δική τους οικονομική ζωή, δεν θα έχουν ΑΟΖ ή υφαλοκρηπίδα». Για πρώτη φορά που εξετάστηκε λεπτομερώς η ερμηνεία της συγκεκριμένης διάταξης εντοπίζεται στην υπόθεση της της Νότιας Σινικής Θάλασσας μεταξύ Φιλιππίνων και Κίνας. Στο παράρτημα VII, το δικαστήριο επικεντρώθηκε στις διάφορες απαιτήσεις οι οποίες έχουν ποιοτικό και χρονικό χαρακτήρα.

¹⁰³ Μεταξύ αυτών που υποστήριζαν την ίση μεταχείριση των νησιών και των θαλάσσιων σχηματισμών με τα ηπειρωτικά εδάφη (Ελλάδα, Νέα Ζηλανδία, Φίτζι, Τόνγκα και Δυτική Σαμόα), και αυτών που είχαν προτείνει τον περιορισμό των θαλασσιών ζωνών των νησιών, ανάλογα με τις συνθήκες τους (Τουρκία, Ρουμανία και ομάδα αφρικανικών κρατών).

3.2.1 Ποιοτικές και Χρονικές Απαιτήσεις

Σύμφωνα με το ΔΔΧ, προκειμένου ένα νησί να έχει πλήρη επήρεια, θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα «συντήρησης της ανθρώπινης διαβίωσης ή οικονομικής ζωής», η οποία θα πρέπει να προσδιορίζεται αντικειμενικά, ασχέτως με το εάν είχε ή απόκτησε αυτή τη δυνατότητα¹⁰⁴. Από την ανάγνωση αυτή της παραγράφου, προκύπτουν τα εξής ζητήματα: Ορισμένοι μελετητές θεωρούν ότι ένα νησί θα πρέπει να έχει και τα δυο κριτήρια, προκειμένου να έχει δικαίωμα σε ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα (Van Dyke κ.ά., 1988:437). Το δικαστήριο είχε προχωρήσει σε ανάλυση αυτής της πρότασης αναφέροντας ότι : «ένα νησί που είναι σε θέση να διατηρήσει είτε ανθρώπινη διαβίωση είτε δική του οικονομική ζωή», δικαιούται ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα, σύμφωνα με τις διατάξεις της ΣΔΘ που εφαρμόζονται στα ηπειρωτικά εδάφη¹⁰⁵. Όμως παρόλο που αναφέρει ότι δεν απαιτείται να υπάρχουν και τα δυο κριτήρια, στη συνέχεια αναφέρει ότι ως προς το πρακτικό ζήτημα, «ένας θαλάσσιος σχηματισμός θα έχει συνήθως δική του οικονομική ζωή μόνο εάν κατοικείται από μια σταθερή πληθυσμιακή κοινότητα»¹⁰⁶.

Το δεύτερο ζήτημα σχετίζεται με τη φυσική κατάσταση του θαλάσσιου σχηματισμού, πριν από την σημαντική ανθρώπινη παρέμβαση. Έτσι ένας θαλάσσιος σχηματισμός δεν μπορεί να τροποποιηθεί σε νησί που θα διεκδικεί ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα¹⁰⁷. Ένα σημαντικό ζήτημα που προκύπτει είναι ότι λόγω της κλιματικής αλλαγής, αρκετοί θαλάσσιοι σχηματισμοί, λόγω της ερημοποίησης αυτών και την μετακίνηση των κατοίκων τους κινδυνεύουν να χάσουν τα πλήρη δικαιώματα σε θαλάσσιες ζώνες¹⁰⁸.

Στην απόφαση του το δικαστήριο ανέφερε ότι, θα εξετάζεται η φυσική κατάσταση του θαλάσσιου σχηματισμού σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή στο παρελθόν¹⁰⁹. Ακόμη και αυτή η απάντηση εγείρει αρκετά ερωτήματα, καθώς στο

¹⁰⁴ ICJ (2016) The South China Sea Arbitration (Philippines v. China), para 545

¹⁰⁵ Ibid para 496

¹⁰⁶ Ibid para

¹⁰⁷ Ibid para 305-306 & 508. Το δικαστήριο είχε αναφέρει ότι λόγω των εγκαταστάσεων που έχουν δημιουργηθεί, πλέον είναι αδύνατον να εντοπιστεί η αρχική κατάσταση αυτών των σχηματισμών

¹⁰⁸ ILC (2022) Report A/77/10. Chapter IX. Διαθέσιμο στο : <https://legal.un.org/ilc/reports/2022/>. (Πρόσβαση: 13/05/23).

¹⁰⁹ Το δικαστήριο απέδωσε στις νήσους Spartly πλήρη επήρεια δεδομένου το ότι είναι θαλάσσιοι σχηματισμοί που είναι πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας κατά τη μέγιστη πλημμυρίδα καθώς και βάσει ιστορικών στοιχείων, η ανθρώπινη παρέμβαση σε αυτά είχε ξεκινήσει πριν από την έλευση της ΑΟΖ. Κατά την περίοδο εξόρυξης Γκουανό. Βλ. ICJ (2016) The South China Sea Arbitration (Philippines v. China), para 578.

μέλλον κάποιοι θαλάσσιοι σχηματισμοί, για τους οποίους δεν υπάρχει κάποια δικαστική απόφαση, μπορούν είτε να απωλέσουν τα δικαιώματα που αδιαμφισβήτητα έχουν στο παρόν, είτε να αποκτήσουν.

Σχετικά με την ερμηνεία απαιτήσεως «δικής τους οικονομικής ζωής», το δικαστήριο προχώρησε σε καθορισμό δυο προτύπων, εκ των οποίων το πρώτο αναφέρει ότι «η οικονομική δραστηριότητα θα πρέπει να προσανατολίζεται γύρω από τον θαλάσσιο σχηματισμό και να μην επικεντρώνεται αποκλειστικά στην περιβάλλουσα χωρική θάλασσα ή να εξαρτάται πλήρως από πόρους, που προέρχονται εκτός του θαλάσσιου σχηματισμού»¹¹⁰, και το δεύτερο σχετίζεται με τη σύνδεση μιας σταθερής τοπικής κοινότητας και της οικονομικής δραστηριότητας, καθώς όπως αναφέρει το ΔΔΧ «χωρίς την ύπαρξη μιας σταθερής τοπικής κοινότητας, τότε αναγκαστικά υπολείπεται της συγκρότησης δικής του οικονομικής ζωής»¹¹¹.

Το σημείο της χρονικής απαίτησης είναι σημαντικό όσον αφορά την ερμηνεία της «ανθρώπινης διαβίωσης», σύμφωνα με την οποία ο κρίσιμος παράγοντας είναι ο μη παροδικός χαρακτήρας της διαβίωσης. Στη συνέχεια αναφέρεται ότι σημαντικό στοιχείο είναι η δυνατότητα του θαλάσσιου σχηματισμού να κατοικηθεί από μια μικρή ομάδα ανθρώπων, άσχετα εάν η κοινότητα αποτελείται από αυτόχθονες ή μη πληθυσμούς¹¹². Ταυτόχρονα με τον μη παροδικό χαρακτήρα, είχε τεθεί και το ερώτημα σχετικά με τους παράγοντες, οι οποίοι θα πρέπει να υπάρχουν προκειμένου να καλυφθούν οι βασικές ανάγκες του πληθυσμού, το δικαστήριο έθεσε ως κύριο παράγοντα την παρουσία νερού, τροφής και στέγης σε επαρκή ποσότητα, έτσι ώστε να μπορεί μια ομάδα ατόμων να ζήσει στο θαλάσσιο χαρακτηριστικό επί αόριστο χρονικό διάστημα¹¹³.

3.3 Ο Εθνικός Χαρακτήρας του Άρθρου 121

Ήδη από τη συνδιάσκεψη της Χάγης το 1930 είχε γίνει αποδεκτό το ότι τα νησιά έχουν αιγιαλίτιδα ζώνη, κάτι το οποίο αναφέρεται και στα πρώτα τρία άρθρα της Σύμβασης της Γενεύης του 1958 για την αιγιαλίτιδα ζώνη και τη συνορεύουσα ζώνη, ενώ στην απόφαση του το ΔΔΧ στην υπόθεση της Βόρειας Θάλασσας το 1969, είχε

¹¹⁰ Ibid para 623 & 503

¹¹¹ Ibid para 623

¹¹² Ibid para 542. Δεν αναφέρεται ακριβής ελάχιστος αριθμός, αλλά αναφέρει ότι μερικά άτομα, όπως μέλη μιας οικογένειας, ή μια νομαδική ομάδα ατόμων, θα ήταν αρκετό.

¹¹³ Ibid para 546

κρίνει ότι «αντανακλούν ή αποκρυσταλλώνουν κανόνες του εθιμικού δικαίου»(Ιωάννου & Στρατή, 2013: 195).

Αλλά και στις αποφάσεις που ακολούθησαν, διαπιστώνεται από το σύνολο των δικαιοδοτικών οργάνων, η γενική αποδοχή στους κανόνες που αναφέρονται στο άρθρο 121. Αυτό διακρίνεται κατά την απόφαση οριοθέτησης μεταξύ των νήσων Γροιλανδίας και Jan Mayen του 1993, στην οποία το δικαστήριο αναφέροντας ότι συμφώνως των παραγράφων 1 και 2, τα οποία αποτελούν και εθιμικό δίκαιο, η νήσος Jan Mayen θα πρέπει να έχει πλήρη δικαιώματα σε θαλάσσιες ζώνες¹¹⁴.

Στην υπόθεση Κατάρ-Μπαχρέιν (2001), το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι «συμφώνως του άρθρου 121(2), το οποίο αντανακλά εθιμικό δίκαιο, όλα τα νησιά, ανεξαρτήτως μεγέθους απολαμβάνουν το ίδιο καθεστώς και ως εκ τούτου, δικαιούνται τις ίδιες θαλάσσιες ζώνες όπως τα ηπειρωτικά εδάφη»¹¹⁵. Έπειτα από έντεκα χρόνια, κατά την υπόθεση οριοθέτησης μεταξύ Κολομβίας και Νικαράγουας το 2012, το δικαστήριο απέκλεισε βράχους από το δικαίωμα σε ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα, αναφέροντας τη σύνδεση μεταξύ της δεύτερης παραγράφου με την Τρίτη, στη συνέχεια προχώρησε στην ανακοίνωση ότι «το άρθρο 121 της ΣΔΘ, αποτελεί αδιαίρετο καθεστώς, το οποίο έχει χαρακτήρα εθιμικού δικαίου»¹¹⁶.

Σε όλες τις αποφάσεις τονίζεται ο εθιμικός χαρακτήρας του άρθρου 121, στο οποίο δεν διαφωνεί και η Τουρκία. Το σημείο που διαφωνεί, στο οποίο αντιτίθεται με το διεθνές δίκαιο είναι το εύρος σε αιγιαλίτιδα ζώνη, ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα πέραν των 6 ν.μ. στην περιοχή του Αιγαίου και της Αν. Μεσογείου. Θέση η οποία όπως είναι λογικό, να συναντά την αντίδραση από την ελληνική πλευρά.

¹¹⁴ Δεν υπήρξε κάποια αναφορά για την παράγραφο 3 καθώς μπορεί να αναφέρονταν στην ΣΔΘ, αλλά αυτή τέθηκε σε ισχύ ένα χρόνο μετά από την απόφαση του δικαστηρίου. Ενώ και τα δυο μέρη είχαν αποδεχθεί ότι τα άρθρα της Σύμβασης της Γενεύης για την υφαλοκρηπίδα, αποτελούσαν κανόνες εθιμικού δικαίου. Βλ. Evans, M. D. (1994). Case concerning Maritime Delimitation in the Area between Greenland and Jan Mayen (Denmark v. Norway). *The International and Comparative Law Quarterly*, 43(3), 697–704. <https://www.jstor.org/stable/760656>. Επίσης, Richardson, E. L. (1988). Jan Mayen in Perspective. *The American Journal of International Law* 82(3). <https://www.jstor.org/stable/2202960>

¹¹⁵ Ibid para 185. Παρόλο που υπήρχε διαφωνία με το εάν ο θαλάσσιος σχηματισμός Qit'at Jaradah αποτελούσε terra firma ή όχι, τελικώς του αποδόθηκε ο χαρακτήρας της νήσου. Ibid para 192,195 & 199.

¹¹⁶ ICJ (2012) para 139

3.4 Η Θέση τη Ελλάδας

Παρακολουθώντας τις εξελίξεις στο διεθνές δίκαιο, που οι θέσεις της Τουρκίας, ουσιαστικά έμειναν στη θεωρία, καθώς η απόδοση του όρου νησιών σε βράχους, και η αναγνώριση επήρειας θαλασσιών ζωνών, οι οποίες κυμαίνονται από τα 12 ν.μ. το ελάχιστο, έως πλήρη δικαιώματα σε θαλάσσιες ζώνες. Είχε ως αποτέλεσμα την αντίδραση της Τουρκίας με την εφαρμογή της θεωρίας των γκριζών ζωνών και από την κρίση των ιμίων και έπειτα θέτει θέμα αμφισβήτησης κυριαρχίας νησίδων, που εκτείνονται από την περιοχή του βόρειου Αιγαίου έως και νότια της Κρήτης, καθώς και νησίδων του συμπλέγματος του Καστελόριζου(Bölükbaşı, 2004: 568-639)¹¹⁷.

Η θέση της Αθήνας στις ανυπόστατες διεκδικήσεις της τουρκικής πλευράς, η οποία προσδοκά να κερδίσει οτιδήποτε και σε οποιοδήποτε μέρος της Ελλάδας, είναι η παράθεση διεθνών συμφωνιών, που υπογράφηκαν και από τις δυο πλευρές, αλλά και κανόνων του διεθνούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένου και του δικαίου της θάλασσας, το οποίο αρνείται να υπογράψει η Τουρκία.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά την κυριαρχία των ελληνικών νησιών, σύμφωνα με τη συνθήκη της Λωζάνης του 1923, στο άρθρο 12 αναφέρεται ότι αποδίδονται στην Τουρκία οι νήσοι Ίμβρος, Τένεδος και οι Λαγούσες ή Μαυρυές και όλα τα υπόλοιπα νησιά έως Σάμο και Ικαρία αποδίδονται στην Ελλάδα, ενώ στη συνέχεια γίνεται ρητή αναφορά για τις νησίδες που βρίσκονται σε απόσταση μικρότερη των 3 ν.μ. από τις Ασιατικές ακτές παραμένουν στην κυριαρχία της Τουρκίας. Στη συνέχεια στο άρθρο 15, αναφέρεται ρητά ότι η Τουρκία παραιτείται υπέρ της Ιταλίας των νησιών στα οποία απαριθμούνται τα μεγαλύτερα νησιά της Δωδεκανήσου, καθώς και των εξαρτώμενων εξ αυτών νησίδων.

Προκειμένου να μην υπάρξει κάποια αμφισβήτηση σχετικά με το καθεστώς οποιονδήποτε νησίδων στην περιοχή, καθώς σε μια Συνθήκη ήταν πρακτικά αδύνατο να αναφερθούν ονομαστικά όλες οι νησίδες στην περιοχή, το άρθρο 16 συνεχίζει και αναφέρει ότι η Τουρκία παραιτείται «παντός τίτλου και δικαιώματος πάσης φύσεως επί

¹¹⁷ Σχετικά με το ποιες νησίδες αμφισβητούνται βλ. χάρτη του Ελληνικού Υπ.Εξ. σχετικά με την Ανάπτυξη τουρκικής θεωρίας περί «γκρίζων ζωνών». Διαθέσιμο στο : <https://www.mfa.gr/images/docs/maps/el/map6.pdf> (Πρόσβαση: 15/5/23) Επίσης σχετικά με τη θέση της Τουρκίας, βλ. Τ. Υπ.Εξ. Islands, Islets And Rocks in the Aegean Which Were Not Ceded To Greece By International Treaties. Διαθέσιμο στο : https://www.mfa.gov.tr/islands_-islets-and-rocks-in-the-aegean-which-were-not-ceded-to-greece-by-international-treaties.en.mfa (Πρόσβαση: 15/5/23)

των εδαφών ή εν σχέσει προς τα εδάφη άτινα κείνται πέραν των προβλεπόμενων υπό της παρούσης Συνθήκης ορίων, ως και επί των νήσων, εκτός εκείνων ων η κυριαρχία έχει αναγνωρισθή αυτή διά της παρούσης Συνθήκης, της τύχης των εδαφών και των νήσων τούτων κανονισθείς ή κανονισθησόμενης μεταξύ των ενδιαφερομένων». Ουσιαστικά επαναλαμβάνει τα όρια, όπου η Τουρκία αποδέχεται ότι νησίδες πέραν των 3 ν.μ. από τις Ασιατικές ακτές, βρίσκονται κάτω από την κυριαρχία της Ελλάδας έως Σάμο και Ικαρία και στη συνέχεια τα Δωδεκάνησα υπο Ιταλική κυριαρχία.

Πριν προχωρήσουμε σε περαιτέρω ανάλυση σχετικά με το καθεστώς των νήσων της Δωδεκανήσου, θεωρώ σκόπιμο να αναφερθεί ότι σχετικά με την κρίση των μιών, η Τουρκία θεωρεί ότι ναι μεν βρίσκονται σε απόσταση 3,6 ν.μ. από τα τουρκικά παράλια, αλλά είναι σε απόσταση 2,3 ν.μ. από το νησί του λοχία¹¹⁸, και σε απόσταση 5,7 ν.μ. από την Κάλυμνο, επομένως σύμφωνα με το άρθρο 15 της Λωζάνης, και λόγω της απόστασης από την Κάλυμνο δεν εξαρτάται από αυτή, αλλά από τα τουρκικά ηπειρωτικά εδάφη (Bölükbaşı, 2004:638).

Παρόλο που κάποιος απλός αναγνώστης, ο οποίος δεν έχει νομικές γνώσεις, έχει διαβάσει τη συνθήκη της Λωζάνης και επιθυμούσε να βρει την τουρκική επιχειρηματολογία για το καθεστώς κυριαρχίας των νήσων, νομίζω θα μπορούσε να το αναζητήσει στο τμήμα στο οποίο υπάρχει και η θεωρία της επίπεδης γης..

Επειδή η Ιταλία ίσως να είχε προβλέψει ότι μπορεί στο μέλλον να υπάρξουν κάποιες διεκδικήσεις, είχε προχωρήσει σε σύνταξη αναλυτικότερων τοπογραφικών χαρτών σε όλη την επικράτεια της Δωδεκανήσου, και στη συνέχεια το 1929, με συνυποσχετικό μεταξύ Τουρκίας και Ιταλίας έθεσαν το ερώτημα προς το Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης, σε ποιο κράτος θα έπρεπε να επιδοθούν οι συγκεκριμένες 21 νησίδες καθώς και η νησίδα karaada, που βρίσκεται στον κόλπο Bodrum (Ιωάννου & Στρατή, 2013:443). Τελικά δεν υπήρξε απάντηση από το δικαστήριο καθώς οι δυο χώρες είχαν προχωρήσει σε διμερή συμφωνία το 1932¹¹⁹ και στη συνέχεια ζήτησαν τη διαγραφή της συγκεκριμένης υπόθεσης.

Το αποτέλεσμα της Συμφωνίας μεταξύ των δυο χωρών ήταν η οριοθέτηση των χωρικών υδάτων μεταξύ της νήσου Καστελόριζου και των ακτών της Ανατολίας, επίσης διευθέτηση των κυριαρχικών διαφορών που είχαν προκύψει στις συγκεκριμένες

¹¹⁸ Στους ναυτιλιακούς χάρτες αναφέρεται ως Çanuş Adası

¹¹⁹ Η Συνθήκη υπογράφηκε στην Άγκυρα στις 4 Ιανουαρίου 1932, και τέθηκε σε ισχύ την 10^η Μαΐου 1933, ενώ πρωτοκολλήθηκε στην κοινωνία των εθνών την 24^η Μαΐου του ιδίου έτους. Διαθέσιμο στο : <https://www.hellenicparliament.gr/onlinePublishing/DOD/059-068.pdf> (Πρόσβαση 16/5/23).

22 νησίδες. Κατά την ίδια ημερομηνία που τα δυο μέρη είχαν υπογράψει τη Συνθήκη, ανταλλάξαν επιστολές στις οποίες αναφέρονταν ότι θα προχωρούσαν σε καθορισμό των θαλάσσιων ιταλοτουρκικών συνόρων, το οποίο «δεν αποτελεί αντικείμενο ουδεμίας αμφισβήτησης», την 28^η Δεκεμβρίου του 1932, τα δύο συμβαλλόμενα μέρη υπέγραψαν την συμπληρωματική συμφωνία (Πρακτικό Proces-Verbal), η οποία ουσιαστικά, ακολουθούσε την οριοθετική γραμμή της Συνθήκης της Λωζάνης, στην οποία αναφέρονταν ρητά η παραίτηση από πλευράς της Τουρκίας νησίδων, που βρίσκονται άνω των 3 ν.μ. από τις Ασιατικές ακτές της.

Επίσης ο λόγος που δεν πρωτοκολλήθηκε από την Ιταλία στην Κοινωνία των Εθνών, γεγονός που χρησιμοποιείται κατά την τουρκική επιχειρηματολογία περί «γκρίζων ζωνών», ήταν ότι αποτελούσε παρακολούθημα της Συμφωνίας του Ιανουαρίου, πράγμα που διαφαίνεται από τις επιστολές που είχαν ανταλλάξει τα δυο μέρη τα επόμενα έτη, στις οποίες ανέφεραν την ολοκλήρωση της χάραξης των συνόρων τους (Ιωάννου & Στρατή, 2013: 449 ; Συρίγος, 2015: 483-484). Μετά το πέρας του Β΄ΠΠ, η Ελλάδα με τη Συνθήκη Ειρήνης των Παρισίων του 1947¹²⁰, σύμφωνα με το άρθρο 14, ενσωμάτωσε τα Δωδεκάνησα και ως διάδοχος της Ιταλίας, ασκούσε αυτή πλέον κυριαρχία επί των Δωδεκανήσων, ανέλαβε τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που είχαν συμφωνηθεί στην ιταλοτουρκική συμφωνία και το πρακτικό του 1932.

Όσον αφορά το αφήγημα της «Γαλάζιας πατρίδας» και τη συνεχιζόμενη απαίτηση για αποστρατικοποίηση των νησιών του Αιγαίου, παρόλο που η ίδια εξοπλίζεται συνεχώς, από το 1974 και έπειτα, απειλεί ένα γειτονικό κράτος, από τον Ιούνιο του 1995, μετά από απόφαση της τουρκικής εθνοσυνέλευσης, απειλεί με Casus Belli¹²¹, στην περίπτωση όπου αυτό ασκήσει τα νόμιμα από το διεθνές δίκαιο δικαιώματα του και υποχρεώσεις του.

Στις αρχές του ΟΗΕ οι οποίες διέπουν και τη συμπεριφορά των κρατών μελών του, στο άρθρο 2(4) αναφέρεται η απαγόρευση απειλής ή χρήσης βίας μεταξύ των Κρατών, και κυρίως «κατά της εδαφικής ακεραιότητας και πολιτικής ανεξαρτησίας κάθε κράτους»(Νάσκου-Περράκη et al., 2019: 123-125). Στο πλαίσιο της συνεχόμενης απειλής πολέμου, η Ελλάδα σύμφωνα με το άρθρο 51 των Η.Ε. ασκεί το νόμιμο

¹²⁰ Επικυρώθηκε από την Ελλάδα την 28^η Οκτωβρίου 1947 και στη συνέχεια κυρώθηκε με το ΝΔ 423/1947.

¹²¹ Αιτία Πολέμου σε οποιαδήποτε επέκταση των χωρικών υδάτων πέραν των 6 ν.μ.

δικαίωμα άμυνας, ενώ ταυτόχρονα το άρθρο 103¹²², προβλέπει ότι οι υποχρεώσεις των μελών προς τον χάρτη του ΟΗΕ προέχουν έναντι οποιονδήποτε διεθνών συμφωνιών (Νάσκου-Περράκη et al., 2019:127). Επομένως σύμφωνα με τα ανωτέρω, θεωρώ ότι είναι λίγο ειρωνικό η Άγκυρα να απαιτεί αποστρατικοποίηση των νησιών από τη στιγμή όπου ταυτόχρονα με τις απειλές πολέμου, διατηρεί παράνομα σε 4 γειτονικές χώρες στρατό (Κύπρο, Συρία, Ιράκ και Αρμενία-Ναγκόρνο/Καραμπάχ).

Τέλος, αλλά εξίσου σημαντικό στοιχείο, όσον αφορά το καθεστώς των νησιών, η Αθήνα επανειλημμένως στις επιστολές του Μόνιμου Αντιπροσώπου της Ελλάδας προς τον Γραμματέα του ΟΗΕ, αναφέρει ότι «συμφώνως του άρθρου 121(2) τα νησιά, ανεξάρτητα από το μέγεθος τους, έχουν πλήρη δικαιώματα σε θαλάσσιες ζώνες (υφαλοκρηπίδα/ΑΟΖ), όπως τα χερσαία εδάφη, και το οποίο αντικατοπτρίζει εθιμικό δίκαιο, όπως επιβεβαιώνεται από τις δικαιοδοτικές αποφάσεις»¹²³.

Κεφάλαιο 4: Στενά Διεθνούς Ναυσιπλοΐας

Πριν προχωρήσουμε σε ανάλυση των στενών, θεωρείται σκόπιμο να διευκρινιστεί ότι η γεωγραφική έννοια του θαλάσσιου στενού είναι μια στενή θαλάσσια περιοχή, η οποία διαχωρίζει δυο εδάφη, και συνδέουν δυο περιοχές ανοιχτής θάλασσας, ενώ η νομική έννοια προσθέτει και το λειτουργικό κριτήριο, δηλαδή ότι θα πρέπει να είναι χρήσιμο για τη διεθνή ναυσιπλοΐα και το εύρος του δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το διπλάσιο της αιγιαλίτιδα ζώνης (Ιωάννου & Στρατή, 2013; Πολυδώρου, 2016).

¹²² Συγκεκριμένα αναφέρει ότι : «Εν περιπτώσει συγκρούσεως των κατά τον παρόντα Χάρτην υποχρεώσεων των Μελών των Ηνωμένων Εθνών προς τας υποχρεώσεις αυτών εξ οιασδήποτε άλλης Διεθνούς Συμφωνίας, θα προέχουσιν αι κατά τον παρόντα Χάρτην υποχρεώσεις αυτών» Διαθέσιμο στο : <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opensslpdf.pdf?reldoc=y&docid=4c10af9a2> (Πρόσβαση: 16/5/23).

¹²³ Βλ. Επιστολή του Μ.Α. της Ελλάδας στα Η.Ε. (19 Φεβρουαρίου, 2019) Α/74/710-S/2020/129. Διαθέσιμο στο : <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N20/044/44/PDF/N2004444.pdf?OpenElement>. (Πρόσβαση: 16/5/23). Η Αθήνα αναφέρει το άρθρο 121(2) καθώς η παράγραφος 3 δεν αποτελεί κανόνα εθιμικού δικαίου και επομένως δεν δεσμεύει τρίτα κράτη που δεν έχουν υπογράψει τη ΣΔΘ, συμπεριλαμβανομένου και την Τουρκία.

4.1 Η ιστορική Πορεία των Κανόνων για τα Διεθνή Στενά

Παρόλο που η διεθνής κοινότητα είχε θέσει το ζήτημα του καθεστώτος των στενών που χρησιμοποιούνται για τη διεθνή ναυσιπλοΐα τέλη του 19^{ου} αρχές του 20^{ου} αιώνα (Nandan & Anderson, 1989), έως την Τρίτη συνδιάσκεψη δεν είχε υπάρξει μια κοινά αποδεκτή ρύθμιση, όσον αφορά το νομικό καθεστώς αυτών. Το αποτέλεσμα αυτής της αδυναμίας ήταν η σύναψη διμερών και πολυμερών συνθηκών, στις οποίες οι ρυθμίσεις που αναφέρονταν σε κάθε περίπτωση ήταν διαφορετικές¹²⁴.

Σε αντίθεση με τα διάφορα μέρη της ΣΔΘ, όπως για παράδειγμα το μέρος II που αφορά την αιγιαλίτιδα ζώνη και συνορεύουσα ζώνη ή το μέρος IV που αφορά την Υφαλοκρηπίδα, η διατύπωση του τρίτου μέρους δεν βασίστηκε σε καμία από τις προηγούμενες συμβάσεις του δίκαιου της θάλασσας. Όμως αυτό δε σημαίνει ότι δεν υπήρξαν απόπειρες προκειμένου να καθοριστούν κανόνες του διεθνούς δικαίου, οι οποίοι αφορούσαν το καθεστώς των στενών. Οι πρώτες προσπάθειες πραγματοποιήθηκαν από το Institut de Droit International το 1894 και αρχικά οι κανόνες αναφέρονταν στα χωρικά ύδατα, στη συνέχεια το 1906 από την International Law Association (ILA), που έπειτα από μια μερική τροποποίηση των κανόνων του 1894, υιοθετήθηκαν και από αυτή. Η επόμενη προσπάθεια διατύπωσης εντοπίζεται κατά τη διάσκεψη της Κοινωνίας των Εθνών το 1930, όμως και αυτή η απόπειρα κωδικοποίησης του καθεστώτος των στενών τελικά δεν ευοδώθηκε¹²⁵. Στη συνέχεια το ζήτημα του δικαίου των διεθνών στενών, είχε εξεταστεί από τον Bruel¹²⁶, ο οποίος στην πραγματεία του είχε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το καθεστώς των στενών θα πρέπει να διαχωρίζεται από το καθεστώς της αβλαβούς διέλευσης από τα χωρικά ύδατα. Τελικά, η πρώτη φορά στην οποία αναφέρθηκε το καθεστώς των στενών

¹²⁴ Η Σύμβαση περί καθορισμού των Στενών των Δαρδανελίων γνωστή και ως Σύμβαση του μοντρέ, υπογράφηκε στις 20 Ιουλίου 1936 στην ομώνυμη πόλη της Ελβετίας από όλα τα συμβαλλόμενα κράτη της Συνθήκης της Λωζάνης, εκτός από την Ιταλία. Η σύμβαση της Κοπεγχάγης του 1857 όπου ρυθμίζει το νομικό καθεστώς των στενών της Δανίας και της Σουηδίας. Επίσης το στενό του Γιβραλτάρ και τα στενά της Μάλαγας, υπάγονται σε ειδικό καθεστώς καθώς οι εν λόγω Συμβάσεις ισχύουν για μεγάλο χρονικό διάστημα πριν από τη ΣΔΘ, αναγνωρίζονται από αυτή και εξαιρούνται από τις ρυθμίσεις που προβλέπονται στο καθεστώς των διεθνών στενών της Σύμβασης.

¹²⁵ Συγκεκριμένα, κατά την έκθεση της δεύτερης υπό-επιτροπής συζητήθηκε το ζήτημα της διέλευσης των πολεμικών πλοίων από τα στενά και στο οποίο αναφέρονταν ότι « με κανένα πρόσχημα δεν μπορεί να παρεμποδιστεί η διέλευση ακόμη και πολεμικών πλοίων από στενά που χρησιμοποιούνται για τη διεθνή ναυσιπλοΐα». Βλ. The American Journal of International Law, Jul., 1930, Vol. 24, No. 3, Supplement: Official Documents (Jul., 1930), pp. 234-258. DOI: <https://doi.org/10.2307/2212896>.

¹²⁶ Bruel, E. (1947) *International Straits. A Treatise on International Law*. Vol. 1 (pp 38-39). Εκδόθηκε τέλη του 1930, και μεταφράστηκε στα αγγλικά το 1947.

προήλθε από την απόφαση του ΔΔ το 1949, που εξέτασε την υπόθεση Ηνωμένου Βασιλείου κατά Αλβανίας, γνωστή και ως «υπόθεση των Στενών της Κέρκυρας».

4.1.1 Η Σημασία της Υπόθεσης των Στενών της Κέρκυρας

Η σημασία της συγκεκριμένης υπόθεσης¹²⁷, έγκειται στο γεγονός, ότι για πρώτη φορά υπήρξε από διεθνές δικαιοδοτικό όργανο, η αναφορά περί εθιμικού δικαίου σχετικά με τα στενά, καθώς και η διατύπωση ενός ορισμού σχετικά με αυτά. Συγκεκριμένα το ΔΔ απάντησε στον αρχικό ισχυρισμό της Αλβανίας, ότι δεν υπήρξε προηγούμενη άδεια από αυτή, σχετικά με τον διάπλου της βρετανικής μοίρας εντός των αλβανικών χωρικών υδάτων, κρίνοντας ότι : « Είναι γενικώς αναγνωρισμένο και σύμφωνο με το διεθνές έθιμο, ότι τα κράτη εν καιρώ ειρήνης έχουν το δικαίωμα να στέλνουν τα πολεμικά τους πλοία, για να διαπλέουν στενά, τα οποία χρησιμοποιούνται για τη διεθνή ναυσιπλοΐα μεταξύ δυο τμημάτων της ανοικτής θάλασσας χωρίς την προηγούμενη εξουσιοδότηση ενός παράκτιου κράτους, με την προϋπόθεση ότι η διέλευση είναι αβλαβής. Ένα παράκτιο κράτος δεν έχει δικαίωμα να απαγορεύσει τη διέλευση αυτή μέσω των στενών εν καιρώ ειρήνης, εκτός εάν προβλέπεται διαφορετικά σε μια συνθήκη» (Ιωάννου & Στρατή, 2013; Πολυδώρου, 2016).

Και στη συνέχεια διευκρίνισε ότι δεν έχει σημασία εάν ένα στενό αποτελεί κύρια ή δευτερεύουσα οδό για τη διεθνή ναυσιπλοΐα αλλά το ότι χρησιμοποιείται, καθιερώνοντας έτσι δυο βασικά κριτήρια προκειμένου ένα στενό να υπαχθεί σε διεθνές καθεστώς, το γεωγραφικό και το λειτουργικό. Η Αλβανία θεωρήθηκε υπεύθυνη λόγω του ότι είχε γνώση για τις νάρκες, που βρίσκονταν εντός της αιγιαλίτιδας ζώνης και οι οποίες έθεταν σε σημαντικό κίνδυνο τη διεθνή ναυτιλία. Δεν καταδικάστηκε για το γεγονός ότι είχε αποθέσει νάρκες στα χωρικά της ύδατα, αλλά για το ότι ήταν υποχρεωμένη να γνωστοποιήσει προς όφελος της ναυτιλίας γενικά, την ύπαρξη ναρκών στα αλβανικά χωρικά ύδατα και θα έπρεπε να προειδοποιήσει τα βρετανικά πολεμικά πλοία για τον επικείμενο κίνδυνο»¹²⁸.

¹²⁷ Στις 22 Οκτωβρίου 1946, μοίρα του βρετανικού πολεμικού ναυτικού επιχειρήσε τον διάπλου του στενού εκτελώντας αβλαβή διέλευση, όμως προσέκρουσε σε νάρκες που είχαν ποντιστεί εντός των Αλβανικών χωρικών υδάτων, και το αποτέλεσμα ήταν ο τραυματισμός 41 και ο θάνατος 44 ατόμων.

¹²⁸ ICJ (1949) *The Corfu Channel Case, Judgment of April 9th 1949*, (pp 18-22) Διαθέσιμο στο : <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/1/001-19490409-JUD-01-00-EN.pdf> (Πρόσβαση : 20/5/23)

Ως επακόλουθο αυτής της απόφασης του ΔΔ, κατά την πρώτη Συνδιάσκεψη συζητήθηκε το ζήτημα των στενών, όμως το αποτέλεσμα ήταν μια παράγραφος σε ένα άρθρο της Σύμβασης για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη και τη Συνορεύουσα Ζώνη, συγκεκριμένα το άρθρο 16(4) στο οποίο αναφέρεται ότι « Δε δύναται να ανασταλεί η αβλαβής διέλευση μέσω των στενών που χρησιμοποιούνται για τη διεθνή ναυσιπλοΐα και συνδέουν ένα τμήμα ανοικτής θάλασσας με ένα άλλο τμήμα ανοικτής θάλασσας ή την αιγιαλίτιδα ζώνη τρίτου κράτους». Επομένως μπορεί να υποστηριχτεί ότι το άρθρο 16(4) είναι αποτέλεσμα εξέλιξης του εθιμικού δικαίου και όχι μια κωδικοποίηση των κανόνων (Churchill & Lowe, 1988:104).

4.2 Η Τρίτη Συνδιάσκεψη των Η.Ε.

Η επέκταση των χωρικών υδάτων στα 12 ν.μ. είχε ως επακόλουθο 153 διεθνή στενά, τα οποία έχουν πλάτος μεταξύ 6 και 24 ν.μ., να ενταχθούν στα χωρικά ύδατα των παράκτιων κρατών (Thomas & Duncan, 1999: 207-208). Αυτή η «εδαφοποίηση» των στενών συνάντησε την αντίδραση των μεγάλων ναυτικών δυνάμεων, διότι δεν είχε προσδιοριστεί ακόμη ο όρος της αβλαβούς διέλευσης και θα δημιουργούσε πρόβλημα στην ελευθερία υπέρπτησης στρατιωτικών αεροσκαφών και της διέλευσης πολεμικών πλοίων, συμπεριλαμβανομένων και των υποβρυχίων, τα οποία θα έπρεπε να πλέουν εν αναδύσει (Πολυδώρου, 2016; Tanaka, 2019). Προκειμένου να υπάρξει κοινή αποδοχή κυρίως από τις υπερδυνάμεις της εποχής, η ΣΔΘ προχώρησε σε ρύθμιση η οποία είχε ως αποτέλεσμα την εισαγωγή ενός νέου θεσμού, του δικαιώματος «πλου διέλευσης (transit passage)» και το οποίο ενσωματώθηκε στο μέρος III, διαχωρίζοντας έτσι τα διεθνή στενά σε δυο κατηγορίες, εκείνα στα οποία υπάρχει η δυνατότητα εφαρμογής του μέρους III, και σε αυτά που δεν υπόκεινται στο μέρος III της ΣΔΘ, τα οποία θα αναλυθούν στη συνέχεια.

4.2.1 Διεθνή Στενά εκτός του πεδίου εφαρμογής του μέρους III

Αρχικά θα πρέπει να αναφερθεί ότι στο καθεστώς των στενών δεν υπάγονται τα εσωτερικά ύδατα του παράκτιου κράτους, εκτός και εάν με τον καθορισμό ευθείων γραμμών βάσης, οι οποίες θα πρέπει να είναι σύμφωνες με τις μεθόδους που

αναφέρονται στο άρθρο 7 της ΣΔΘ, τμήματα αιγιαλίτιδας ζώνης του στενού, πλέον αποτελούν μέρος των εσωτερικών υδάτων του παράκτιου κράτους¹²⁹.

Επίσης δεν επηρεάζεται το νομικό καθεστώς των περιοχών, που είναι είτε ανοιχτή θάλασσα είτε ΑΟΖ και συνορεύουν με την αιγιαλίτιδα ζώνη του παράκτιου κράτους που βρίσκεται το στενό¹³⁰. Εξάλλου η ΣΔΘ αναφέρει στο άρθρο 36 ότι στα στενά τα οποία χρησιμοποιούνται για τη διεθνή ναυσιπλοΐα όπου υπάρχει θαλάσσια διαδρομή ανοιχτής θάλασσας ή ΑΟΖ, δεν εφαρμόζεται το μέρος III της Σύμβασης, αλλά τα υπόλοιπα μέρη συμπεριλαμβανομένων και των διατάξεων που αφορούν τις ελευθερίες ναυσιπλοΐας και υπερπτήσεων. Έχοντας υπόψη τα συγκεκριμένα άρθρα, η Ιαπωνία προκειμένου να θέσει εμμέσως συγκεκριμένους διαδρόμους εντός των στενών της, έχει προχωρήσει σε μερική διεκδίκηση αιγιαλίτιδας ζώνης σε πέντε διεθνή στενά¹³¹, δημιουργώντας έτσι στο μέσο αυτών των στενών ένα διάδρομο, που αποτελεί τμήμα της ΑΟΖ (Tanaka, 2019; Πολυδύρου, 2016). Παρομοίως εκτός του πεδίου εφαρμογής είναι τα στενά εκείνα, στα οποία το νομικό καθεστώς διέλευσης, ρυθμίζεται με μακροχρόνιες διεθνείς συμβάσεις, που αφορούν συγκεκριμένα τα εν λόγω στενά¹³², και στα στενά που βρίσκονται εντός των υδάτων αρχιπελαγικών κρατών¹³³.

4.2.2 Διεθνή Στενά εντός του Μέρους III της ΣΔΘ

Σύμφωνα με το μέρος III, υπάρχουν δυο τύποι στενών, αυτά στα οποία εφαρμόζεται ο «πλουσι διέλευσης» και τα στενά στα οποία ισχύει το δικαίωμα της «αβλαβούς διέλευσης».

Στον πρώτο τύπο στενών σύμφωνα με το άρθρο 37 της ΣΔΘ, στο οποίο αναφέρεται το πεδίο εφαρμογής του τμήματος «πλουσι διέλευσης», ορίζει ότι : «το

¹²⁹ Βλ. άρθρο 35(α)

¹³⁰ Βλ. άρθρο 35 (β)

¹³¹ Συγκεκριμένα στα Στενά Soya, Tsugaru, Osumi και στα στενά ανατολικά και δυτικά της νήσου Tsushima

¹³² Βλ. άρθρο 35 (γ). Παρόλο που η ΣΔΘ δεν αναφέρει ονομαστικά σε ποια στενά εφαρμόζεται η συγκεκριμένη διάταξη, συνοπτικά είναι τα ακόλουθα: α, τα στενά των Δαρδανελίων, του Βοσπόρου και του Μαρμαρά (Συνθήκη Montreux, 1936). β, Τα στενά μεταξύ Σουηδίας και Δανίας (Συνθήκη της Κοπεγχάγης, 1857). γ, Τα στενά του Μαγγελάνου στη νότια Αμερική. δ, τα στενά του Γιβραλτάρ και ε, τα στενά της Μάλαγα στη Μαλαισία.

¹³³ Όπου επισήμως, 22 κράτη έχουν διεκδικήσει το αρχιπελαγικό καθεστώς : Antigua and Barbuda, Bahamas, Cape Verde, Comoros, Dominican Republic, Fiji, Grenada, Indonesia, Jamaica, Kiribati, Maldives, Marshall Islands, Mauritius, Papua New Guinea, Philippines, Saint Vincent and the Grenadines, São Tomé and Príncipe, Seychelles, Solomon Islands, Trinidad and Tobago, Tuvalu and Vanuatu. Διαθέσιμο στο : <https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199796953/obo-9780199796953-0211.xml> (Πρόσβαση: 17/5//23)

παρόν τμήμα εφαρμόζεται στα στενά που χρησιμοποιούνται για τη διεθνή ναυσιπλοΐα μεταξύ ενός τμήματος ανοικτής θάλασσας ή μιας ΑΟΖ και ενός άλλου τμήματος ανοικτής θάλασσας ή μιας ΑΟΖ». Επομένως όλα τα πλοία και τα αεροσκάφη θα απολαμβάνουν το δικαίωμα του «πλου διέλευσης», το οποίο δεν μπορεί να παρεμποδιστεί, εκτός εάν το στενό που έχει δημιουργηθεί, υφίσταται μεταξύ νήσου και ηπειρωτικών εδαφών του παράκτιου κράτους. Σε αυτή την περίπτωση, εάν υπάρχει εναλλακτική θαλάσσια οδός, παρόμοιας ευκολίας, μεταξύ της νήσου και ανοικτής θάλασσας ή ΑΟΖ, δεν εφαρμόζεται το δικαίωμα «πλου διέλευσης»¹³⁴. Από την ανάγνωση των διατάξεων της ΣΔΘ, προκύπτει ότι τα κύρια χαρακτηριστικά προκειμένου ένα στενό να θεωρηθεί στενό διεθνούς ναυσιπλοΐας, είναι το γεωγραφικό και το λειτουργικό, όμως κυριότερη έμφαση δίδεται στο γεωγραφικό κριτήριο (Nandan & Anderson, 1989:168).

Στον δεύτερο τύπο στον οποίο εφαρμόζεται το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης, συμπεριλαμβάνονται τα στενά τα οποία, είτε υπάγονται στα γεωγραφικά κριτήρια που αναφέρθηκαν προηγουμένως στο άρθρο 38(1), είτε στις περιπτώσεις που το στενό ενώνει τμήμα ανοικτής θάλασσας ή ΑΟΖ με αιγιαλίτιδα ζώνη τρίτου κράτους. Τότε σύμφωνα με το άρθρο 45 της ΣΔΘ, παραμένει το καθεστώς της αβλαβούς διέλευσης, στο οποίο δεν υπάρχει η δυνατότητα αναστολής του¹³⁵. Αυτό συνεπάγεται ότι τα υποβρύχια θα πρέπει να πλέουν στην επιφάνεια και να έχουν τη σημαία τους σε εμφανή σημείο, επίσης δεν υπάρχει η ελευθερία της υπέρπτησης από τα αεροσκάφη στη συγκεκριμένη περιοχή.

4.2.3 Το Δικαίωμα του πλου διέλευσης

Στο άρθρο 38(2) ως «διέλευση transit» ορίζεται «η άσκηση της ελευθερίας της ναυσιπλοΐας και της υπέρπτησης, αποκλειστικά με σκοπό τη συνεχή και ταχεία διέλευση του στενού μεταξύ ενός τμήματος ανοικτής θάλασσας ή ΑΟΖ και ενός άλλου τμήματος ανοικτής θάλασσας ή ΑΟΖ. Ωστόσο, η συγκεκριμένη διάταξη δεν αποκλείει τη διέλευση από το στενό με σκοπό την είσοδο, την αναχώρηση ή την επιστροφή από το παράκτιο κράτος». Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 44, το παράκτιο κράτος στο οποίο ανήκει το στενό, δεν δύναται να εμποδίσει τον διάπλου από αυτό και είναι

¹³⁴ ΣΔΘ άρθρο 38(1)

¹³⁵ Άρθρο 45(2)

υποχρεωμένο να δίνει τη δέουσα δημοσιότητα σε κάθε κίνδυνο, που αφορά τη ναυσιπλοΐα και την υπέρπτηση του στενού.

Ταυτόχρονα με τα δικαιώματα που παρέχει η ΣΔΘ, όσον αφορά τη «διέλευση transit», έχει θέσει και υποχρεώσεις, οι οποίες αναφέρονται στο άρθρο 39 και διαχωρίζονται σε τρεις κύριες κατηγορίες. Συγκεκριμένα στην πρώτη κατηγορία τα πλοία και τα αεροσκάφη θα πρέπει:

α) να διέρχονται από το στενό χωρίς καθυστέρηση,

β) να απέχουν από οποιαδήποτε απειλή ή χρήση βίας κατά της κυριαρχίας, της εδαφικής ακεραιότητας ή της πολιτικής ανεξαρτησίας των παράκτιων κρατών των στενών ή σε ενέργειες που δεν είναι σύμφωνες με τις αρχές του διεθνούς δικαίου που περιέχονται στον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών,

γ) να απέχουν από κάθε άλλη δραστηριότητα εκτός από εκείνες που προσπίπτουν στους συνήθεις τρόπους συνεχούς και ταχείας διέλευσης, εκτός εάν αυτό καθίσταται αναγκαίο λόγω ανωτέρας βίας ή κινδύνου,

δ) συμμορφώνονται με άλλες σχετικές διατάξεις του παρόντος μέρους¹³⁶.

Στη δεύτερη κατηγορία, αναφέρεται συγκεκριμένα για τα πλοία τα οποία εκτελούν τη «διέλευση transit» ότι θα πρέπει να συμμορφώνονται με τους γενικώς αποδεκτούς διεθνείς κανονισμούς, διαδικασίες και πρακτικές που αφορούν : α) την ασφάλεια στη θάλασσα, συμπεριλαμβανομένων και των διεθνών κανονισμών για την αποφυγή συγκρούσεων στη θάλασσα (εφεξής ΔΚΑΣ) και β) την πρόληψη, τη μείωση και τον έλεγχο της ρύπανσης από τα πλοία¹³⁷.

Επιπλέον θα πρέπει να απέχουν από τη διεξαγωγή θαλάσσιων επιστημονικών ερευνών και υδρογραφικών ερευνών, εκτός και εάν έχει δοθεί άδεια από το παράκτιο κράτος στο οποίο βρίσκεται το στενό¹³⁸. Να τηρούν τους ισχύοντες θαλάσσιους διαδρόμους και τα σχέδια διαχωρισμού κυκλοφορίας¹³⁹ και τέλος να συμμορφώνονται με τους νόμους και τους κανονισμούς, οι οποίοι έχουν θεσπιστεί από τα παράκτια κράτη¹⁴⁰.

Και στην τρίτη κατηγορία, αναφέρονται οι υποχρεώσεις των αεροσκαφών, τα οποία κατά την εκτέλεση «διέλευσης transit» θα πρέπει να: « Τηρούν τους κανόνες του

¹³⁶ Άρθρο 39(1) της ΣΔΘ. Από την ανάγνωση της πρώτης κατηγορίας διαπιστώνουμε ότι είναι παρόμοια με το άρθρο 18(1) και 19(1) της ΣΔΘ που αφορά τις υποχρεώσεις των πλοίων κατά την εκτέλεση της αβλαβούς διέλευσης.

¹³⁷ Άρθρο 39(2) της ΣΔΘ

¹³⁸ Ο.Π. άρθρο 40

¹³⁹ Ο.Π. άρθρο 41(7)

¹⁴⁰ Ο.Π. άρθρο 42

ICAO, όπως εφαρμόζονται στα πολιτικά αεροσκάφη, τα κρατικά αεροσκάφη θα πρέπει να συμμορφώνονται με τα εν λόγω μέτρα ασφαλείας και να επιχειρούν λαμβάνοντας υπόψη την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας. Επίσης να είναι συνεχώς συντονισμένα στη συχνότητα που έχει εκχωρηθεί από την διεθνώς αρμόδια αρχή ελέγχου εναέριας κυκλοφορίας ή στην διεθνή ραδιοσυχνότητα κινδύνου»¹⁴¹.

4.3 Δικαιώματα και Υποχρεώσεις των Παράκτιων Κρατών

Σύμφωνα με το άρθρο 41 της ΣΔΘ, τα παράκτια κράτη στα οποία βρίσκεται το στενό, μπορούν να ορίζουν θαλάσσιους διαδρόμους και να προσδιορίζουν σχέδια διαχωρισμού κυκλοφορίας για τη ναυσιπλοΐα στα στενά, στις περιπτώσεις που είναι αναγκαίο, για την ασφάλεια διέλευσης των πλοίων από το στενό¹⁴². Οι προτάσεις που αφορούν τον καθορισμό των νέων διαδρόμων, οι οποίοι θα πρέπει να είναι σύμφωνοι με τους γενικά αποδεκτούς διεθνείς κανονισμούς πρέπει πρώτα να υιοθετούνται από τον IMO και στη συνέχεια αφότου θα έχει δοθεί η δέουσα δημοσιότητα, να προχωρήσουν στην αντικατάσταση των υφιστάμενων θαλάσσιων διαδρόμων¹⁴³.

Όσον αφορά τη νομοθετική αρμοδιότητα του παράκτιου κράτους, σύμφωνα με το άρθρο 42(1) της ΣΔΘ, μπορεί να θεσπίσει νόμους και κανονισμούς που αφορούν τη «διέλευση transit» για τα εν λόγω θέματα :

α) «την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας και τη ρύθμιση της ναυτιλιακής κυκλοφορίας, όπως προβλέπεται στο άρθρο 41».

β) «την πρόληψη, μείωση και έλεγχο της ρύπανσης εφαρμόζοντας τους ισχύοντες διεθνείς κανονισμούς που αφορούν την απόρριψη πετρελαίου, καταλοίπων πετρελαιοειδών, και άλλων επιβλαβών ουσιών στο στενό». Είναι προφανές ότι η συγκεκριμένη διάταξη περιορίζει την αρμοδιότητα του παράκτιου κράτους, καθώς μπορεί να εφαρμόσει μόνο τους ισχύοντες διεθνείς κανονισμούς, επομένως σε αντίθεση με τις διατάξεις που αφορούν την αβλαβή διέλευση ή ακόμη και τη ναυσιπλοΐα στην ΑΟΖ του παράκτιου κράτους, δεν μπορεί να νομοθετήσει αυστηρότερους κανόνες από αυτούς που ισχύουν στους διεθνείς κανονισμούς.

¹⁴¹ Ο.Π. άρθρο 39 (3)

¹⁴² Ο.Π. άρθρο 41(1)

¹⁴³ Ο.Π. άρθρο 41(2) και (3), στην παράγραφο 4 τονίζεται η απαίτηση από τα παράκτια κράτη να υποβάλλουν τις προτάσεις τους προς τον IMO και οι οποίες στις περιπτώσεις όπου ενδέχεται να είναι επιζήμιες για τη διεθνή ναυτιλία, δύναται να μην υιοθετηθούν.

γ) όσον αφορά τα αλιευτικά σκάφη, «την αποτροπή της αλιείας, συμπεριλαμβανομένου και της στοίβαξης αλιευτικού εξοπλισμού». Η συγκεκριμένη διάταξη δεν αναφέρεται στα άρθρα της αβλαβούς διέλευσης¹⁴⁴, ενώ στο άρθρο 14(5) της Σύμβασης της Γενεύης για την αιγιαλίτιδα ζώνη και συνορεύουσα ζώνη αναφέρεται ότι « Η διέλευση ξένων αλιευτικών σκαφών δεν θα θεωρείται αβλαβής στις περιπτώσεις που αυτά δεν τηρούν τους νόμους και κανονισμούς, που έχει θεσπίσει το παράκτιο κράτος και έχει δημοσιεύσει, προκειμένου να εμποδίσει τα σκάφη αυτά να αλιεύουν στη αιγιαλίτιδα ζώνη του».

δ) «Την φόρτωση και εκφόρτωση οποιουδήποτε εμπορεύματος, χρημάτων ή προσώπων, παραβιάζοντας τους τελωνειακούς, φορολογικούς, μεταναστευτικούς ή υγειονομικούς νόμους και κανονισμούς των παράκτιων κρατών»¹⁴⁵.

Έτσι το παράκτιο κράτος δύναται να θεσπίσει νόμους και κανονισμούς, δίνοντας τη δέουσα δημοσιότητα αυτών, χωρίς όμως να γίνεται διάκριση μεταξύ των ξένων πλοίων, τα οποία είναι υποχρεωμένα να συμμορφώνονται με αυτούς, αλλά και ούτε μέσω αυτών των νόμων, να εμποδίζεται η άσκηση της «διέλευσης transit»¹⁴⁶.

Προχωρώντας στις υποχρεώσεις του παράκτιου κράτους στο οποίο βρίσκεται το στενό, θα μπορούσε να συμπεριληφθεί και το άρθρο 43, με το οποίο η ΣΔΘ ουσιαστικά ζητά από τα κράτη που βρίσκεται αυτό, καθώς και από κράτη που το χρησιμοποιούν, να συνεργάζονται μέσω συμφωνιών, προκειμένου να εγκατασταθούν και να συντηρούνται ναυτιλιακά βοηθήματα, τα οποία είναι αναγκαία για την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας, καθώς και για την πρόληψη, έλεγχο και μείωση της ρύπανσης από τα πλοία. Επίσης ως καθήκον αναφέρεται ότι τα παράκτια κράτη, δεν θα εμποδίζουν και δεν θα αναστέλλουν την διέλευση από το στενό, καθώς και ότι θα πρέπει να δίνουν την κατάλληλη δημοσιότητα σε κάθε κίνδυνο, που έχουν γνώση¹⁴⁷ για τη ναυσιπλοΐα ή την υπέρπτηση εντός ή υπεράνω του στενού¹⁴⁸.

¹⁴⁴ Βλ άρθρο 19(2) (i) Οποιαδήποτε αλιευτική δραστηριότητα. Και άρθρο 21(1)(e) : Η πρόληψη της παραβίασης των νόμων και κανονισμών αλιείας του παράκτιου κράτους.

¹⁴⁵ Ακριβώς παρόμοια αναφορά εντοπίζεται στο άρθρο 19(2)(g)

¹⁴⁶ Ο.Π. Άρθρο 42(2) και (3)

¹⁴⁷ Ουσιαστικά είναι μια εκ νέου διατύπωση της απόφασης του ΔΔ στην υπόθεση των στενών της Κέρκυρας και η οποία αναφέρονταν στο άρθρο 15(2) της Συνθήκης της Γενεύης για την Αιγιαλίτιδα ζώνη και στη συνέχεια μεταφέρθηκε αυτούσια στα άρθρα 24(2) και 44 της ΣΔΘ. Βλ. ICJ (1949) *The Corfu Channel Case*. p. 22

¹⁴⁸ Ο.Π. Άρθρο 44

4.4 Πιθανοί Χειρισμοί από την Ελληνική Πλευρά

Προκειμένου να εντοπιστεί το πως θα μπορούσε η Ελλάδα να αντισταθμίσει αυτή την αρνητική συγκυρία του καθεστώτος των στενών της ΣΔΘ, θα προχωρήσουμε σε δυο υποθετικά σενάρια.

Στο πρώτο σενάριο επεκτείνει, συμφώνως της ΣΔΘ, τα χωρικά της ύδατα στα 12 ν.μ.. Το αποτέλεσμα αυτής της επέκτασης θα ήταν, περίπου 25 επιπλέον στενά της Ελλάδας να βρίσκονται εντός των χωρικών υδάτων της¹⁴⁹. Στη συνέχεια θα μπορούσε στα πλαίσια ασφάλειας της ναυσιπλοΐας και της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος στην εν λόγω περιοχή, να προχωρήσει σε σχεδιασμό διαδρόμων κυκλοφορίας εντός των στενών και εάν αυτό είναι εφικτό και σε εναλλακτικούς διαδρόμους διέλευσης¹⁵⁰. Όμως όλες οι ενέργειες θα πρέπει να έχουν την τελική θετική απόφαση από τον ΙΜΟ, ταυτόχρονα δε οι νόμοι που θα αφορούν την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, θα πρέπει να είναι σύμφωνα με τους διεθνείς κανονισμούς.

Στο δεύτερο σενάριο, όπου από ελληνικής πλευράς θα υπάρξει είτε μερική, είτε μηδενική επέκταση των χωρικών υδάτων στα στενά, προκειμένου να υπάρχει ένας διάδρομος ανοιχτής θάλασσας, ο οποίος θα αποτελεί τμήμα της ΑΟΖ, τότε θα μπορούσε μονομερώς και όχι με τη συγκατάθεση του ΙΜΟ, να σχεδιάσει εμμέσως τους διαδρόμους κυκλοφορίας στα στενά, καθώς οποιαδήποτε είσοδος στα χωρικά ύδατα των στενών, θα υπόκεινταν στο καθεστώς της αβλαβούς διέλευσης. **Επίσης, στο πλαίσιο της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος θα μπορούσε να θέσει αυστηρότερους κανόνες όσον αφορά τον διάπλου από τους διαδρόμους αυτούς, ή ακόμη και να παρεμποδιστεί ο διάπλους από τα συγκεκριμένα στενά εφόσον υπάρχουν εναλλακτικές θαλάσσιες οδοί¹⁵¹**, ενώ ταυτόχρονα θα μπορούσε να ασκήσει τα κυριαρχικά της δικαιώματα στην περιοχή, όπως για παράδειγμα η νηοψία και ο έλεγχος των πλοίων προκειμένου να εξεταστεί εάν παραβιάζουν τους νόμους του παράκτιου κράτους και στην περίπτωση που διαπιστωθεί αυτό τότε μπορούν να προχωρήσουν μέχρι και στη σύλληψη του πλοίου και του πληρώματος αυτού¹⁵².

¹⁴⁹ Αναλυτικά σχετικά με το εύρος και τον αριθμό των στενών βλ. Πολυδώρου, Σ. (2016). *Στενά που χρησιμοποιούνται για διεθνή ναυσιπλοΐα*. Νομική Βιβλιοθήκη.

¹⁵⁰ Συμφώνως των άρθρων 41 και 42(1) (α) & (β)

¹⁵¹ Άρθρο 38(1)

¹⁵² Άρθρο 73

Ένα επιπλέον τρίτο σενάριο θα μπορούσε να είναι αντίστοιχο με τη διμερή συμφωνία οριοθέτησης ΑΟΖ στο Ιόνιο με την Ιταλία, όπου οι δυο χώρες προχώρησαν σε διμερή συμφωνία και η Ελλάδα επέκτεινε τα χωρικά της ύδατα στα 12 ν.μ. αλλά παρέχει επιπλέον δικαιώματα στους Ιταλούς αλιείς σε όλη την ελληνική επικράτεια. Φυσικά με συγκεκριμένους όρους και περιορισμούς, όπως ποσοτικούς και χρονικούς και ο έλεγχος τήρησης των κανονισμών της Ελλάδας επαφίεται στις κατά τόπου αρμόδιες ελληνικές λιμενικές αρχές.

Συμπεράσματα

Τα σύνορα μπορεί να είναι αποτέλεσμα όχι της ορθολογικής εφαρμογής των νομικών αρχών, αλλά μάλλον των πολιτικών (συχνά συμβολικών) ανησυχιών σχετικά με την κυριαρχία και των ρεαλιστικών, οικονομικών συμφερόντων σε πόρους που κατανέμονται στα κράτη με οριοθετήσεις. Αυτό διακρίνεται σχετικά εύκολα, εάν οποιαδήποτε διαφορά σχετικά με την οριοθέτηση των θαλάσσιων συνόρων, με βάση και μόνο το διεθνές δίκαιο, θα αποδέχονταν και όλα τα κράτη, γεγονός που θα είχε σαν αποτέλεσμα την μείωση των εντάσεων και την ανάπτυξη αυτών στις περιοχές αυτές.

Λόγω των διαφόρων γεωπολιτικών συνθηκών που επικρατούν ανά περιόδους, οι εντάσεις μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας αυξάνονται κατακόρυφα. Η κύρια αιτία αυτών εκτός από την εισβολή στην Κύπρο, έχει σχέση με την ενέργεια και με την προβολή των δυο χωρών σαν τις πιο ασφαλείς και ταυτόχρονα οικονομικά συμφέρουσες, διαμετακομίστριες ενέργειας από την περιοχή της Αν. Μεσογείου προς την κεντρική Ευρώπη, έχουν σαν στόχο όσο δυνατόν μεγαλύτερα κέρδη από την διανομή των ενεργειακών πόρων.

Στο πλαίσιο αυτό η Τουρκία προσπαθεί να μειώσει τον μεγαλύτερο παράγοντα ισχύος της Ελλάδας με την υιοθέτηση αμφισβητήσεων των κυριαρχικών της δικαιωμάτων σε υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ στο Αιγαίο αρχικά και μετέπειτα στην Αν. Μεσόγειο, με την δημιουργία «γκρίζων ζωνών» και αμφισβητήσεων κυριαρχίας σε νησίδες που σύμφωνα με διεθνείς συνθήκες (Συνθήκη της Λωζάνης του 1923), αλλά και διμερείς συμφωνίες στην περιοχή της Δωδεκανήσου (Ιταλό-Τουρκική συμφωνία του 1932). Τέλος έχει θέσει ως αιτία πολέμου την άσκηση των νόμιμων δικαιωμάτων της Ελλάδας στην περιοχή και θεωρεί ότι η παρουσία στρατιωτικής δύναμης στα νησιά,

παραβιάζει τις διεθνείς συνθήκες της Λωζάνης και των Παρισίων και για τον λόγο αυτό αμφισβητεί την κυριαρχία της Ελλάδας στα νησιά.

Φυσικά, ο στρατός βρίσκεται στις περιοχές αυτές προκειμένου να θωρακιστεί αμυντικά η Ελλάδα ενάντια στις τουρκικές απειλές, που παραβιάζουν ένα από τα βασικά άρθρα του ΟΗΕ, σύμφωνα με το οποίο απαγορεύεται η απειλή ή χρήση βίας μεταξύ κρατών [άρθρο 2(4)]. Σχετικά με τους ισχυρισμούς ότι η Τουρκία νιώθει να απειλείται καθώς υπάρχει κίνδυνος επίθεσης από την Ελλάδα, θεωρώ ότι η αμήχανη αντίδραση όλων, συμπεριλαμβανομένων και των τούρκων επισήμων στους ισχυρισμούς αυτούς, συμπεριλαμβάνει όλες τις απαντήσεις..

Παρόλο που η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, έχει ως αποτέλεσμα την μείωση των εντάσεων στην περιοχή, η Τουρκία συνεχίζει να δεσμεύει περιοχές στο Αιγαίο και στην Αν. Μεσόγειο, προκειμένου να αποκομίσει οποιοδήποτε όφελος, καθώς θεωρεί ότι σαν μια περιφερειακή δύναμη στην περιοχή της Αν. Μεσογείου, διαδραματίζει έναν ηγεμονικό ρόλο στο νέο πολυπολικό περιβάλλον που έχει δημιουργηθεί. Έτσι σύμφωνα με την Άγκυρα, σε οποιαδήποτε ενέργεια που θα περιλαμβάνει είτε ανακάλυψη νέων πεδίων υδρογονανθράκων και εκμετάλλευση αυτών, είτε τη δημιουργία νέων διαδρόμων μεταφοράς ενέργειας προς την Ευρώπη, θα πρέπει να συμπεριλαμβάνεται και αυτή. Τέλος, θα πρέπει να τονιστεί ότι όλες οι διεκδικήσεις της Τουρκίας δεν έχουν καμία νομική βάση, εκτός από την διαφορά οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας. Σε όλες τις αποφάσεις των Διεθνών Δικαστηρίων που αναφέρθηκαν, δεν υπήρξε κάποια μονομερής απόφαση υπέρ κάποιου κράτους και αυτό γίνεται, γιατί στη συνέχεια χρησιμοποιείται από τις εκάστοτε πολιτικές ηγεσίες, προκειμένου να εμφανιστεί στο εσωτερικό της χώρας του σαν μια νίκη.

Βιβλιογραφία

Βιβλία στα Ελληνικά

- Ιωάννου, Κ., & Στρατή, Α. (2013). *Δίκαιο της Θάλασσας* (4^η Εκδ.). Νομική Βιβλιοθήκη.
- Νάσκου-Περράκη, Π., Αντωνόπουλος, Κ., & Σαρηγιαννίδης, Μ. (2019). *Διεθνείς Οργανισμοί* (2^η Εκδ.). Σάκκουλα.
- Ντόκος, Π., & Συρίγος, Α. Μ. (2020). *Τουρκικές Διεκδικήσεις σε Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο, 60 Χάρτες - Αλφαβητάρι των ελληνοτουρκικών σχέσεων*. Καθημερινή.
- Παπασταυρίδης, Ε. (2017). Δίκαιο της Θάλασσας. Στο Κ. Αντωνόπουλος, Κωνσταντίνος & Μαγκλιβέρας (Επ.), *Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας* (3^η Εκδ.). Νομική Βιβλιοθήκη.
- Πολυδώρου, Σ. (2016). *Στενά που χρησιμοποιούνται για διεθνή ναυσιπλοΐα*. Νομική Βιβλιοθήκη.
- Σαββαΐδης, Γ. (2020) Οριοθέτηση Θαλασσιών Ζωνών στη Μεσόγειο, οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις και η Υπογραφή των Δυο Μνημονίων Λιβύης-Τουρκίας, στο Ντάλης, Σ. (Επιμ.) *Mare Nostrum: Μετατοπίσεις Ισχύος στον Γεωπολιτικό Χάρτη της Μεσογείου*. Παπαζήση.
- Συρίγος, Α. Μ. (2015). *Ελληνοτουρκικές σχέσεις*. Πατάκη.

Ξενόγλωσσα Βιβλία

- Andreone, G. (2015). The Exclusive Economic Zone. In D. Rothwell R., A. Elferink, K. N. Scott, & T. Stephens (Eds.), *The Law of the Sea*. Oxford University Press.
- Bahceli, T. (1990). *Greek-Turkish Relations Since 1955*. Routledge.
- Bölükbaşı, D. (2003). *The Aegean Disputes: A Unique Case in International Law*. Routledge-Cavendish.
- Churchill, R. R., & Lowe, A. v. (1988a). *The Law of the Sea* (2nd ed.). Manchester University Press.
- Churchill, R. R., & Lowe, A. V. (1988b). *The Law of the Sea* (2nd ed.). Manchester University Press.

- Erciyes, Ç. (2020). *Outstanding Issues in the Eastern Mediterranean and the Aegean Sea: Turkey's Views and policies*.
- Fietta, S., & Cleverly, R. (2016). *A practitioner's Guide to Maritime Boundary Delimitation*. Oxford University Press.
- Murphy, S. D. (2017). *International Law Relating to Islands*. BRILL.
- Roach, J. A., & Smith, R. W. (2012). *Excessive Maritime Claims*. (3rd Ed.). Brill Nijhoff
- Ros, N. (2020). *Law of the Sea and Offshore Energy in the East Mediterranean* (No. 10).
www.jmce.gr
- Suarez, S. V. (2008). *The Outer Limits of the Continental Shelf*. Springer.
- Syrigos, M. A. (1998). *The status of the Aegean sea according to international law*.
Σάκκουλα, Bruylant.
- Tanaka, Y. (2019). *The International Law of the Sea* (3rd ed.). Cambridge University Press.
- Thomas, A. R., & Duncan, J. C. (1999). *Annotated Supplement to the Commanders, Handbook on the Law of Naval Operations* (Vol. 73). U.S. Naval War College.
- Van Dyke, J. M., Morgan, J. R., & Gurish, J. (1988). *The Exclusive Economic Zone of the Northwestern Hawaiian Islands: When Do Uninhabited Islands Generate an EEZ*.

Άρθρα

- Baumert, K. A. (2017). The Outer Limits of the Continental Shelf Under Customary International Law. *The American Journal of International Law*, 111(4), 827–872.
<https://doi.org/10.2307/26568898>.
- Bederman, D. J., & Lathrop, C. G. (2009). Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine). *Source: The American Journal of International Law*, 103(3), 543–549.
<https://about.jstor.org/terms>.
- Bowett, D. W. (1994). The Dubai/Sharjah Boundary Arbitration of 1981. *British Yearbook of International Law*, 64(1), 103–133.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1093/bybil/65.1.103>.
- Evans, M. (2002). Case concerning Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (Qatar v Bahrain). *The International and Comparative Law Quarterly*, 51(3), 709–718. <http://www.jstor.com/stable/3663074>.

- Evans, M. D. (1994). Case concerning Maritime Delimitation in the Area between Greenland and Jan Mayen (Denmark v. Norway). *The International and Comparative Law Quarterly*, 43(3), 697–704. <https://www.jstor.org/stable/760656>.
- Fox, S. (2016). The Senkaku Shoto/Diaoyu Islands and Okinotorishima disputes: Ideational and material influences. *China Information*, 30(3), 312–333. <https://doi.org/10.1177/0920203X16665778>.
- Goodman, C. (2017). *Rights, Obligations, Prohibitions: A Practical Guide to Understanding Judicial Decisions on Coastal State Jurisdiction over Living Resources in the Exclusive Economic Zone*. The international Journal of Marine and Coastal Law. <https://doi.org/https://doi.org/10.1163/15718085-12323082>
- Nandan, S. N., & Anderson, D. H. (1989). Straits Used for International Navigation: A Commentary on Part III of The United Nations Convention on the Law Of The Sea 1982. *British Yearbook of International Law*, 60(1), 159–204. <https://doi.org/https://doi.org/10.1093/bybil/60.1.159>.
- Richardson, E. L. (1988). Jan Mayen in Perspective. In *Source: The American Journal of International Law* (Vol. 82, Issue 3). <https://www.jstor.org/stable/2202960>.
- Schmitt, M. N. (1996). Aegean Angst: The Greek-Turkish Dispute. *Source: Naval War College Review*, 49(3), 42–72. <https://www.jstor.org/stable/44642903>.
- Tanaka, Y. (2003). Reflections on Maritime Delimitation in the Qatar/Bahrain Case. *The International and Comparative Law Quarterly*, 52(1), 53–80. <https://www.jstor.org/stable/3663209>.
- Wiegand, K. E. (2012). Bahrain, Qatar, and the Hawar Islands: Resolution of a Gulf Territorial Dispute. *Middle East Journal*, 66(1), 79–96. <http://www.jstor.org/stable/41342770>.

Διαδικτυακές πηγές

- ΕΘΝΟΣ. (2020, Ιούλιος 23). *Ελλάδα - Τουρκία: Από το 1830 και μετά πόλεμοι, εντάσεις και απρόβλεπτες κρίσεις*. Διαθέσιμο στο : <https://www.ethnos.gr/history/article/116618/elladatorykiaapoto1830kaimetapolemoientaseiskaiaprolepteskriseis>.

- Ελ. ΥΠ.ΕΞ. (2022, Ιούνιος 15) Ελληνοτουρκική διαφορά ως προς την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Διαθέσιμο στο : <https://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/eidikotera-keimena/oriothetisi-yfalokripidas.html>.
- Ζιώγας, Χ. (2019, Ιούνιος 13). Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης ή κατευναστική διολίσθηση; Huffingtonpost. Διαθέσιμο στο : https://www.huffingtonpost.gr/entry/metra-oikodomeses-empistosenes-e-kateenastike-diolisthese_gr_5cffd40ae4b01c6ca684bf5a.
- Φωκιανός, Γ. (2022, Μάϊος 19) *Κορυφαία ναυτιλιακή δύναμη στον κόσμο η Ελλάδα. Διαθέσιμο στο : <https://www.ot.gr/2022/05/19/naytilia/eee-koryfaia-naytiliaki-dynami-ston-kosmo-i-ellada/>* (Πρόσβαση 20/02/22).
- Erciyes, Ç. (2020, February 13). Outstanding Issues in the Eastern Mediterranean and the Aegean Sea: Turkey's Views and policies. Available at: https://www.mfa.gov.tr/site_media/html/Outstanding-Issues-in-the-Eastern-Mediterranean-and-the-Aegean-Sea-Turkey-s-Views-and-Policies.pdf.
- Mfa.gov.tr. (n.d.). The Outstanding Aegean Issues. mfa.gov.tr. Available at: <http://www.mfa.gov.tr/maritime-issues---aegean-sea---the-outstanding-aegean-issues.en.mfa>.
- Saab, B. Y. (2014, Ιανουάριος 21). Ανταλλάσσοντας κυριαρχία. Foreign Affairs: The Hellenic Edition. Διαθέσιμο στο : <https://www.foreignaffairs.gr/articles/69657/bilal-y-saab/antallassontas-kyriarxia>. (Πρόσβαση: 1/03/23)
- Yakis, Y. (2018). Are we close to a new era in Turkish-Greek relations? Arab News. Available at: <https://www.arabnews.com/node/1406796>

Παράρτημα Α: Χάρτες-Εικόνες

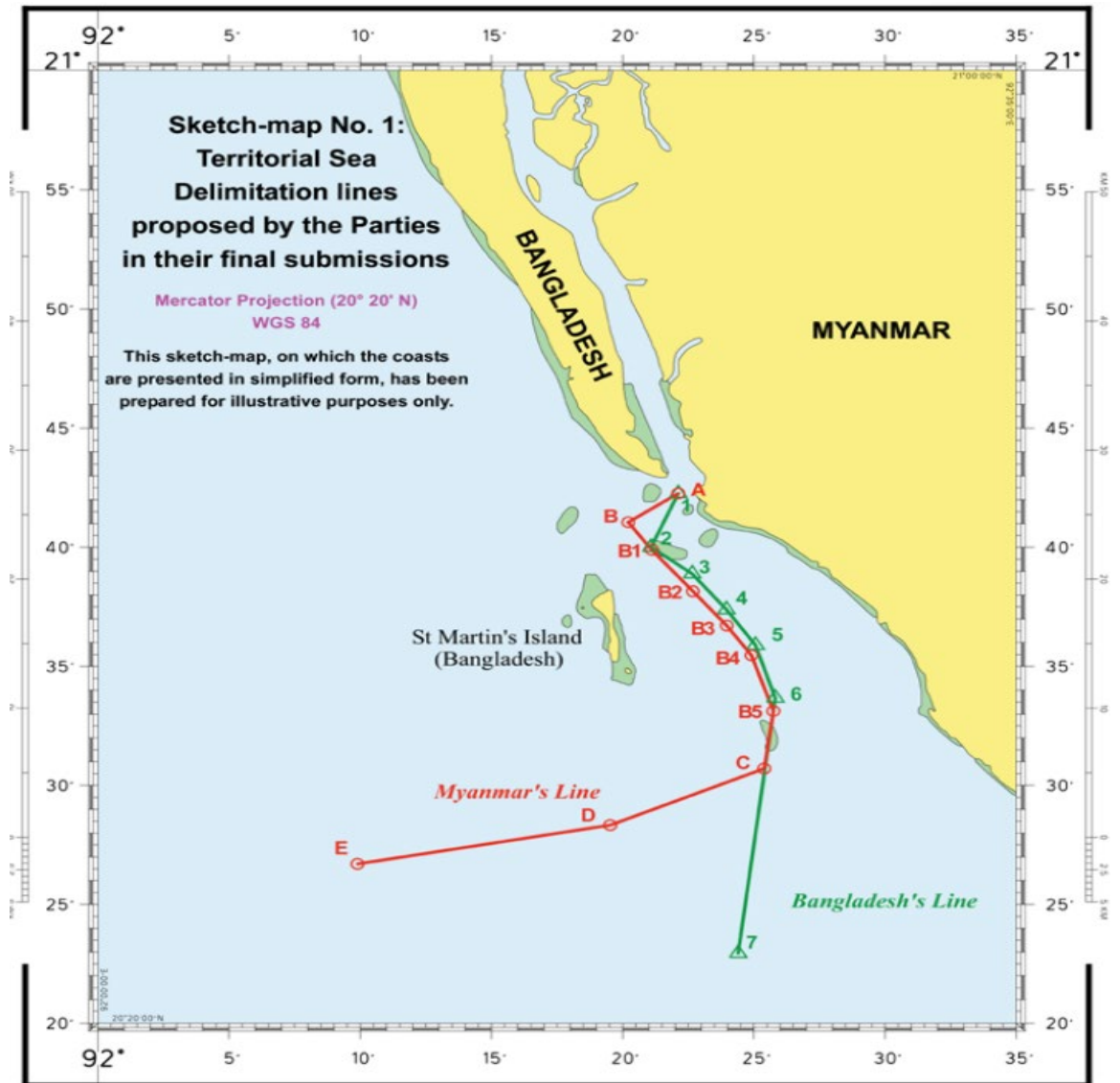
Χάρτης 1: Νήσος Abu Musa

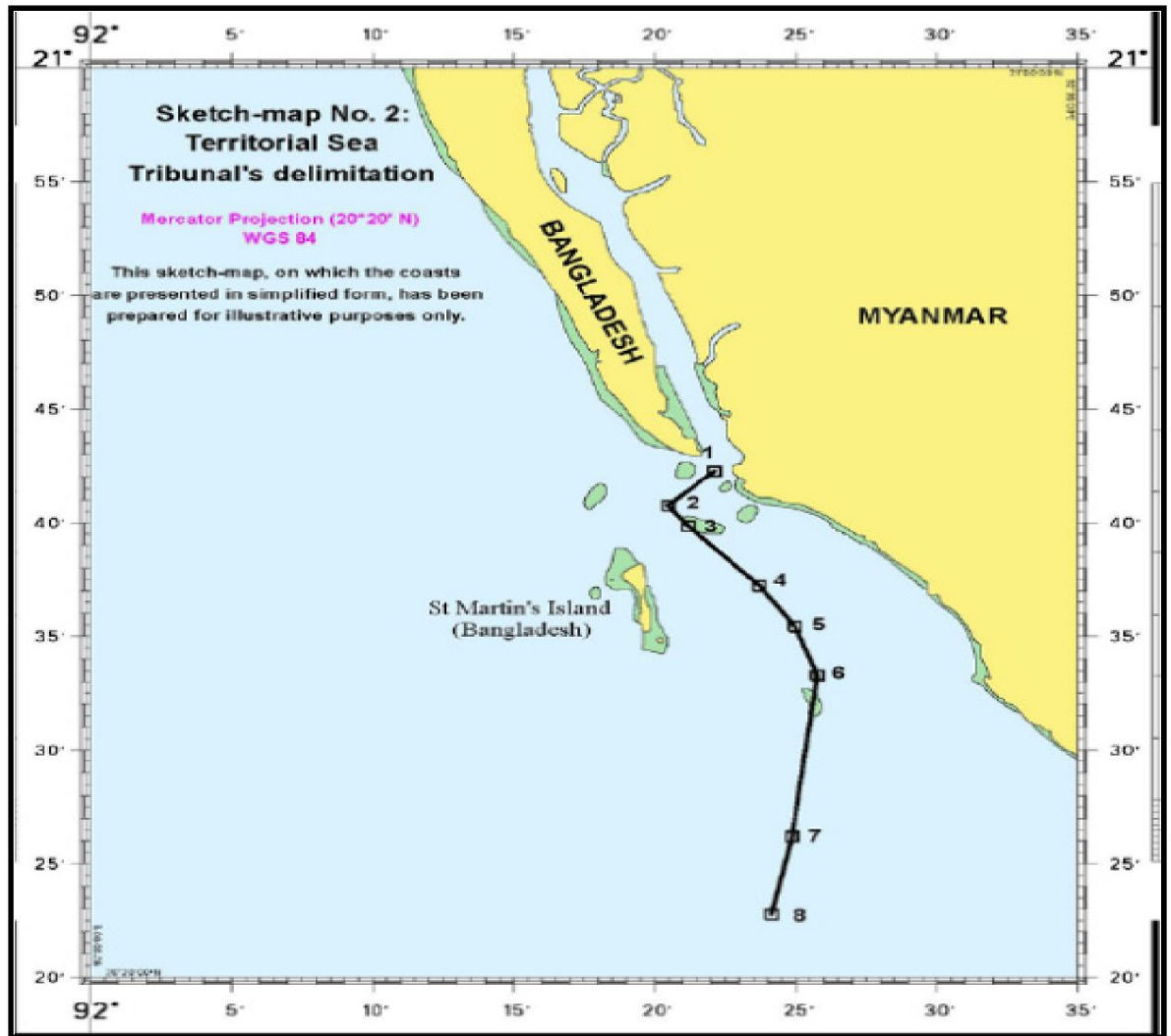
Πηγή : <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-17770111> (Πρόσβαση:

1/03/23)

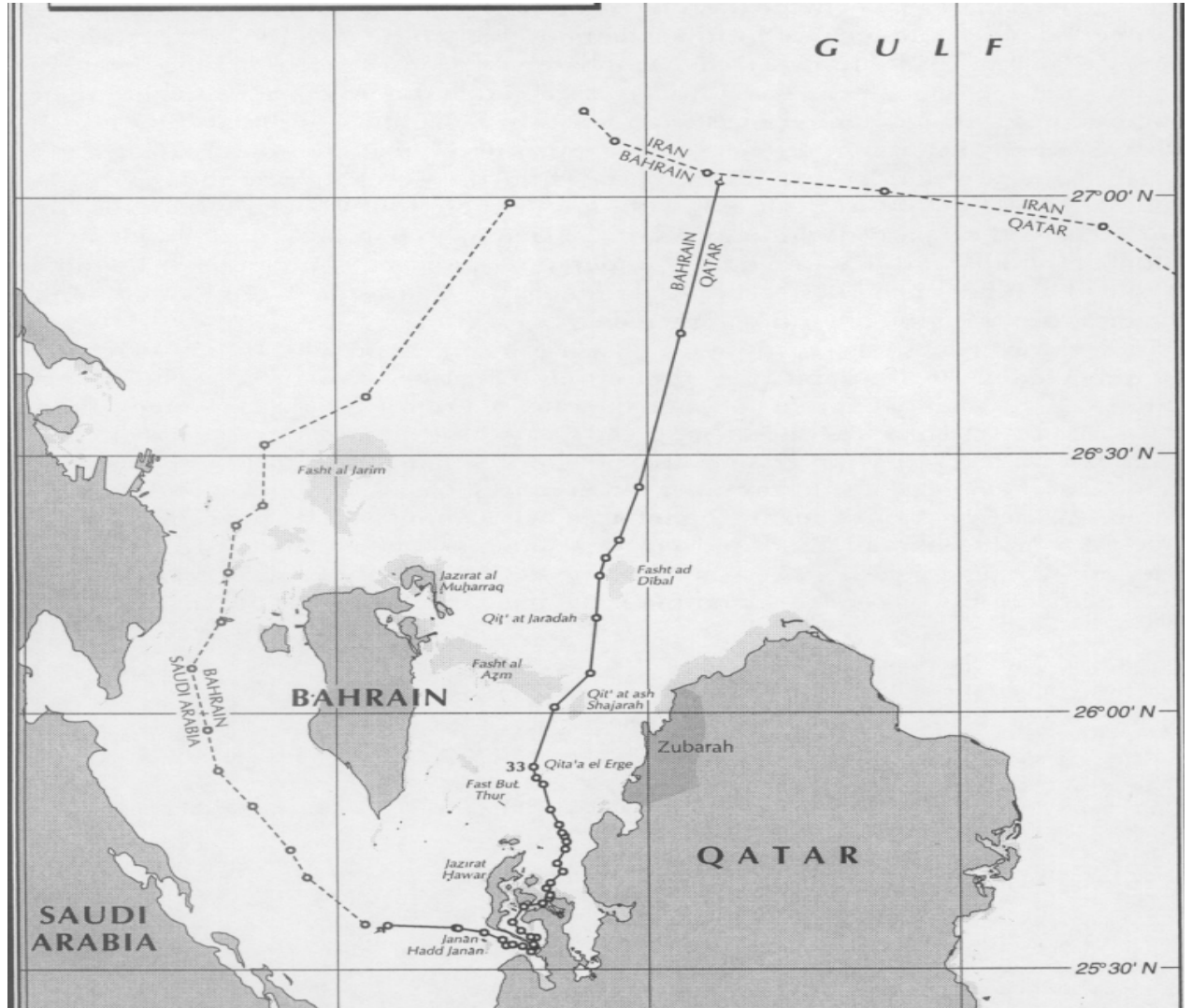
Χάρτης 2: Διεκδικήσεις από πλευράς Μπανγκλαντές και Μιανμάρ

Χάρτης 3: Η οριοθέτηση της νήσου St. Martin από το ΔΔΔΘ

Χάρτης 4: Οριοθέτηση Κατάρ-Μπαχρέιν

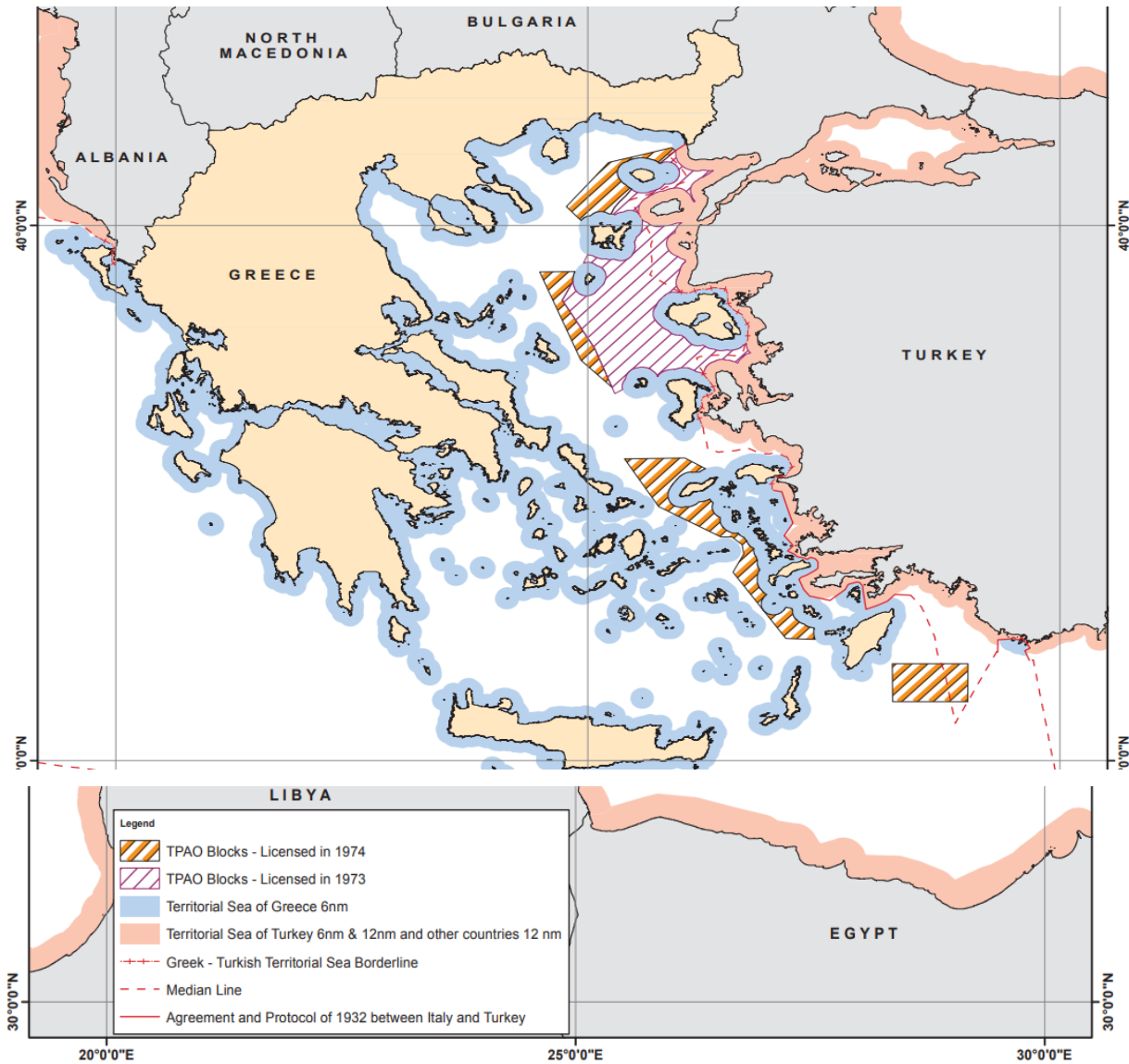

Χάρτης 5: Νήσος Qit'at Jaradah

Ανακτήθηκε από: <https://earth.google.com/web/@26.18410588,50.90301285,-0.75795081a,4305.29211142d,35y,-3.22275053h,3.55930499t,360r> (Πρόσβαση: 21/3/23)

Χάρτης 6: Πεδία ερευνών από την ΤΡΑΟ κατά τα έτη 1973-74.

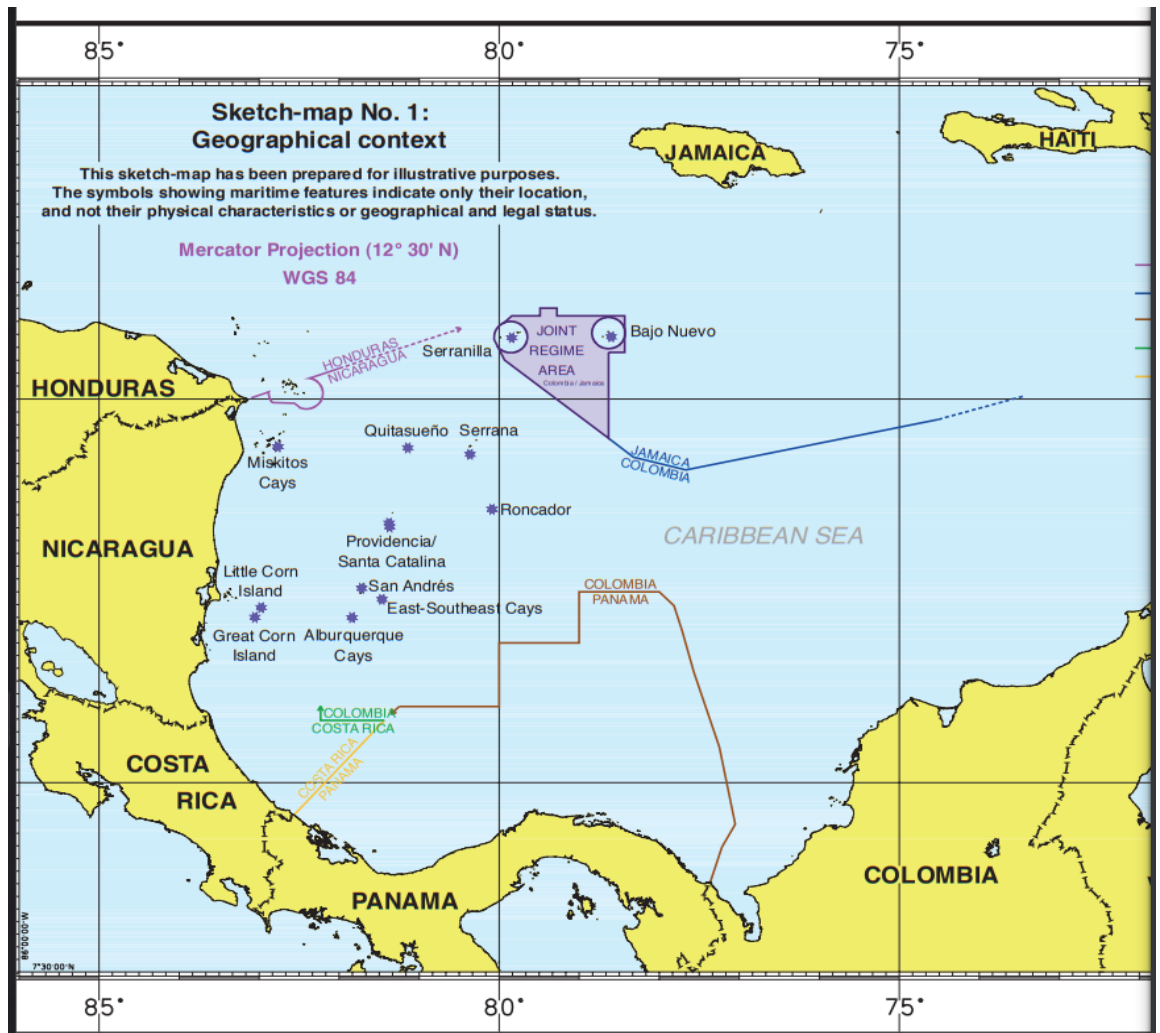

MAP 4 - 1974: Publication of new TPAO licenses in the Aegean and between Rhodes and the Kastellorizo complex

On 18 July 1974, new Decisions were published in the Turkish Government Gazette granting licenses to TPAO for exploration of oil reserves on the Greek continental shelf. These decisions both extended the areas of the 1973 licenses west of the islands of Samothrace, Agios Efstratios, Lesvos, Psara, Antipsara and Chios, and, for the first time, granted permission to explore in south Aegean, northwest and west of the islands of Icaria and the Dodecanese, as well as in an area southeast of Rhodes.

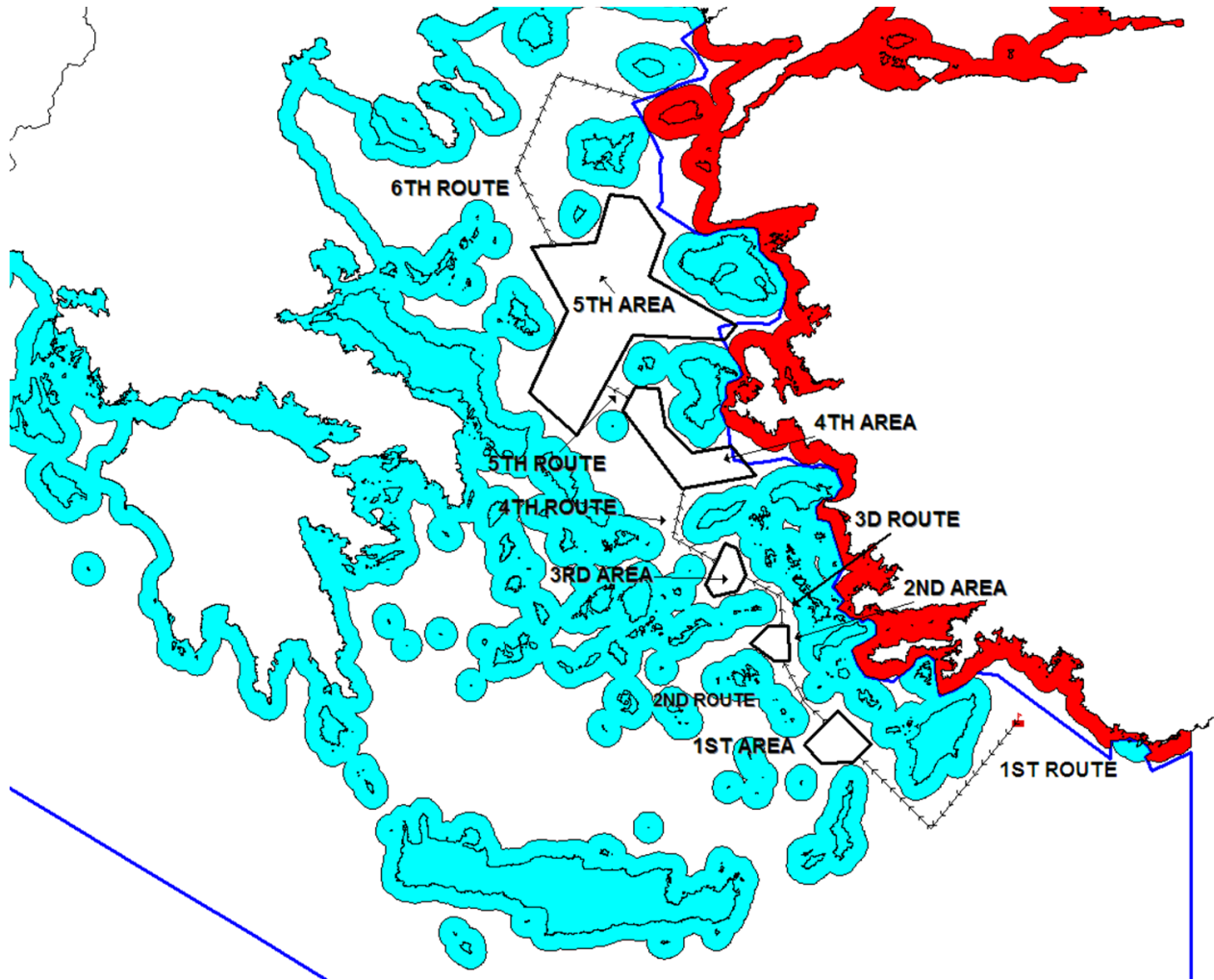
Πηγή: <https://www.mfa.gr/images/docs/maps/en/map4.pdf> (Πρόσβαση: 01/4/23)

Χάρτης 7: Οριοθέτηση Κολομβίας-Νικαράγουα

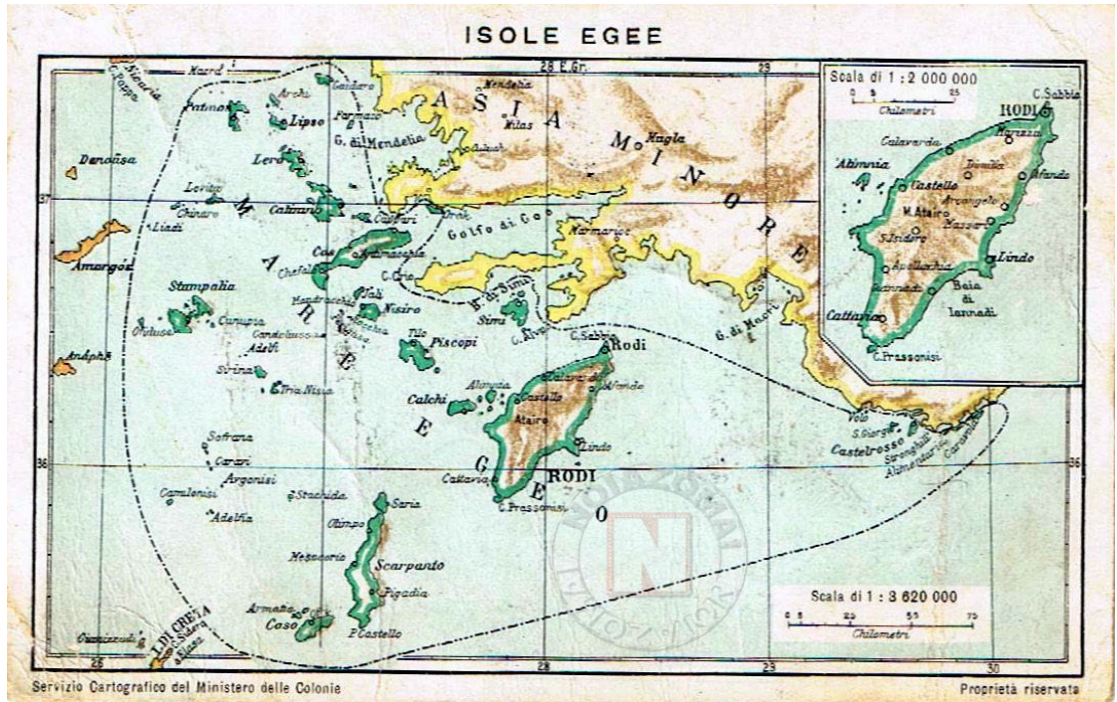
Ανακτήθηκε από : <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/124/124-20121119-JUD-01-00-EN.pdf> (Πρόσβαση: 05/5/23)

Χάρτης 8: Δέσμευση περιοχών από την Τουρκία για πτήσεις στο πλαίσιο « περιβαλλοντικής προστασίας και υποστήριξης Ε-Δ»

Ανακτήθηκε από: <https://metar-taf.com/fr/notam/LTBB-A3362-23-68469703>

(Πρόσβαση: 20/5/23)

Παράρτημα Β: Πίνακες-Εικόνες

Πίνακας 1: Διεκδικήσεις Χωρικών Υδάτων 1945-2011

Εθνικές Διεκδικήσεις	1945	1958	1965	1974	1979	1983	2011
3 ν.μ	46	45	32	28	23	25	1
4-11 ν.μ.	12	19	24	14	7	5	2
12 ν.μ.	2	9	26	54	76	79	140
Άνω των 12 ν.μ.	0	2	3	20	25	20	7
Αριθμός παράκτιων ή νησιωτικών κρατών	60	75	85	116	131	139	152

Πηγή: Roach, J. A., & Smith, R. W. (2012). *Excessive Maritime Claims*. p. 136
(3rd Ed.). Brill Nijhoff

Πίνακας 2 : Προσεγγίσεις των Διεθνών Δικαστηρίων σχετικά με τις θαλάσσιες οριοθετήσεις

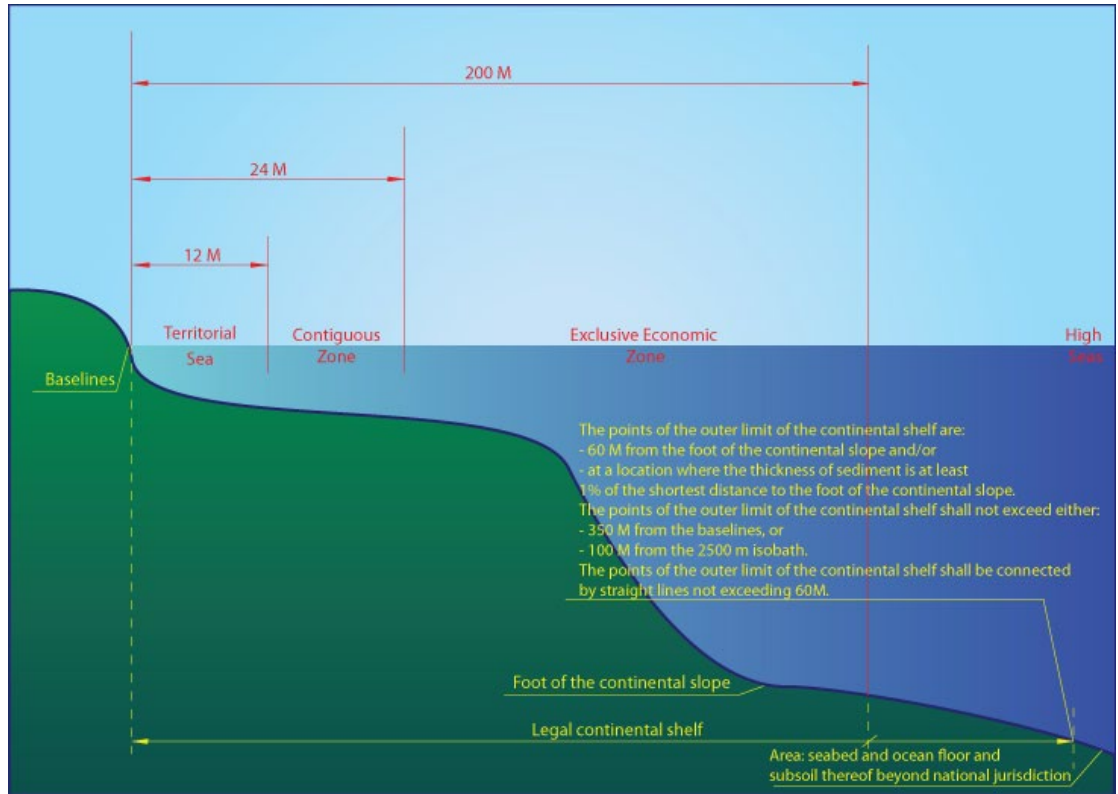
Year	Case	Type	Configuration	Approach
1969	The <i>North Sea Continental Shelf</i> cases (ICJ)	CS	AC	RE
1977	The <i>Anglo-French Continental Shelf</i> Arbitration	CS	AC/OC	CE
1982	The <i>Tunisia/Libya</i> case (ICJ)	CS	AC/OC	RE
1984	The <i>Gulf of Maine</i> case (ICJ Chamber)	SMB	AC/OC	RE/CE
1985	The <i>Libya/Malta</i> case (ICJ)	CS	OC	RE/CE
1985	The <i>Guinea/Guinea-Bissau</i> Arbitration	SMB	AC	RE
1992	The <i>St. Pierre and Miquelon</i> Arbitration	SMB	AC	RE
1993	The <i>Greenland/Jan Mayen</i> case (ICJ)	SMB	OC	CE
1999	The <i>Eritrea/Yemen</i> Arbitration	SMB	OC	CE
2001	The <i>Qatar/Bahrain</i> case (ICJ)	TS/SMB	AC/OC	CE
2002	The <i>Cameroon/Nigeria</i> case (ICJ)	TS/SMB	AC	CE
2006	The <i>Barbados/Trinidad and Tobago</i> Arbitration	SMB/CS	AC/OC	RE/CE
2007	The <i>Guyana/Suriname</i> Arbitration	TS/SMB	AC	CE
2007	The <i>Nicaragua/Honduras</i> case (ICJ)	TS/SMB	AC	RE/CE
2009	The <i>Black Sea</i> case (ICJ)	SMB	AC/OC	Three-stage
2012	The <i>Bangladesh/Myanmar</i> case (ITLOS)	TS/SMB/CS*	AC	Three-stage
2012	The <i>Nicaragua/Colombia</i> case (ICJ)	TS/SMB	OC	Three-stage
2014	The <i>Chile/Peru</i> case (ICJ)	TS/SMB	AC	Three-stage
2014	The <i>Bangladesh/India</i> Arbitration	TS/SMB/CS*	AC	Three-stage
2017	The <i>Croatia/Slovenia</i> Arbitration	TS	AC	CE
2017	The <i>Ghana/Côte d'Ivoire</i> case (ITLOS Chamber)	TS/SMB/CS*	AC	Three-stage
2018	The <i>Costa Rica/Nicaragua</i> case (ICJ)	TS/SMB	AC	Three-stage

CS: continental shelf
CS*: continental shelf beyond 200 nautical miles
SMB: single maritime boundary
TS: territorial sea
AC: adjacent coast
OC: opposite coast
RE: result-orientated equity approach
CE: corrective-equity approach
Three-stage: the three-stage approach

Πηγή : Tanaka, Y. (2019). *The International Law of the Sea*. P. 248 (3rd ed.).

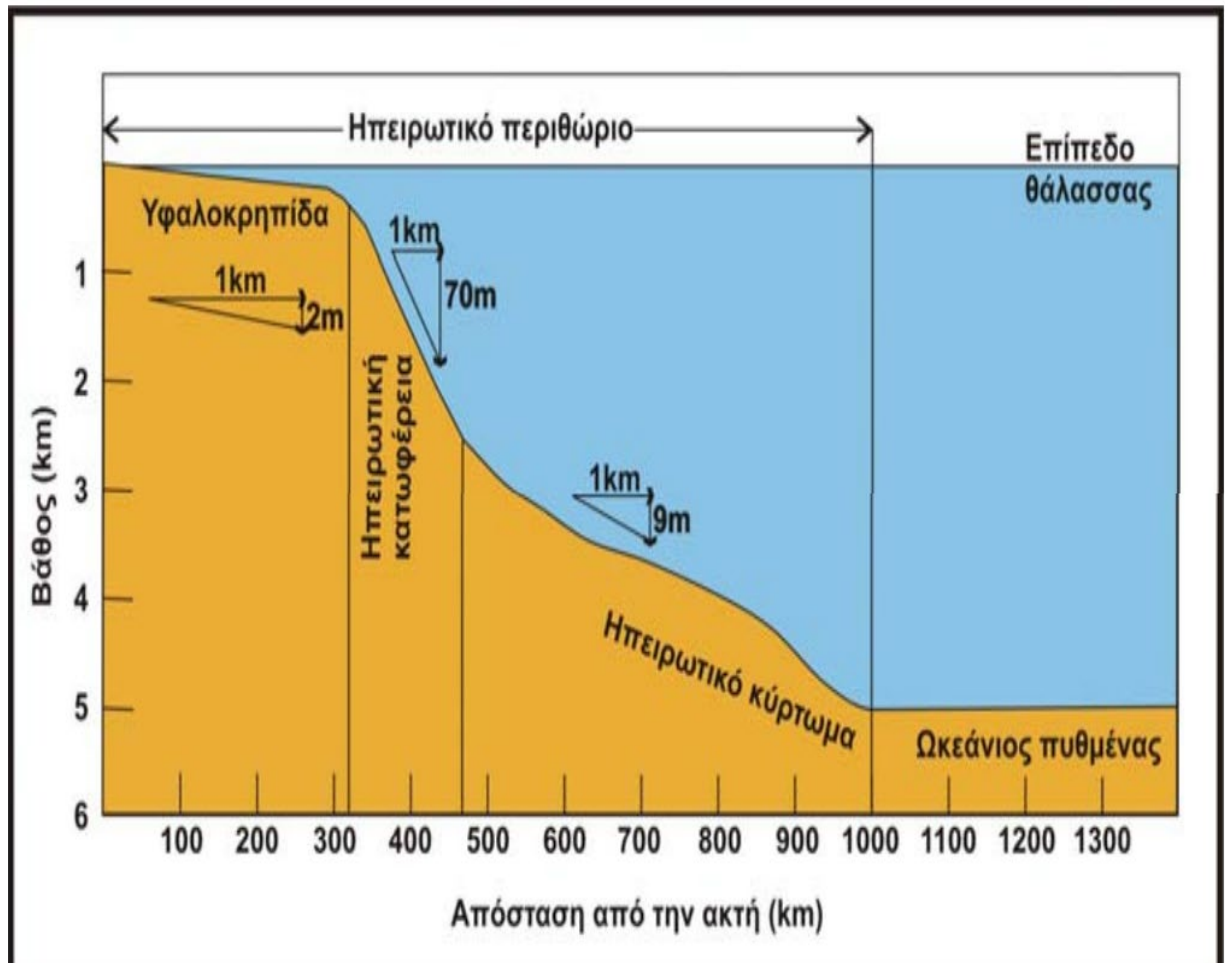
Cambridge University Press

Εικόνα 1: Θαλάσσιες Ζώνες

Πηγή: https://www.un.org/depts/los/clcs_new/marinezones.jpg

Εικόνα 2 : Γεωλογική Υφαλοκρηπίδα

Πηγή:

http://www.geo.auth.gr/courses/gge/gge768e/E_OCEAN_ALBANAKIS/PDF/KEF_3_GEOMORPHIOLOGY.pdf